

Literatura pro 3. ročník

Literatura pro 3. ročník

Obsah

1	Světová poezie v 1. polovině 20. století.....	4
1.1	Opakování učiva 2. ročníku.....	4
1.2	Společensko – historické pozadí doby	6
1.3	Guillaume Apollinaire	10
1.4	Futurismus, kubofuturismus	13
1.5	Expresionismus	15
1.6	Dadaismus – Tristan Tzara.....	18
1.7	Surrealismus – Andre Breton	20
1.8	Práce s textem.....	23
1.9	Opakování učiva.....	26
2	První světová válka v literatuře	27
2.1	Romain Rolland.....	27
2.2	Erich Maria Remarque	30
2.3	Ernest Hemingway	33
2.4	Práce s textem.....	36
2.5	Válka v české literatuře – Jaroslav Hašek	38
2.6	Válka v české literatuře – legionářská literatura – František Langer	40
2.7	Práce s textem.....	42
2.8	Opakování učiva.....	43
3	Světová próza a drama v 1. polovině 20. století.....	44
3.1	Michail Bulgakov, Boris Pasternak	44
3.2	Práce s textem – Mistr a Markétka	46
3.3	John Galsworthy.....	48
3.4	John Steinbeck.....	50
3.5	Práce s textem – O myších a lidech.....	52
3.6	Thomas a Heinrich Mannovi	53
3.7	Antoine de Saint – Exupéry.....	55
3.8	Práce s textem – Malý princ	57
3.9	George Bernard Shaw – drama.....	58
3.10	Franz Kafka	60
3.11	Práce s textem – Proměna.....	62
3.12	Opakování učiva.....	64
4	Česká literatura v 1. polovině 20. století	65
4.1	Společensko – historické pozadí doby	65
4.2	Proletářská poezie – Jiří Wolker.....	67
4.3	Poetismus – Jaroslav Seifert.....	69
4.4	Práce s textem – Na vlnách TSF.....	71
4.5	Surrealismus – Vítězslav Nezval.....	72
4.6	Práce s textem - Edison	74
4.7	Další významní autoři – František Hrubín	79
4.8	Literatura během okupace – Jiří Orten	81
4.9	Práce s textem – Ohnice, Deníky	83
4.10	Imaginativní próza – Vladislav Vančura.....	84
4.11	Práce s textem – Markéta Lazarová.....	86
4.12	Katolický proud – Jaroslav Durych.....	88
4.13	Reportážní próza – Julius Fučík	90
4.14	Společenský proud – Ivan Olbracht	93

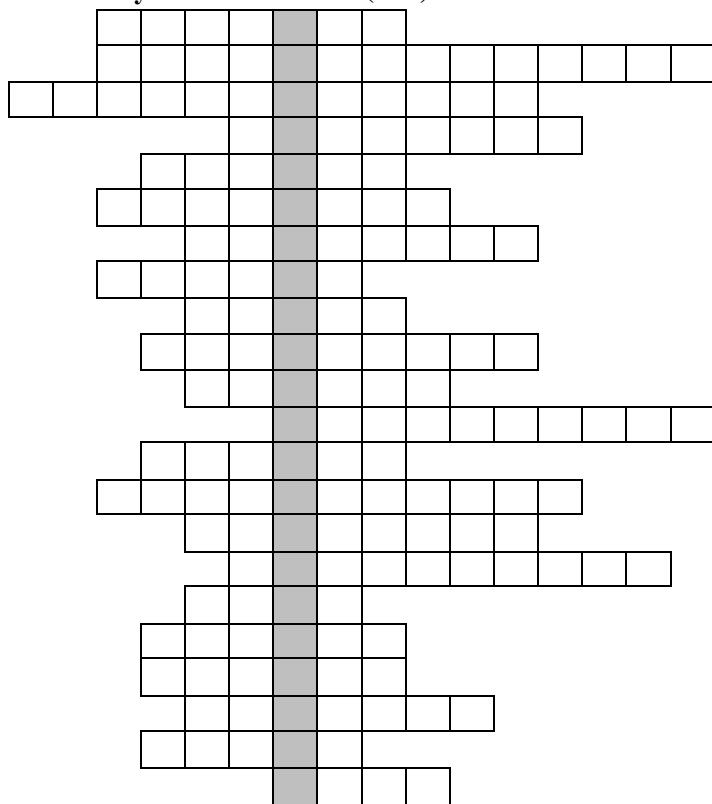
Literatura pro 3. ročník

4.15	Psychologický proud – Jaroslav Havlíček.....	95
4.16	Demokratický proud – Karel Čapek.....	96
4.17	Demokratický proud – Karel Čapek II.....	98
4.18	Práce s textem – R.U.R.....	99
4.19	Demokratický proud – Karel Poláček.....	101
4.20	Drama – V+W.....	103
4.21	Práce s texty – Karel Poláček.....	106
4.22	Opakování učiva.....	108
5	Obraz 2. světové války ve světové literatuře.....	110
5.1	Společensko – historické pozadí doby.....	110
5.2	Deník Anny Frankové.....	112
5.3	Další autoři píší o 2. světové válce.....	114
5.4	Práce s textem.....	115
5.5	Opakování učiva.....	116
6	Seznam obrázků.....	118
7	Seznam ukázek.....	Chyba! Záložka není definována.
8	Použitá literatura.....	121

1 Světová poezie v 1. polovině 20. století

1.1 Opakování učiva 2. ročníku

Úkol 1 Vyluštěte křížovku. (23b)

- Významný představitel vědeckého realismu u nás.
- Směr, který se snažil zachytit prchavý okamžik, dojem.
- Stěžejní dílo F.M.Dostojevského.
- Francouzský představitel realismu.
- Jméno hlavního hrdiny Wildovy prózy.
- Jméno milence Anny Kareniny.
- Literární útvar, jehož zakladatelem je Jakub Arbes.
- Jméno autora Slezských písní.
- Místo, kam podnikl výlet pan Brouček.
- Směr vystihující úpadek společnosti.
- Autor opony Národního divadla.
- Postoj, který popírá všechny autority a zákony.
- Jméno autorky Kříže u potoka.
- Dílo, v němž je prolomena kletba jednoho českého rodu.
- Jméno autora, který byl deportován do tyrolského města.
- Jméno jednoho z Prokletých básníků.
- Jméno obhájce Dreyfuse v jeho aféře.
- Jméno hrdiny Balzacova díla.
- Název muzikálu realizovaného na motivy Dykovy tvorby.
- Jméno postřeleného Prokletého básníka.
- Na přelomu století u nás vycházel čsp. Moderní
- Jméno českého představitele impresionismu.

Úkol 2 Poznejte dílo. (7b)

Matka matky

Symbol křesťanství ve vodním toku

Drůbež smutných nálad

Ne moc brzy na počátku dne.

Muž vyhánějící hlodavce.

Lidové popěvky z části České republiky

Prozaické útvary z pražské čtvrti.

Úkol 3 Spojte postavy, které k sobě patří. (9b)

Ema	Hynek
Anna	Karel
Alžběta	Francek
Maryša	Vronskij
Agnes	Karel
Elška	Coupeau
Jana	Kristián
Kateřina	Heatclif
Gervaisa	pan Rochester

Úkol 4 Určete dílo, z něhož dvojice pochází. Určete rovněž autora. (18b)

Ema

Literatura pro 3. ročník

Anna _____
Alžběta _____
Maryša _____
Agnes _____
Elška _____
Jana _____
Kateřina _____
Gervaisa _____

Úkol 5 Charakterizujte pojmy. (4b)

Prokletí básníci _____
Dekadence _____
Generace Národního divadla _____
Generace buřičů _____

Úkol 6 K dílu napište jméno autora. (13b)

Divá Bára _____
Svatý Xaverius _____
Balady a romance _____
Noc na Karlštejně _____
Sokolské sonety _____
Květy intimních nálad _____
Milá sedmi loupežníků _____
Tulák po hvězdách _____
Zdechlina _____
Modrý a rudý _____
Kuře melancholik _____
Tyrolské elegie _____
Jana Eyrová _____

Známka	Počet bodů	Moje hodnocení
1	74-67	
2	66-56	
3	55-37	
4	36,5-18,5	
5	18-0	

1.2 Společensko - historické pozadí doby

„Hovořte o tom, co vám právě běží hlavou. Říkejte vše naprosto spontánně, ani v nejmenším se neohlížejte na rozum, svědomí či vkus,“ praví Sigmund Freud svému pacientu. A pacient začne mluvit... Tento sled volných asociací tvoří základ psychoanalýzy, Freudem vyvinuté metody léčení některých duševních problémů a poruch. Freud objevil oblast lidské mysli zvanou nevědomí, kam jsou vytlačovány traumatické zážitky či společensky nežádoucí přání. Klíčovou roli zde přitom hraje sexualita.

Zároveň byl přesvědčen, že se člověk rodí jako nepopsaný list papíru, tzv. tabula rasa a základní aspekty osobnosti jsou utvářeny až nejranějšími zážitky z dětství, minimalizoval tak vliv genetiky na vývoj lidské osobnosti.

Čím mu měří čas?

Na pařížském letišti Bourget je velmi rušno. Obyčejný 21. květen 1927 se změnil v neobyčejný den, jásající davy vítají Charlese Lindbergha, muže, kterému se poprvé v historii povedlo překonat Atlantik bez mezipřistání. Jeho let byl dlouhý 5 800 km a trval 33 hodin a 30 minut.

Uměním proti válce

Španělská republikánská vláda chce demonstrovat svou sílu nejen na bojišti, ale i v oblasti kultury, na světové výstavě v Paříži, proto žádá Pabla Picassa, aby vyzdobil španělský pavilon. Pak přichází 26. duben 1937 a na Guernicu se snáší déšť pum, nesmyslně jsou zabijeny ženy, děti i starci nejdříve nacistickými letouny, později dílo dokoná jednotka generála Franca. Picasso se pouští do práce. Obrovská černobílá malba pavilonu dominuje. Už od okamžiku vystavení jde o senzaci – obraz jako symbol vzdoru proti válce a frankistickému režimu.

Bitva na Sommě

Bitvou na Sommě (1916) vrcholí krize moderního vojenství. Masivní užití kulometů a dělostřelectva způsobí, že se obě strany octnou na mrtvém bodě. Pěchota není schopná prorazit obranu nepřítele, a když, tak jen za cenu velkých ztrát. Patová situace na Sommě trvá asi pět měsíců a ukončena je až po nasazení nové tajné zbraně Britů: bojových tanků Mark I.

Půvabná žena oblečená v luxusním kožichu a s rukavičkami na ruce stojí u popravčí zdi nedaleko francouzské pevnosti Vincennes. Píše se 15. říjen roku 1917. „Ne, zavazovat oči mi nemusíte, nemám ze smrti strach,“ říká Mata Hari statečně. Pak se popravěním rozezná salva střel.

Nizozemská orientální tanečnice má zkrátka jiskru, vystupuje v nejlepších pařížských salonech, je zvána na soukromá vystoupení, stává se milenkou mnoha významných mužů, proto není divu, že za nedlouho přichází nabídka pracovat pro německou tajnou službu. Mata Hari přijímá, libuje si v intrikách. Pohybuje se na tenkém ledě a manipuluje s lidmi. Za nedlouho se objevují spekulace, že „hraje na dvě strany“ –

V říjnu uvedl Ford na trh revoluční model T, přezdívaný Plechová Líza, protože vedle těžších aut vypadal křehký jako z plechu. Měl přijatelnou cenu a nízkou váhou, volným prostorem a pevnou vanado-ocelovou kostrou se při řízení na nerovných prašných cestách osvědčil jako ideální vůz.

Zásluhou obrovského úspěchu tohoto modelu Henry Ford zbohatl víc, než se mu kdy mohlo zdát, zato dělníci dřeli za plat menší než 2,5 dolaru za den. Na popud svého společníka zvýšil Ford mzdu na dvojnásobek, následujícího rána stály před továrnou davy dělníků a dožadovaly se práce.

Pokoření pólů

Norský cetovatel
Roald Amundsen

snil o dosažení severního pólu snad od chvíle, kdyslyšel o předchozích expedicích. Robert E. Peary mu však jeho plán překazil. Našel si tedy nový úkol – pokořit Antarktidu. O to se snažili i jiné výpravy, především Robert F. Scott. Poučen z předchozích pokusů se roku 1911 Amundsen vydal na cestu a vyzval Scotta na zápas. Tentokrát pól ozdobila norská vlajka, kterou zde Amundsen vztyčil 14. prosince 1911, Scott vrcholu dosáhne až 16. ledna 1912 – zpět se již nevrátil, s celou výpravou zahynul.

Literatura pro 3. ročník

Úkol 1 Nalezněte ve výše uvedených článcích:

- přímou řeč
- cizí výraz
- odborný výraz
- metaforu
- ustálené slovní spojení

Úkol 2 Nalezněte synonyma k výrazům:

- asociace _____
- dominovat _____
- masivně _____
- expedice _____

Úkol 3 Přiřaďte článku název.

Tragédie v Sarajevu

Co se stalo v Compiègne

Zlověstný klid na Západě

Nové uspořádání Evropy

Sud střelného prachu

Ruský kolaps

Svět zasáhla krize

Křížš'álová noc

Ve znamení totality

<p>Podle německého plánu to měla být blesková válka. Ukázalo se však, že Němci přecenili své síly. Jejich postup byl již v září 1914 zastaven. Od podzimu budují oba tábory zákopy kryté ostnatými dráty, jejich linie se táhne od Švýcarska až k oceánu.</p>	<p>Dvacátá a třicátá léta se nesou ve znamení totalitních hnutí, komunismu a fašismu. Přes odlišné historické kořeny a sociální základu se v mnohém shodují. Odmítají demokracii, pluralitu názorů, naopak uznávají jednoho svrchovaného vůdce.</p>	<p>Čtvrtek 29. 10. 1929 se černě zapsal na newyorské burze i ve světové ekonomice. Obchod s cennými papíry a akciemi se zhroutil. Krize zasáhla průmysl, zemědělství i národní měny. Na 30 milionů lidí ztratilo práci. Vypukly sociální nepokoje.</p>
<p>V noci z 9. na 10. listopadu 1938 se odehrál v Německu protizidovský pogrom. Vypleněny byly synagogy, obchody, Židé byli zatýkáni a majetek jim byl zabavován. Goebbels situaci vysvětlil jako rozhořčení obyvatelstva nad smrtí německého diplomata, kterého údajně zabil</p>	<p>Dne 28.6.1914 zažilo bosenská Sarajevo mezinárodní tragédii. Gavrilo Princip mířil na jistý cíl – jedna kulka zasáhla Žofii Chotkovou, druhá Františka F. d'Este. Úspěšný teroristický čin odstartoval řadu politických událostí. V srpnu 1914 jsou již téměř všechny země ve válce.</p>	<p>Základy nové Evropy vycházejí z mírových jednání ve Versailles z let 1919-1920. Hlavní vítězné mocnosti, sjednaly mírové podmínky s poraženými státy. Neústupná Francie žádá tvrdé reparace a vojenská opatření, která poté povedou ke konfliktům.</p>
<p>Stalo se, co se stát muselo. Dohodové velmoci ztrácí spojence a východní fronta se hroutí. V březnu 1917 bylo v Rusku svrženo samoděržaví, následné povstání v listopadu v Petrohradě skončilo obsazením Zimního paláce a uchopení moci bolševiky.</p>	<p>Kde? Na Balkáně. Pomyslný oheň vzplál již několikrát. Tentokrát se střetlo Bulharsko a Srbsko o území Makedonie. Bulharsko bylo poraženo, neboť na stranu Srbska se přidalo Řecko, Rumunsko, a dokonce i Turecko.</p>	<p>Dne 8.11.1918 proběhl kdesi v compiégnském lese podivný rozhovor. Francouzské velení triumfovalo. Podepsáním příměří v železničním vagonu, které vstoupilo v platnost 11.11.1918 v 11 hodin skončila první světová válka.</p>

Úkol 4 Zodpovězte otázky vztahující se k článku.

„Pán Bůh nehraje s vesmírem kostky“

V roce 1905 ve svých šestadvaceti letech publikoval jednoduše znějící rovnici $E=mc^2$, která doložila, že malé množství hmoty lze převést na velké množství energie. Kromě jiného to vedlo k vynálezu atomové pumpy – faktu, který ho velmi mučil.

„Vůdce“, který se dostal k moci roku 1933, nevěřil, že by toto mohl vymyslet „obyčejný Žid“, a tvrdil, že nápad odcizil.

2. srpna 1939 podepsal psaní pro prezidenta Franklina D. Roosevelta, ve kterém se vyznává ze svého zděšení nad vzestupem nacistického Německa. „Jak se zdá, jisté známky situace (která již nastala) vyžadují bdělost a v případě potřeby i rychlou akci ze strany vlády“ napsal. „V průběhu posledních čtyř měsíců se zvýšila pravděpodobnost, že bude možné nastartovat jadernou řetězovou reakci ve velkém množství uranu.“ varoval, že by němečtí vědci mohli sestrojít jadernou pumu.

Interpretujte název článku. _____

O kom je článek? _____

Kdo je myšlen Vůdcem? _____

Proč jsou v případě „obyčejný Žid“ použity uvozovky? _____

Jak se nazývá teorie, kterou vymyslel? _____

Jaký postoj vyznávali nacisté vůči tomuto vědci? _____

Vysvětlíte veličiny v rovnici $E=mc^2$ _____

Úkol 5 Očíslujte jednotlivé části textu tak, aby na sebe logicky navazovaly.

Hladina je klidná a kolem devíti mužů s dítětem plují tiše kusy grónského ledu. Na přídi Titanicu září jasné zelené světlo naděje, tentokrát ovšem nadarmo. Tu a tam je slyšet dětský pláč. Ve dvě v noci ještě k obloze vyletí spršky zelených raket jako signál *Californii*. Marně.

Hlídka zpozorovala kru, ke srážce došlo asi za půl minuty.

Té noci se ve vodách Atlantiku utopilo přes 1500 osob.

Pak se zelené světlo na přídi začíná naklánět k hladině a námořníci přivázaní k záchranným pasům šeptají: „*Ted' už to bude trvat jen chvíli.*“ Zád' Titanicu se zvedá a temnotu protne poslední zoufalý výkřik těch, kdo až do této chvíle zůstali na palubě.

„*Byla to velká chvíle, když se poprvé zdvihly kotvy Titanicu.*“ Loď vyplula 10.dubna z anglického Southamptonu k New Yorku s 2223 lidmi na palubě.

Končil se 4. den doposud klidné plavby. „*Závodili jsme o modrou stuhu, o nejrychlejší přeplavbu Atlantiku.*“

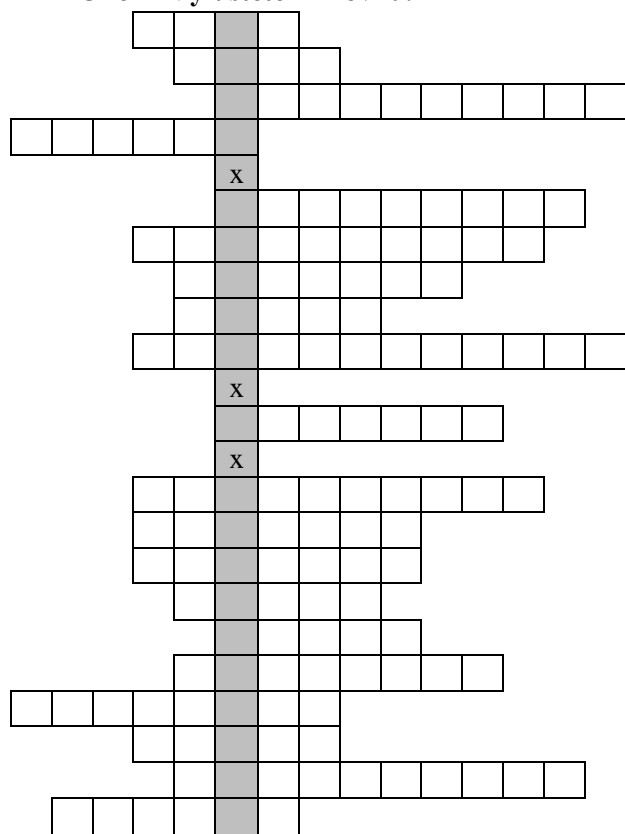
Na Titanic po celý den přicházely zprávy o výskytu ledovců po obou stranách kurzů. Jediná reakce kapitána lodi bylo upozornění hlídkám, aby se „dobře dívaly, jestli neuvidí nějaké ledovce.“

Až k ránu se k trosečnickům blíží loď *Carpatia*. Její posádka je napolo zmrzlé vytáhne na palubu.

Literatura pro 3. ročník

Úkol 6 Shrňte události 1. poloviny 20. století.

Úkol 7 Vyluštěte křížovku.

Jaká zbraň způsobila změnu situace na Sommě?

Příjmení muže, jehož továrna vyráběla Plechovou Lízu.

Místo, kde probíhala mírová jednání po 1. světové válce.

Jaký národ jako první vztyčil vlajku na jižním pólu?

Co hraje zásadní roli při utváření jedince podle S.Freuda?

Ideologický směr popírající demokracii, charakteristický pro Rusko.

Která země po první válce trpěla velkými represemi a nesměla mít vojsko?

Jméno moravského rodáka zastávajícího tezi tzv. tabula rasa.

Léčebná metoda Sigmunda Freuda se nazývá?

K jaké příležitosti maloval Picasso Guernicu?

A. Einstein definoval teorii přeměny hmoty v energii, tzv. teorii ...

Jméno nejznámějšího srbského atentátníka.

Lod', která troskotala v Atlantiku.

Příjmení muže, který jako první stanul na severním pólu.

Země, která roku 1917 opustila mocnosti Dohody.

Nizozemská orientální tanečnice.

Jméno lodi, která zachraňovala trosečníky Titanicu.

Část jména letadla, v němž Lindbergh přeletěl Atlantik.

Přízvisko noci, která se zapsala do dějin německých Židů.

Jméno muže, který se ujal moci v roce 1933 a zemřel roku 1945.

1.3 Guillaume Apollinaire

Narozen: 1880 Řím

Zemřel: _____ Paříž

Základní informace: Matka tohoto francouzského básníka, dramatika a anarchisty byla polská šlechtična, otcem mohl být aristokrat, který záhy po básníkově narození zmizel. Dětství strávil v Monaku, později žil v Cannes (zde byl _____) a v Paříži. Roku 1911 byl nějakou dobu vězněn pro podezření z krádeže fénických sošek. Nachází místo domácího učitele ve šlechtické rodině, v jejíchž službách pak cestuje po rakouských a německých zemích. Bojoval v první světové válce. Roku 1918 se _____, vzal si _____. Zemřel na španělskou _____.

Obrázek 1 Guillaume Apollinaire

Je zakladatelem několika časopisů (např. Ezopova hostina, Pařížské večery, Moderní literatura a Imoralistická revue).

Byl jeden z nejpobulárnějších členů Montparnasské umělecké komunity v Paříži. Jeho přáteli a spolupracovníky byli Pablo _____, Max Jacob, André Breton, Jean Cocteau, Marcel Duchamp a další.

Úkol 1 Na základě článku doplňte text o Apollinairovi.

Teprve v 90. letech minulého století poprvé vyšel soukromý deník proslulého zakladatele francouzské moderní poezie Guillaumea Apollinaira, který si básník s určitými přestávkami vedl po dvacet let – od roku 1898 až do své smrti v roce 1918. Je třeba říci, že tyto texty zcela nenaplnují to, co rozumíme pod pojmem deník. Mnohem spíše je lze charakterizovat jako nahlédnutí do autorovy tvůrčí dílny. Apollinaire zde zachycoval situace, ke kterým se chtěl posléze vrátit. Ale i tak tu naleznete např. záznam o jeho seznámení s Alfredem Jarrym na prvním večírku časopisu La Plume, verše na sousedku z domu, kde bydlel, zmínku o autorově vyloučení ze střední školy v r. 1897 v Cannes či zápisky o vlastní svatbě. Defiluje tu celá řada známých jmen, které dnes již patří k legendám nejen francouzského, ale i světového umění – Pablo Picasso, Henri Matisse, Rachilde, Henri de Régnier, Paul Fort a další. Vydání deníku bránila vdova po básníkovi, „krásná rusovláska“ Jacqueline Kolbová, proto vyšel až po řadě desetiletí od autorovy smrti.

Českým čtenářům se tento biografický skvost dostává do rukou vůbec poprvé v překladu Jany Podhorské a se znamenitým úvodním esejem Aleše Pohorského.

<http://www.kosmas.cz/knihy/182314/denik/>

Dílo: Je považován za jednoho ze zakladatelů _____ francouzské _____. Ve svých dílech propagoval především kubismus.

Jeho básnické sbírky *Alkoholy* a *Kaligramy* se staly mezníkem ve vývoji francouzské poezie. Jeho umění vycházelo z nové skutečnosti a z nových životních pocitů na přelomu století. Ve svých básních spojil tradici francouzských šansonů, německých romantických písní a okultní inspirace. Pojem krásy rozšířil i na moderní techniku, obohatil verše kultem každodenní krásy a estetického dynamismu. Jeho verše se staly strhující oslavou života a velikosti člověka.

Dnešními literárními vědci jsou jeho básně označovány za kubofuturistické – spojují totiž prvky kubismu a futurismu: uvolnění struktury básně (nikoli však její úplné zrušení), odstranění interpunkce, dynamika, polytematičnost, spojování představ na základě asociací...

Atributy jeho děl:

- obrazy léta a podzimu
- motivy ohně, zašlých lásek, volných proudů, soumraků, žízně
- dějištěm básní je svět
- používá archaismy, neologismy, technické názvy
- realita se mísí se snem, vzpomínkami, úvahami – vyvolává to dojem věrného záznamu myšlenek
- odstraňuje interpunkci „*Interpunkci jsem zrušil, protože se mi zdála zbytečná, a zbytečná skutečně je...*“
- osamostatňuje verš
- používá grafické uspořádání slov – tzv. vizuální lyrismus

Napsal Alkoholy a utajený deník. Apollinairovy zápisky vycházejí česky

23. května 2013 18:26

V češtině vychází rarita pro milovníky francouzského básníka Guillaumea Apollinaira. Jeho deníkové zápisky vyšly v originále až sedmdesát let po jeho smrti v roce 1991. Vydání totiž bránila vdova po umělci.

Už na první pohled Deník překvapí ne zcela zaplněnými stranami: "Respektovali jsme podobu francouzského vydání, kde každá tisková strana obsahově odpovídá každé rukopisné stránce Deníku," vysvětluje Jiří Tomáš z nakladatelství Akropolis, které zápisky vydalo. Básník si poznamenával zaslechnuté hovory, poutavé scény ze všedního života, přirovnání, která ho jen tak napadla, i fragmenty, z nichž později vycházel při psaní Alkoholů. Třeba všední přirovnání bílý jako z tvarohu. A do toho jen jakoby mimochodem intimita: "Návrat v 5 h. Její duše je dost hanebná, ale židovsky urozená. Nabídla mi, že se můžu kdykoli vrátit, dá mi zadarmo."

Bohužel chybí prvních patnáct stran a také část z let 1901-1903, což je pro české čtenáře zásadní mezera. Tou dobou totiž Apollinaire pobýval v Praze a město zmiňuje i v úvodu k Alkoholům v básni Pásmo: "Jsi v zahradě hospůdky v okolí Prahy/cítíš se zcela šťasten na stůl růži ti dali." A pokračuje svatovítskými acháty, ručičkami hodin v židovské čtvrti i pohledem na Hradčany. "To málo jako by stačilo k tomu, aby se Apollinaire stal patriarchou české moderní poezie té doby," píše v úvodu ke knize Aleš Pohorský. Básník nepsal denně, i po letném prolistování knihy je zřejmé, že nejvýš párkrát do měsíce, někdy intenzivně, jindy měsíc i dva vynechal.

Další proluka v Apollinairově vedení Deníku nastala mezi léty 1911-1917, to se zachovala změt' záznamů bez interpunkce jen z jednoho roztrhaného sešitu, dochovaného po básníkově vdově Jacqueline. S "roztomilou rusovláskou" se seznámil až v roce 1917, vzal si ji v květnu 1918 a v listopadu téhož roku v osmatřiceti letech zemřel.

"V Deníku málo nacházíme zájmeno já, kolem kterého by se měl otáčet celý vesmír, text je často nezvykle věcný a popisný. Tím poutavěji však působí spojení chladné deskripce s úryvky básní, z nichž mnohé může čtenář považovat za dosud neznámé virtuózní lyrické skvosty," píše Jana Podhorská. A překladatel Skarlant dodává: "Básně se snažím přetlumočit tak, jak by je Apollinaire napsal, kdyby uměl česky, češtinou se bavil a česky i myslel."

http://kultura.idnes.cz/denik-apollinaire-0mo-/literatura.aspx?c=A130523_091921_literatura_kla

Úkol 2 Přečtete si text a zodpovězte otázky.

- Určete funkční styl. _____
- Vysvětlete, co znamená časový údaj na začátku textu. _____
- Určete slohový útvar. _____
- Rozhodněte, zda se jedná o bulvár či seriózní tisk. _____

Literatura pro 3. ročník

- Upravte nadpis tak, aby odpovídal bulvárnímu tisku. _____

Úkol 3 Rozhodněte o pravdivosti tvrzení.

Guillaume Apollinaire se nemohl setkat s Alfredem Jarrym.

ANO – NE

Matka G. Apollinairea byla Maďarka.

ANO – NE

Apollinaire je považován za zakladatele moderní francouzské poezie.

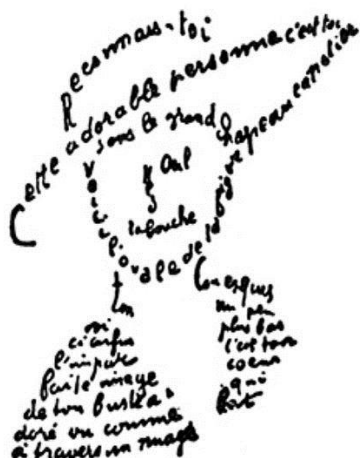
ANO – NE

Součástí deníku, který si psal, jsou i záznamy o návštěvě Prahy.

ANO – NE

G. Apollinaire byl ženatý pouhý rok.

ANO – NE

Obrázek 3 Ukázka tvorby G. Apollinairea

výmluvným jazykem, který tvá ústa, ó Paříži, vyplazují a budou vyplazovat věčně na Němce).

G. Apollinaire je považován za představitele kubofuturismu.

ANO – NE

Futurismus znamená budoucnost, pohyb.

ANO – NE

Kaligramy jsou slova básně vepsané do obrázku.

ANO – NE

Úkol 4 Vytvořte ze slov básně G. Apollinairea kaligram.

(Bud' zdrav světe, jehož já jsem

Obrázek 2 Kaligram

„Byl šíleně zamilovaný a já hloupá husa, která se do něho neuměla zamilovat; mohly za to má puritánská povaha a vliv vikomtessy de Milhau. Býval násilnický až do krutosti a zároveň okouzující a rozvážný. Chtěl, abych se za něho provdala, a byl chorobně žárlivý. Navíc nás dělil jazyk. Kdo znají jeho poezii, měli by mně být vděční, že jsem si ho nevezala. Kdybych to byla udělala, kdo ví, zda by podobné verše vůbec vznikly. Zřídka se stává, že by básník své manželce postavil takový básnický pomník, jako v tomto případě ztracené lásky.“

Guvernantka Anne o G. Apollinairovi

1.4 Futurismus, kubofuturismus

Futurismus vznikl v roce 1909 v Itálii a byl téměř výhradně italskou záležitostí. Jeho zakladatelem byl italský anarchistický básník a spisovatel Filippo Tommaso Marinetti (autor teorie osvobozených slov – slova jsou v básních užívána volně bez jejich významu a vazeb). Kromě Marinettiho se futurismem nechal ovlivnit i ruský autor Vladimír Vladimirovič Majakovskij.

Futuristé odmítali náboženství, moralismus, feminismus i manželství, zavrhovali musea a knihovny, které považovali za bašty zastaralé kultury a mrtvého bodu ve vývoji lidstva. Futuristé byli anarchističtí bourači konvencí, vyznavači pohybu, techniky a rychlosti. Absolutně se distancovali od minulosti a likvidovali poklidnou harmonii umění. Našli nový výraz pro pohyb rozložením předmětu na jednotlivé fáze dynamickým opakováním. Marinetti shrnul jejich postoje v Manifestu futurismu uveřejněném ve francouzském deníku Le Figaro 20. února 1909: „*Prohlašujeme, že se nádhera světa obohatila o novou krásu – o krásu rychlosti. Závodní automobil se svou kapotou ozdobenou velkými rourami podobnými hadům s výbušným dechem. Řvoucí automobil, jenž jako by se řítil po dělových nábojích, je krásnější než Niké ze Samothráky. Musíme se osvobodit od svých starých formulí! Musíme zničit vše, co je v nás ještě statického, klidného, věrejšího!*“

Futuristé zpočátku nacházeli inspiraci pro svoje umění v kubismu, který jim nabízel zprostředkování energie a dynamismu. Futurismus se od kubismu lišil tím, že nebyl tak klidný a statický jako původní kubismus Pabla Picassa, George Braquea a Grise.

Futurismus našel uplatnění nejen v malbě, ale také v sochařství, architektuře, keramice, grafickém designu, průmyslovém designu, interiérovém designu, módě, divadle, literatuře i hudbě.

Celá řada italských futuristů podporovala myšlenky fašismu, protože věřili, že právě fašismus může být prostředkem k ozdravení a modernizaci tehdy poměrně průmyslově zaostalé Itálie.

V roce 1914 se futuristé po osobních šarvátkách a názorových rozdílech na pojetí umění rozdělili na dvě skupiny: milánskou, kterou organizoval Marinetti, a na florentskou, kterou formoval Carrà. Futurismus dospěl ke svému konci v roce 1914 po vypuknutí první světové války. Na konci 30. let 20. století byl futurismus pod vlivem nauk německých fašistů prohlášen na zvrhlé umění.

http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=65

Úkol 1 Rozhodněte o pravdivosti tvrzení.

Zakladatelem futurismu byl francouzský básník Filippo Marinetti.	ANO – NE
Futuristé odmítali tradiční hodnoty a minulost.	ANO – NE
Futurismus znamená pohyb, akce.	ANO – NE
Kubismus byl inspirací pro futurismus.	ANO – NE
Představitelem futurismu byl Pablo Picasso.	ANO – NE
Představitelé futurismu souhlasili s fašistickou ideologií.	ANO – NE
V roce 1914 se skupina rozdělila, aby následně zanikla.	
Obnovit se ji podařilo po světové válce.	ANO – NE
Nacisté podporovali futuristické umění.	ANO – NE

Výňatek z Manifestu futurismu uveřejněného v pařížském Figaru 20. února 1909:

1. Chceme opěvovat lásku k nebezpečí, návyk na energii a smělost.
2. Hlavními prvky naší poezie budou odvaha, statečnost a revolta.
3. Literatura až dosud velebila pasivní rozjímání, extázi a spánek, my chceme oslavovat výbojný pohyb, horečnatou nespavost, poklus, salto mortale, facku, úder pěstí.
4. Prohlašujeme, že se nádhera světa obohatila o novou krásu: o krásu rychlosti. Závodní automobil se svou kapotou ozdobenou velkými rourami podobnými hadům s výbušným dechem. Řvoucí automobil, jenž jako by se řítil po dělových nábojích, je krásnější než Niké ze Samothráky.
5. Chceme opěvovat člověka držícího volant, jehož ideální osa prochází Zemí vrženou na okruh oběžné dráhy.
6. Básník se musí vybit vášnivě, břeškně a marnotratně, chce-li znásobit nadšené zanícení pro prvotní živly.
7. Krása je už jenom v boji. Neexistuje mistrovské dílo bez známek útočnosti. Poezie musí být prudkým útokem proti neznámým silám, výzvou, aby se podrobily člověku.
- (...)
9. Chceme oslavovat válku – jedinou hygienu světa – militarismus, patriotismus, destruktivní čin anarchistů, krásné myšlenky, které zabíjejí, a pohrdání ženou.
10. Chceme bořit muzea, knihovny, potírat moralismus, feminismus a všechny oportunistické a utilitární ničemnosti...

Považujte nás za blázny. Jsme však primitivové s novou, zcela proměněnou sensibilitou. Mimo prostředí, v němž žijeme, vládne jen tma. My futuristé stoupáme k nejvyšším a nejzářivějším vrcholům a prohlašujeme se za pány Světla, neboť pijeme již z pramenů Slunce.

http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=65

Úkol 2 Na základě Manifestu vyberte charakteristiku, která odpovídá futurismu.

- a) Odmítá historické tradice / Klade důraz na tradice
- b) Odmítá psychologický zřetel / Díla jsou odrazem psychologie autorů
- c) Odmítá romantismus a realismus / Je inspirován romantismem a realismem
- d) Vytváří nové formy / Uplatňuje tradiční schéma básní
- e) Užívá proměnlivý básnický rým / Má odpor k rýmu
- f) Dominuje próza / Dominuje poezie
- g) Důraz je kladen na expresivitu výrazu / Důraz je kladen na uspořádanost básně
- h) Užito je volné řetězení představ / Asociace se neuplatňují.
- i) Slova jsou užita osvobozeně / Důraz je kladen syntaxi a význam slov
- j) Interpunkce je dodržována / Interpunkce je zrušena

Roh ulice
Placatá čepice
Poblitá vesta
To Vladimír Iljič jde z města

Úkol 3 Očíslujte jednotlivé části textu tak, aby logicky následovaly za sebou.

Posledním významným obrazem kubismu byla v roce 1937 Picassova Guernica, kterou zareagoval na německé bombardování španělského městečka Guernica, jež si vyžádalo tisíc šest set obětí. Toto symbolické zobrazení hrůzy války Picasso zachytil v odstínech šedé, aby tak zdůraznil bezvýchodnost a tragédii osudů nevinných obětí.

Kubismus jako avantgardní umělecký směr vznikl v roce 1906 v experimentech v ateliérech Picassa a Braquea, kteří jsou považováni za jeho průkopníky.

Cílem kubistické nové formy však nebyl ani popis, ani abstrakce, ale konkrétní a nově otevřená skutečnost. Programové prohlášení kubismu publikoval Guillaume Apollinaire roku 1913 v díle Kubističtí malíři.

Předmět byl pak rozbit na mnoho částí popisujících skutečnost v základních geometrických tvarech bez prostoru a perspektivy. Docházelo tak k novému spojení reality a fikce, které s sebou přinášelo napětí v obraze.

Kubismus s sebou přinesl zcela nové pojetí malířství i sochařství, inspiroval i architekturu a dekorativní umění.

V literatuře se kubismus projevil jako kubofuturismus - spojení futuristického dynamismu a kubistické mnohohlednosti, zachycuje skutečnost z mnoha úhlů pohledu, prolínají se časové roviny, důraz je kladen na podobu textu. Nejvýznamnějším představitelem kubofuturismu je Guillaume Apollinaire.

Již od samého zrodu kubismu malíři hledali způsob, jak zachytit tři rozměry věci a přitom zachovat dvojrozměrnost obrazu. Zkoumali formu z různých pohledů, rušili hladké křivky, posuzovali předmět a točili se kolem něho, hledající s úzkostlivým zaujetím tajemství formy.

Úkol 4 Zodpovězte otázky.

Určete funkční styl úryvku. _____

Určete slohový postup. _____

Charakterizujte jazykové prostředky. _____

Vymyslete nadpis, který by se hodil k úryvku. _____

Popište pravidla tvorby nadpisů v těchto typech textů. _____

1.5 Expresionismus

Úkol 1 Na základě dvou uvedených obrázků se pokuste charakterizovat expresionismus.

Obrázek 5 E. Schiele -
Autoportrét

Obrázek 4 E. Munch - Výkřik

Tento umělecký styl se zrodil v době před první světovou válkou. Nejednalo se o žádnou přesně zformovanou skupinu, ale spíše o celou řadu umělců spojených stejnými názory na umělecké vyjádření. Obvykle popisuje uměleckou tvorbu německých umělců na přelomu 19. a 20. století až přibližně do 30. let 20. století. Tento umělecký směr reprezentovaly především skupiny Die Brücke a Der Blaue Reiter.

Již ze samotného názvu exprese (vyjádření) se dá vytušit, že díla zachycovala citové poznatky a pocity umělcovy duše. Expresionismus seznamoval se světem hrůzné osamělosti, děsivé úzkosti ze smrti, nemoci a šílenství. **Člověk byl viděn jako živá osobnost ztracená na drsném severu, trpící a milující. Děsivé fantazie kostlivců s bizarními karnevalovými maskami v sešklebených grimasách byly nekompromisně šokující, a tak tento umělecký směr nebyl zhýčkanými kritiky dostatečně oceněn.** Expresionismus bojoval proti soudobým skličujícím poměrům a uměleckému akademismu a představil novou problematiku námětu s radikálně novými formálními prostředky. Svou přímostí se prokletí umělci expresionismu znelíbili nastupujícímu fašismu, který je označil za zvrhlé umělce a zničil mnohá jejich díla.

Velký vliv na myšlenky expresionismu měl také filosof Friedrich Nietzsche.

V literatuře se tento směr nejvíce prosadil v Německu. Literatura se staví proti měšťáckému způsobu života. Deformace reality, způsobená zvýrazňováním vlastních prožitků byla patrná zvláště v literatuře. Z autorů jmenujme R. Weinerja a L. Klímu (oba tedy čeští autoři).

http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=63

Úkol 2 Ve zvýrazněné části odstavce naleznete pravopisnou chybu. _____

Úkol 3 Napište do hranatých závorek, jak se čte příjmení Nietzsche. _____

Úkol 4 Rozhodněte o pravdivosti tvrzení.

Směr kritizuje život středních vrstev.

ANO – NE

Expresionismu sdružuje umělce stejného smýšlení, nejedná se o programově sjednocenou skupinu.

ANO – NE

Expresionismus zobrazuje děs, osamělost a strach.

ANO – NE

S nástupem fašismu směr zaniká.

ANO – NE

Literatura pro 3. ročník

Lidská agresivita je v současné době a chování naší společnosti velice aktuální. Na poli vědeckém i veřejném (laickém) se vede mnoho **bouřlivých diskusí** o vzrůstající agresi, především u dětí a mládeže. O tom, že se zvyšuje, není pochyb. Společnost je tímto faktem velice pobouřena. Ačkoli je toto téma **na předních příčkách žebříčku** aktuálních problémů, ví se o něm v podstatě málo. Agrese a její souvislosti je téma velice široké a pestré a většina lidí si neuvědomuje, že to, co vidíme ve společnosti, je jen **špička pomyslného ledovce**. Postoje veřejnosti se zaměřují především na kritiku médií. Ta jsou špatná a jsou hlavní příčinou. **Otázkou zůstává**, zda tomu tak opravdu je. Ačkoli existuje řada teorií o příčinách agresivity a někteří odborníci si urputně **hájí tu svou**, většina moderních autorů se přiklání k názoru, že agresivita je jev značně složitý a na jeho vzniku se podílí jak faktory vnitřní, tak faktory společenské, tedy vnější.

Žitný, P.: Agresivita

Úkol 5 Nahrad'te zvýrazněné výrazy.

Úkol 6 Nalezněte v textu:

- elipsu _____
- metaforu _____
- cizí výraz _____
- odborný výraz _____

Kniha je to skvělá a děsivá, často se dotýká i perverzí. Podle mě nejlepší kniha Ladislava Klímy, kterou budete buď nenávidět, nebo obdivovat. Já se přiřazuji k té druhé skupině. Je to zapomenuté geniální dílo stejně zapomenutého autora. Celá kniha je napsána skvělou Klímovou technikou, která je na hranici mezi prózou a poezií. Nedoporučuji lidem, kteří požadují od knihy uvolnění a příjemnou zábavu, ti by se jí měli raději vyhnout.

Šílené a geniální.

Směs Kafky, Nietzscheho, E. A. Poea, a špetka z Alenky a její říše divů :)

Četla jsem reprint z roku 1928, což se mi zamlouvalo. poslední dobou jsem začla být lehce skeptická vůči novějším vydáním. mám pocit jako bych se nechtěně ochuzovala o napínavější a zajímavější naraci. faktem je, že v rámci zachování tištěné četby se složitost a délka textu okrajuje.

Helga byla d'áblice. chtěla bych takovou ženu potkat osobně a následně ji pak oslovovat Helgo. abych se přiznala v určitých úsecích jsem pociťovala teplo na duši, když Sternenhoch začal Helgu zbožňovat. ukájelo mě, když Helga měla všechny ty pitvorné sadistické potřeby degradovat "jeho" osobu, když byl v její přítomnosti. jenže v některých chvílích jsem ho naopak litovala, přála mu ty nejluxusnější kurtizány a chlast jen, aby zapomněl, vypl. pragmatická jsem byla až u situace, kdy vyřvával "Helgo, doprdele mě vskoč". to byla panečku legrace. á propos Helga mě inspirovala ke kouření viržinek.

Úkol 7 Shrňte obsah jednotlivých úryvků.

Úkol 8 Charakterizujte jazykové prostředky nejdelšího úryvku. _____

Úkol 9 Určete funkční styl úryvků a určete rovněž slohový postup a útvar. _____

Ukázka 1Ladislav Klíma - Utrpení knížete Sternenhocha

Po prvé uzřel jsem Helgu na jistém plese; mně bylo 33, jí 17 let. První můj dojem byl, že je to děvče přímo ošklivé. Vyčouhlá postava, tenká, že jsi se jí lekl; tvář hanebně bledá, skoro bílá, prahubená; židovský nos, všechny tahy, ač jinak ne nejhorší, tak nějak zvadlé, ospalé, uspávající; vypadala jako mrtvola, mechanismem nějakým pohybovaná, - a stejně jako tvář, byly i její pohyby strašně líné a chcípavé. Oči měla pořád sklopené jako pětileté nejstydlivější děvčátko. Ještě nejlepší na ní byly mohutné, jako saze černé vlasy ...

Zvěděl jsem již dříve, že se má u tatínka velmi špatně; bude jistě ve mně vzývat svého spasitele. - Mohl jsem se prasnadno oženit s dívkou nesmírně bohatou; ale potřebuje mých 500 milionů rozmnožení? Vzít si dceru amerického miliardáře, jenž přišel ke svým penězům obchodováním s bagouny? Nepochybují, že bych dostal i princeznu z královského rodu, spanilou, všemi přednostmi zdobenou; vždyť, nehledě k mému rodu a bohatství, mohu o sobě směle říci, že jsem krasavec, přes některé své vady, na př. že měřím jen 150 cm a vážím 45 kg, že jsem skoro bezzubý, bezvlasý a bezvousý, trochu těž šilhavý a značně pajdavý; ale i slunce má skvrny.

Jako obětní jehně šla k oltáři; docela tak asi jako loutka, s kterou si hrají děvčátka, počínala si ve svatební noci a já, já jako idiot... nechci, nemohu, nesmím to líčit - - Příštího jitra, když jsem se rozpomněl, měl jsem chuť vzít si život, z hanby, že jsem to udělal ...

Zazněl strašný, ale tlumený zvuk, jako když zařve v cirku, bezděky, při pohledu na rozžhavenou tyč pardál. A vzápětí zmizela hlavička dítěte pod poduškou. Ta se vlnila - - Nevěda, co to znamená, rozhlédnu se a vidím, jak Helga - tvář Medusy - drží robě za kotník, hlavou dolů. A hned poté vylétlo malinké tílko nad příšernou matku - pocítil jsem hroznou ránu a pozbyl vědomí.

"Snad nežije!" řekl jsem si náhle zděšeně. Dosud mne ani nenapadlo, že bych ji mohl svým kladivem zabít. V mém plánu bylo ji jen omráčit, aby jen tak rychle lehce neskonala, a jako šílenec jsem věřil, že musí být jen ve mdlobě. Sklonil jsem se nad ní. Srdéčko jí bilo. Slabě. Rachotil hrom.

Úkol 10 Zodpovězte otázky.

Charakterizujte kompozici díla. _____

Určete literární druh a žánr. _____

Jmenujte a charakterizujte hlavní postavy.

1.6 Dadaismus - Tristan Tzara

Úkol 1 Doplňte slova z nabídky

Dadaismus vznikl ve _____ 6. října 1916 v Zürichu v _____ Voltaire, jako protest proti hrůzám _____. Vyjadřuje pouze _____ a _____ z válečných hrůz, nehledá jejich východiska. Umělci sdružující se v tomto uskupení prvotně ani nechtěli vytvořit umělecký směr, chtěli jen _____, propagovat _____, náhodu a absolutní svobodu. Ani název dada není zcela jednoznačně interpretován, lze najít několik teorií vzniku názvu:

- slovo je bez _____
- název vznikl náhodou, když Tristan Tzara zapíchl do slovníku _____
- název je spojením slov da da, jako ano, ano podle rumunských umělců

Pro dada je charakteristické zrušení _____, báseň je brána jen jako _____ celek. Teoretický základ dadaismu položil Tristan Tzara ve dvou _____, publikovaných v letech 1918 a 1920. Kromě literatury se směr promítá rovněž do _____, kde se autoři snaží o _____ tradičních objektů, které dávají do nových vztahů. Přestože tato metoda byla ve své době šokující, přinesla četné podněty do oblasti reklamy a filmu.

Každopádně dadaismus nemá dlouhého trvání, již roku 1923 postupně zaniká, resp. se přetváří do _____.

Mezi hlavní představitele patří: Tristan Tzara, Man Ray, Marcel Duchamp

surrealismu, strach, malířství, skladby, Švýcarsku, kružítko, významu, války, urážet, kabaretu, manifestech, zmatek, anarchii, zvukový, rozložení

Dada je život bez pantoflí a bez paralel, která je pro i proti jednotě a rozhodně proti budoucnosti. (...) Dada nevychází z evropského rámce slabostí, je to dělej co dělej hovno, ale my chceme od nynějška srát v pestrých barvách, abychom ozdobili zoologickou zahradu umění (...). Jsme ředitelé cirkusu a hvízdáme mezi větry běhovek, mezi kláštery, prostitutkami, divadly, skutečnostmi, city, restauracemi, oh, hoho, bang, bang.

Prohlašujeme, že auto je cit, který nás dost pohýčkal v zdlouhavosti svých abstrakcí jako zámořské parníky, hluky a myšlenky. Nicméně promítáme navenek snadnost, hledáme nejhlubší podstatu a jsme spokojeni, můžeme-li ji skrýt, nechceme počítat okna báječné etiky, neboť Dada není šílenství, ani moudrost, ani ironie, jen se na mě podívej, roztomilý měšťáku. Umění bylo hrou s lískovými oříšky, děti snesly slova, která na konci stejně klinkala, potom plakaly a křičely strofu a navlékly jí botičky panenek a ze strofy se stala princezna, aby skomírala líbezně, a z té zrovna královna a z té velryba, co hledá břeh, děti se daly v běh, až popadaly dech. Potom přišli velvyslanci citu, kteří vydali dějinný sborový pokřik:

Psychologie Psychologie hihi

Věda Věda Věda

Ať žije Francie teda

My nejsme naivní

My nejsme sukcesivní

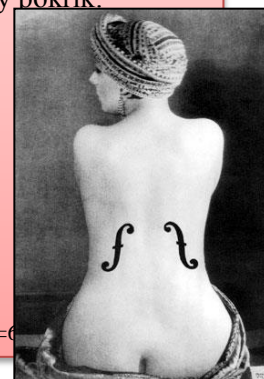
My nejsme exkluzivní

My nejsme prostřáči

A umíme dát zabrat inteligenci

Ale my, dada, my s nimi nejsme zajedno, poněvadž umění není vážné.

http://www.artmuseum.cz/smer_list.php?smer_id=

Úkol 2 Pokuste se shrnout obsah úryvku.

Literatura pro 3. ročník

Tristan Tzara byl francouzský básník a esejista rumunského původu. Svou neklidnou a doslova buřičskou povahou vytvářel prtípól "umírněným" dadaistům, jakými byli Hans Arp či Hugo Ball.

Rumun Tzara odjel do neutrálního Švýcarska ve svých devatenácti letech, aby zde studoval matematiku. Po vydání prvních dadaistických textů, jako byly První nebeské dobrodružství pana Antipyrina a 25 básní, Tristan sepsal první dadaistický manifest "Manifest dada 1918". Právě tady poprvé zaútočil na všechny formy umění a začal popírat jeho smysl.

V lednu roku 1920 Tzara odjel do Paříže, aby se setkal s hlavními představiteli pařížského hnutí Bretonem, Soupaultem a Aragonem. Koncem roku 1921 se však Breton následován ostatními od dadaismu odklonil a následoval surrealismus. Tzara, se k němu připojil až kolem roku 1930.

Jak složit dadaistickou básně

Vezměte noviny.

Vezměte si nějaké nůžky.

Vyberte si z novin článek libovolné délky, ze kterého chcete vytvořit svou básně.

Vystříhnete tento článek.

Dále opatrně vystříhnete zvlášť každé slovo z článku a dejte je do klobouku.

Pořádně zamíchejte.

Pak postupně vytahujte slova z klobouku.

Opište je přesně v tom pořadí, v jakém jste je vytáhli.

Básně je na světě.

A tady vás máme - neskonale originálního autora s okouzující vnitřností, přestože neznámého širokými masami.

„Když se chtěli r. 1920 účastnit výstavy kolínských umělců v Uměleckoprůmyslovém museu, byli z ní vykázáni. Pronajali si tedy v pivnici světlík, přístupný pouze přes pánský záchodek a tam instalovali výstavu "Dada-Vorfrühling". Kdo přes záchodek vstoupil, mýjel dívku v šatičkách z prvního přijímání, recitující obscénní verše; na stěnách visely koláže a kolem zahrádky byly rozmístěny rozmanité předměty, např. akvárium plné vody barvy krve, na jejíž hladině plavaly ženské vlasy a na dně ležel budík; diváci byli šokováni, a aby mohli dát své zlosti průchod, byl tam umístěn dřevěný předmět a k němu byla řetězem připevněna sekyrka; když diváci předmět zničili, byl nahrazen dalším.“

Pamětník výstavy H. Arpa a M. Ernstem

Úkol 3 Vytvořte si vlastní básně.

Úkol 4 Odpovězte na otázky.

Určete funkční styl ukázky „Když se chtěli...“.

Určete slohový postup ukázky „Jak vytvořit...“.

Určete synonyma ke slovům:

- obscénní
- instalovat

Úkol 5 Podívejte se na krátký film z dílny Man Raye a zhodnoťte ho.

Ukázka 2 P. Eluard - Veřejná růže

Hledajíc salamandry
Zelených plamenů
Černého plamene
Léto tak bledé
K utišení nesmírného hoře
O prázdninách
Pijíc mléko
Na paloucích
Jak dítě
Zemře v noci

Nechceš-li tomu
Co říci
Krystale skály
Hravá šelmo
Skotačící pahorku
Má krasavice
Rozhazuje bezstarostně trávy
Modré vůni
Klopýtajících zvířat
Zmrzlé zřítelnice

Úkol 2 Jaké barvy převládají v uvedené básni. Co tyto barvy ve spojení s podstatnými jmény, která rozvíjejí, asociují.

Úkol 3 Určete druh rýmu použitý v básni.

Úkol 4 Interpretujte zvýrazněnou básnickou figuru použitou v básni.

Oslňující a nahá
Se včelou na stehně
Sám smích strach před strachem
V náruči mrazivého záchvěvu
Za bílého dne korál
Vroubí pěnu lesů
Sněžný keř odlétá
Nemám stínu který by ti mohl tvořit
protějšek
Pod svou maskou slz

Jsi viditelná víc než kdy jindy
Na svých perlových plážích
Jsou tvé oči ještě krásnější

Vejde svítání vypouští své ptáky

Děti plazů s mramorovým srdcem
S očima dravé zvěře
Co zamlčovat
Mám-li ti naslouchati
Řetěz mostů
Jak stéblo
Chvějící se ve vzduchu
S velmi svěžím tělem s vlhkými vlasy
Lesk na čele
Obracíš se ke krásnému počasí

A když vyjde slunce
Na ranním nebi
Usmíváš se do mých nářků.

Ukázka 3 P. Éluard - Veřejná růže

Rozbil se alpský glóbus
Kde milostná dvojice zdánlivě snila
Na jeho bledých bocích
Bylo zobrazeno děvčátko
Smálo se směšnému sňatku
Záviděnlivého života

Dvě oči dvakrát dvě oči
Nikdy se dvakrát navzájem nepodobají
Žena byla neustále obrácena
K nejhorším temnotám soumráčeného Protea
Jenž lidem unikal

Mládí aniž by se vědělo kdy přijde jeho konec
Úsměvy načrtnuté políbeními
Bolest přerývaná políbeními
Dny byly nepříznivé jen tam těm druhým ženám
Hořeli velikým slepým plamenem
A nepoznávali nic.

Úkol 5 Nalezněte v textu:

- eufonii
- metaforické vyznění lásky
- prolínání času, nálad
- zesměšnění lásky

Úkol 6 Určete téma Eluardovy sbírky básní **Veřejná růže**.

Ukázka 4 A. Breton - Nadja

Viděl jsem se s Nadjou ještě mnohokrát, její myšlení bylo podle mne jasnější a její vyjadřování nabylo větší lehkosti, originality, hloubky. Je možné, že mě od ní v téže době začala ponaáhu oddalovat nenapravitelná zkáza, pohlcující část její bytosti, právě tu lidsky nejvýraznější, zkáza, o níž jsem si učinil představu právě onoho dne. Byl jsem i nadále okouzlen tím, jak postupovala jen na základě čiré intuice a neustále jakoby pomoci zázraku, byl jsem však také čím dál neklidnější při pomyšlení, že když ji opouštím, je vždy znovu strhována vírem života postupujícího nezávisle na ní a zuřivě na ní vymáhajícího kromě jejích ústupků i to, aby jedla a spala. Pokusil jsem se poskytovat jí k tomu nějaký čas prostředky, vždyť v tom mohla tehdy spoléhat jedině na mne. Ale poněvadž některé dny žila jakoby jen mou přítomností a mým slovům nevěnovala sebemenší pozornost, nevšímajíc si ani dost málo mé nudy, když mě bavila nicotnostmi nebo mlčela, silně pochybuji o tom, že jsem jí svým vlivem mohl dopomoci k normálnímu vyřešení oněch nesnází. Zbytečně bych zde hromadil příklady neobvyklých skutečností (...) chci už vzpomínat jen na několik vět, které přede mnou Nadja vyslovila nebo je napsala před mýma očima, vět, které mi nejlépe připomínají tón jejího hlasu a jejichž ohlas ve mně zůstává živý.

„Se svým posledním dechem, který je počátkem vašeho.“

„Kdybyste chtěl, nebyla bych vám ničím, nebo jen stopou.“

„Lví dráp se zatíná do prsu vinné révy.“

„Nač ty váhy, kolísající v temnotě jámy plné uhlí?“

„Věděla jsem všechno, tolik jsem se snažila číst v otocích svých slz.“

Nadja pro mne vymyslela čarovnou květinu: „Květ milenců.“ Květ se jí vybavil během oběda na venkově a ona se jej snažila před mýma očima velmi neobratně nakreslit. (...) Několikrát se pokusila nakreslit můj portrét se zježenými vlasy, jakoby odsávanými shora větrem a podobnými dlouhým nlamenům

Úkol 7 Nalezněte v textu:

- a) surrealistické rysy
- b) nezapomenutelnost a jedinečnost Nadji
- c) nestálost vypravěčova vztahu k Nadje
- d) asociativní princip výstavby textu
- e) metaforu

1.8 Práce s textem

Ukázka 5G. Apollinaire - Pásmo

Tím starým světem přec jsi znaven na konec
Pastýřko Eiffelko jak bečí stádo mostů dnes
Řecký i římský starovek se ti už přežily
Zde antické se zdají být už i ty automobily
Jen náboženství zůstalo docela nové jenom ono
Zůstalo prosté jak hangáry v přístavu avionů
Jediné neantické v Evropě křesťanství je
Evropan nejmodernější jste vy ó papeži Pie
A tobě brání stud když okna na tebe hledí
Vstoupiti do kostela a jít tam ke zpovědi
Čteš letáky ceníky plakáty jež zpívají hlasitě
Toť dnešní poesie zatím co prosou žurnály sytí tě
Jsou krváky po šestáku samé detektivní případy
Portréty velkých osob a sterá různá záhlaví

Viděl jsem dnes a jméno už nevím pěknou ulici
Novou a čistou byla to sluneční polnice
Šéfové dělnice a krásné písáčky z bureau
Z pondělí do soboty čtyřikrát denně tudy se berou
Zrána tu třikrát tovární pišť'ala plačky zní

Chraptivý zvon tu zašteká k poledni
Nápisy na zdech a tabulích štítý a vyhlášky
Vřeští a štěbetají jak o závod s papoušky
Mám rád tu pěknou ulici průmyslu a píle
Ležící v Paříži mezi třídou des Ternes a ulicí Aumont-Thiéville.

Hle mladá ulice a ty sám jsi jen malé dítě

Tvá matka jinak než modře a bíle nešatí tě

Jsi velmi zbožný a René Dalize tvůj nejstarší kamarád

Má církevní obřady jako ty nade vše rád

Je devět večer plyn stažen do modra tajně se kradete z ložnice

Po celou noc se v kolejni kapli modlíte
Zatím co věčná spanilá hlubina ametystná
Oblévá navždy planoucí glorii Krista
Toť krásná lilie již všichni pěstíme
Toť rusovlasá pochodeň jež větrem nehasne
Toť bledý a nachový syn bolestiplné ženy
Toť strom vždy modlitbami všemi přetížený
Toť dvojmocnina cti a věčnosti
Toť hvězda o cípech šesti
Toť Bůh jenž v pátek mře a v neděli vzkříšen jesti
Toť Kristus který k nebi lépe než letci vzlétá
Jemu náleží podnes výškový rekord světa
Kristus panenka oka
Dvacátá panenka věků v té on se vyzná
A změněn v ptáka náš věk jak Ježíš nahoru letí
Ďáblové v propastech zvedají hlavu by mohli naň pohleděti

Praví že napodobí co uměl už Šimon kouzelník
Křičí že zná-li létat má slouti záletník
Andělé létají lehce kolem hezkého letce
Ikarus Enoch a Eliáš Apollonius z Thyany
Kol prvního letadla krouží u nebeské brány
Uctivě pouštějí ty jež unáší Svatá Eucharistie
Ty kněze kteří věčně stoupají pozvedajíce hostie
Avion snáší se posléz aniž křídla složil
Tu vlaštovek miliony nebeský prostor ožil
Letmo se blíží havrani sovy sokoli naši ptáci
Z Afriky přicházejí ibisi marabuti plameňáci
Pták Noh jež básníci a pohádkáři slaví
V pařátech nese leb Adamovu kostru první hlavy
Z obzoru letí orel a vyráží velký křik
A z Ameriky došel malý kolibřík
Z Číny sem přišli pihi pružní a nohatí
Co mají po jednom křídle a mohou jen v páru létati
Pak ejhle holubice duch neposkvrněný sám
Ježž provází lýrovec a tisícioký páv
A fénix hranice jež sama se zapálí
V svém žhavém popelu vše na chvíli zahalí
Sirény opustily své nebezpečné úskaliny
A chvátají krásně zpívajíce všechny tři
A všichni orel fénix i pihi z Číny
(...)

Jsi v zahradě hospůdky v okolí Prahy
Cítíš se zcela šťasten na stůl růží ti dali
A místo abys psal svou povídku lenošíš pohříchu
Hledě na mandelinku spící v růžovém kalichu
V achátech Svatovítských zříš zděšen své vlastní rysy
Na smrt jsi smuten byl v ten den kdy sebe v nich objevil jsi
Podoben Lazaru kterého světlo drtí
Pozpátku točí se ručičky hodin v židovské čtvrti
A ty couváš ve vlastním životě pomalu
Jda na Hradčany nahoru a poslouchaje k večeru
Jak v hospodách české písne zpívají

Literatura pro 3. ročník

Úkol 1 Zodpovězte otázky.

Určete literární druh a žánr. _____

Zkuste určit téma básně. _____

Jak textu rozumíte? _____

Vysvětlete pojmy sterá, bureau. _____

Nalezněte v textu personifikaci. _____

Tučně zvýrazněné verše zobrazují část A. života. Jakou? _____

Když v roce 1889 Apollinaire navštívil Paříž, účastnil se světové výstavy, která se nesmazatelně zapsala do jeho paměti. Co na této výstavě viděl za „architektonický skvost“? _____

V básni A. oslovuje konkrétní osobu. Kterou? _____

Během svých toulek navštívil A. také Prahu, co zajímavého zde viděl? _____

Jak je v básni zachycena minulost, přítomnost a budoucnost? _____

Vyjmenujte nové trendy, které přináší do poezie Pásmo. _____

Co způsobuje absence interpunkce? Doplňte do 6 libovolných veršů interpunkci a srovnajte rozdíl.

Vysvětlete asociaci prvních dvou veršů. _____

V přednášce Nový duch v básnictví, kterou Guillaume Apollinaire (1880-1918) proslovil v roce 1917, shrnul do řady požadavků to, co sám praktikoval ve své poezii a co najdeme nejpřesvědčivěji realizováno právě v jeho vrcholné sbírce Alkoholy. Básník vycházel z předpokladu, že v době nových technických vynálezů se poezie nemůže ukrývat do závětrí starých škol a požadavků, ale musí se otevřít skutečností a objevům, jež nová doba přináší. Nový duch, o němž mluví, nechce být školou, ale jedním z velkých literárních proudů, jenž v sobě zahrne všechny školy od symbolismu a naturalismu. V Alkoholech tento požadavek naplnil tak, že vedle průkopnického Pásma zařadil do této sbírky i celou řadu básní, které svědčí o romantickém duchu velkého poety a které na první pohled neodpovídají nové tvůrčí metodě, kterou Apollinaire uplatňoval právě v Pásmu. (...)

A tak není divu, že vedle kubistického Pásma, jež je zcela zřetelně ovlivněno moderním malířstvím a zejména filmem, najdeme i osobní lyrická vyznání věčně nešťastného milence, jemuž se jeho touha po lásce po mnoha nezdarech vyplnila až v samém závěru jeho života, a že tu najdeme verše, v nichž se epika dotýká lyrismu, i verše ovlivněné lidovou poezií. Ale každá z těchto básní, ať už se týká jeho nešťastných lásek, sentimentálních vzpomínek či lidových ohlasů, je intonována vřelým lyrismem básníka, který jím vyjadřuje své nejnítěšnější pocity. A o ty básníkovi šlo i tam, kde asociativní lyrika a simultánnost pohledu, důsledně uplatňované v Pásmu, mohly v té hravě působící směsi barvitě lyriky a rozmarné epiky navozovat jiné pocity a cíle, než jaké Apollinaire proklamoval ve své teorii. Alkoholy, zejména díky Pásmu, zůstávají básnickým signálem, básnickou vlajkou moderní poezie nejen francouzské, ale i evropské, a především naší moderny, značené takovými jmény jako byli V. Nezval, K. Biebl, J. Wolker a další.

G. Francl – Apollinairovy Alkoholy, in: G. Apollinaire - Alkoholy

Úkol 3 Shrňte obsah úryvku. _____

Úkol 4 Zodpovězte otázky.

V čem se Pásmo může podobat filmovému umění? _____

Jaké dva druhy poetik jsou podle G. Francla uplatňovány v Pásmu? _____

1.9 Opakování učiva

Předválečná avantgarda

V literatuře se odrazil kubismus nepřímo, nejčastěji v kombinaci s futurismem nebo civilismem. Působila především jeho svobodná invence, narušení lineárního vidění, prostupování různorodých předmětů a vjemů. Obdobu výtvarných experimentů s linií a perspektivou lze vidět např. v potlačení interpunkce v básni, obecněji v rychlém střídání záběrů času a místa, rovin stylu (Guillaume Apollinaire).

Futurismus byl naopak směr především literární. Vznikl v Paříži v témže čase (kolem roku 1908) jako kubismus, jeho zakladatelem byl italský básník F.T.Marinetti. Stejně jako kubismus chtěl postihnout dynamismus moderního života. „Zapalte všechna muzea!“ zněla úvodní slova jednoho z Marinettiho manifestů. Futurismus hlásal naprostý rozchod s minulostí, se vši starší kulturou, chtěl utvořit umění jako předvoj zbrusu nového věku vědy a techniky. Ve verších se tak objevovala letadla, rakety, automobily. Nový měl být i literární tvar: slovo se mělo „osvobodit“, zbavit konvencí gramatiky a syntaxe, měly být odstraněny přívlasky a příslovečná určení ve prospěch holých sloves a substantiv. Marinettiho a jeho skupinu dovedl halasný zápal ke krajnostem, k oslavě války jakožto zázraku techniky a očištné hygieny světa.

Holý, J.: Česká literatura od počátků k dnešku

Úkol 1 Vyznačte v textu:

- znaky kubismu v literatuře;
- znaky futurismu v literatuře;
- negativní rysy avantgardy.

Úkol 2 Jmenujte další avantgardní směry tohoto období. _____

Úkol 3 Zařadte pojmy do tabulky. (Edvard Munch, Voltairův kabaret, princip náhody, teorie osvobozených slov, Pablo Picasso, Tristan Tzara, F.T.Marinetti, deformace tvarů a barev, Kaligramy, důraz na funkci staveb a tvarů, Egon Schiele, V.V.Majakovskij, Die Brücke, Man Ray, odtržení od minulosti, vizuální lyrismus, vliv na reklamu, osamělost, kult každodenní krásy, Le Figaro)

Futurismus	Dadaismus	Kubismus	Expresionismus

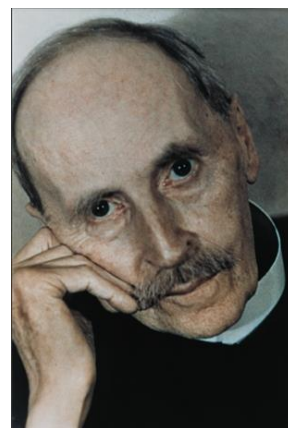
2 První světová válka v literatuře

2.1 Romain Rolland

Narozen: 1866 Clemency

Zemřel: 1944 Vézelay

Základní informace: Rolland se narodil do rodiny notáře, která jej aktivně podporovala v získání co nejvyššího vzdělání, neboť již v raném věku se projevilo Romainovo velké nadání. Odstěhovali se proto do Paříže, kde Rolland vystudoval historii, poté pokračoval v Římě. Zde také zahájil svou literární činnost. Působil jako profesor dějin umění, současně přednášel dějiny hudby, byl hudebním kritikem a psal hudební monografie. Díky svým dílům

Obrázek 7 Romain Rolland

se stal známou osobností, že se jej němečtí nacisté po okupaci Francie neodvážili zatknout, a to i přesto, že Rolland veřejně projevoval sympatie k Sovětskému svazu, kritizoval fašismus i Mnichovskou dohodu. Romain Rolland zemřel v Burgundsku. Byl vegetariánem a přítelem Gándhího. **Tvorba:** Stěžejním dílem je rozsáhlý román-řeka *Jan Kryštof*, za který Rolland získal Nobelovu cenu. Po skončení prací na Janu Kryštofovi chtěl napsat jen kratší prózu, z čehož nakonec vzešlo dílo *Dobry člověk ještě žije* a následně *Petr a Lucie*.

Kromě řady prozaických děl je autorem životopisů slavných osobností a také divadelních her.

Úkol 1 Rozhodněte o pravdivosti tvrzení.

Vézelay se nachází v Burgundsku.

ANO – NE

Rolland zahájil svou spisovatelskou dráhu ve Francii.

ANO – NE

Rolland představoval pro fašismus hrozbu, přesto nebyl zatčen.

ANO – NE

Rolland byl nositelem Nobelovy ceny za povídku Petr a Lucie.

ANO – NE

Rolland byl po napsání románu Jan Kryštof unaven.

ANO – NE

Rolland byl německý spisovatel.

ANO – NE

Ukázka 6 Petr a Lucie

Petr byl volán na vojnu se svými vrstevníky, osmnáctiletými chlapci. Za půl roku bude vlast potřebovat jeho těla. Válka se ho dožaduje. Už jen šest měsíců mu popřává. Šest měsíců! Kdyby aspoň bylo možné prožít toho půl roku bezmyšlenkovitě! Zůstat v těchto podzemních chodbách! Nespatřit již nikdy kruté denní světlo...!

Pohroužil se s uhánějícím vlakem do tmy a zavřel oči...

Když je otevřel - na několik kroků před ním, oddělena od něho dvěma cizími těly, stála dívka, zrovna přistoupivší do vozu. Napřed z ní uviděl jenom jemný profil pod stínem klobouku, světlou kadeř na pohublé tváři, světélko na líbezném líčku, krásnou linii nosu a vyklenutého rtu a pootevřená ústa, ještě teď rozechvělá spěšnou chůzí. Vešla mu do srdce dveřmi jeho očí; vešla tam celičká a dveře se za ní zavřely. Všechny venkovní zvuky zmlkly. Ticho. Klid a mír. Byla tam.

V příští stanici tlačence. Lidé se s křikem hrnuli do vozu již plného. Vlna lidských těl Petra strhla a nesla s sebou. Nad klenbou podzemní dráhy, tam nahoře v městě, temné výbuchy. Vlak se znovu rozjel. V té chvíli nějaký vyděšený muž, zakrývající si rukama tvář a sestupující k stanici podzemní dráhy, najednou se skutálel se schodů. Lidé ve vlaku ještě zahlédli, jak se mu mezi prsty řine krev... A znovu černá chodba a temnoty... Ve voze zděšené výkřiky: „Němci jsou tady...!“ V tom všeobecném vzrušení všechna natlačená těla splývala v jeden celek a Petrova dlaň přitom uchopila ruku zlehka se ho dotýkající. A když zdvihl oči, spatřil, že je to Ona.

Úkol 2 Napište otázky, které vás napadnou při čtení ukázky.

Literatura pro 3. ročník

Úkol 3 Pokuste se příběh domyslet.

Úkol 4 Zodpovězte otázky.

Určete literární druh. _____

Určete literární žánr. _____

Charakterizujte Petra. _____

Určete časoprostorové údaje. _____

Vysvětlete, proč je často použito neukončených výpovědí? _____

Ukázka 7 Petr a Lucie II

Jeho duchovní růst byl již několik měsíců zaražen, jako když je mladý stromek v plném květu spálen „ledovými muži“. Nebyl z těch praktických mladíků, kteří využili všech studijních úlev poskytovaných nastávajícím vojákům, aby chvatně dosáhli vysvědčení u shovívavých examinatorů. A o nic více nepocíťoval zoufalou dychtivost jinochů, kteří, když před sebou vidí blízkou smrt, nenasytně polykají dvojnásobná sousta a hltají tolik vědomostí, že si je nikdy nebudou moci ověřit ve skutečném životě. Neustálý pocit prázdna, které bylo na konci, prázdna, které bylo vespod, všude skryto pod krutým a nesmyslným šalebným zevnějškem světa, ten pocit podtímal každé jeho nadšení. Dychtivě se vrhal ke knize, k nové myšlence — ale hned se zarazil, hned zase zmalátněl. Nač to? Nač se učit? Nač se obohacovat, když je nutné všechno ztratit, všechno opustit, když nic nám nenáleží? Aby lidská činnost, aby učinnost měla smysl, k tomu je nezbytně třeba, aby jej také měl život. A žádné úsilí ducha, žádná pokorná touha srdce nikde neviděla smysl života. A tu najednou se ten smysl objevil sám od sebe... Život měl najednou smysl...

Co to tedy bylo? - A když tak hledal, odkud září ten úsměv v jeho nitru, spatřil pootevřená dívčí ústa a rty mu zahořely touhou přitisknout se na ně.

Úkol 5 Zodpovězte otázky.

Motiv čisté lásky dvou mladých lidí je v literatuře často využíván. Vzpomenete si na jiná díla s touto tematikou? _____

Jaký konec mívají nejčastěji mladí milenci? Proč? _____

Porovnejte Ukázku 7 a 8 – jakou proměnou prošel Petr? _____

Úkol 6 Vyberte správné tvrzení, nepravdivá tvrzení opravte.

Petr a Lucie se odehrává v Německu.

Autor kritizuje 1. světovou válku.

Dílo je založeno na kontrastech.

Děj se odehrává během 2 měsíců.

Petr a Lucie jsou sourozenci.

Petr je chudý, Lucie bohatá.

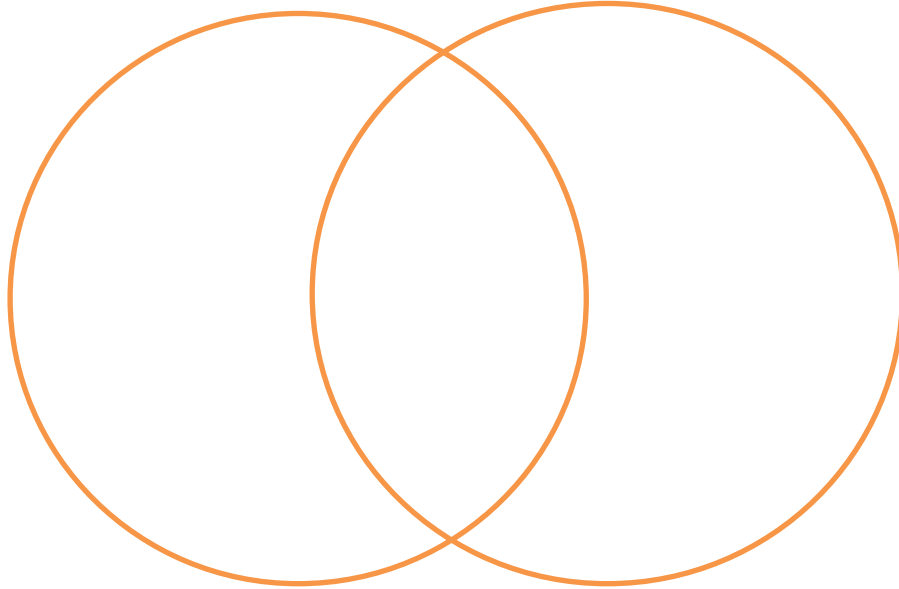
Lucie má bratra Filipa.

Milenci přežijí.

Povídka byla inspirována skutečným bombardováním Paříže.

Úkol 7 Popište děj příběhu.

Úkol 8 Nalezněte společné a odlišné znaky děl Petr a Lucie a Romeo a Julie.

Obrázek 8 E.M.Remarque

2.2 Erich Maria Remarque

Narozen: 1898 Osnabrück

Zemřel: 1970 Locarno

Základní informace: Erich Paul Remark (druhé jméno Maria přijal na počest matky, francouzskou podobu příjmení převzal po válce po svém dědovi) se narodil do rodiny knihvazače. Začal studovat učitelský ústav, ale vzápětí odešel jako dobrovolník do války. Po válce vystudoval pedagogický kurz pro veterány, ale tomuto povolání se věnoval jen rok. Vystřídal celou řadu povolání – závodník, obchodní cestující, atd. Ve 30. letech se přestěhoval do Švýcarska, ale na začátku světové války emigroval do Ameriky. Zde stídně žil až do své smrti v roce 1970.

Tvorba: Byl ovlivněn stylem Jacka Londona a Ernesta Hemingwaye, jeho celoživotním tématem se staly osudy vojáků a jejich zážitky, inspiroval se osobními zážitky.

Úkol 1 Spojte.

Tři kamarádi

Na západní frontě klid

Jiskra života

Cesta zpátky

Bývalí členové Bäumerovy jednotky se vrací do rodného města, aby se pokusili začlenit se do společnosti.

Hrdinou románu je novinář, vězeň č.509 v pracovním táboře Mellern, který se snaží spolu s dalšími vězni dožít konce druhé světové války.

Příběh o přátelství Otty, Robbyho a Gottfrieda, kteří se snaží přestát poválečné období

Pavel Bäumer líčí válečné hrůzy, od kterých si snaží držet emocionální odstup

Úkol 2 Napište, co víte o první světové válce.

Úkol 3 Jak má podle vás vypadat hrdina?

Ukázka 8 Na západní frontě klid

Rozednilo se ještě trochu víc. Nahoře kolem mne chvátají kroky. První. Potom další. Vrzání kulometů splývá v nepřetržitý řetěz. Právě se chci trochu potočit, když se shora začíná něco hlučně valit do mého trychtýře. Těžce a s pleskotem to padá dolů, je to člověk - nepodařilo se mu zachytit se na stěně kráteru, klouže, leží na mně - Nemyslím, nerozhoduju se - ...

Úkol 4 Pokuste se napsat, co následovalo.

Ukázka 9 Na západní frontě klid II

Toto je první člověk, kterého jsem usmrtil vlastníma rukama, kterého vidím zblízka, jehož umírání je mým dílem. Katcza a Kropp a Müller také už viděli, když někoho zasáhli ranou z pušky, mnohým se tak stává v boji zblízka dokonce často. Ale každé jeho vdechnutí obnažuje mé srdce. Tyto hodiny patří umírajícímu, patří jenom jemu, má neviditelný nůž, kterým mne ubodává k smrti: čas a mé myšlenky. Co bych za to dal, kdyby zůstal naživu. Je těžké ležet zde a muset ho vidět a slyšet.

Ve tři odpoledne je mrtev. Pociťuji úlevu. Ale jen na chvíli. Brzo se mi začíná zdát, že ticho je ještě nesnesitelnější než sténání. Chtěl bych, aby se znova ozvalo chroptění, křečovitě, chraptivé, hned tiše hvízdavé, potom chraptivé a hlasité. Co dělám, je vyloženě nesmyslné. Ale musím se něčím zaměstnat. A tak ukládám mrtvého ještě jednou, aby se mu lépe leželo, ačkoliv už nic necítí. Zatlačuji mu oči. Jsou hnědé, vlasy má černé, po straně trochu zvlněné.

(...)

Odpoledne jsem klidnější. Můj strach byl neodůvodněný. Jméno už mě nepřivádí z rovnováhy. Záchvat mjí. "Kamaráde," oslovuju mrtvého, ale říkám to vyrovnaně, klidně.

"Dnes ty, zítra já. Ale jestli z toho vyvážnu, kamaráde, budu bojovat proti tomu, co rozbilo nás oba: co tobě rozbilo život - a mně? - Také život. Slibuji ti to, kamaráde. Už se to nikdy nesmí stát. "

Slunce je nízko. Jsem tupý hlady a vyčerpáním. Včerejšek mi je jako mlha, nedoufám, že odsud ještě vyvážnu. Nadchází soumrak. Nyní se mi zdá, že je rychlý. Ještě hodinu. Kdyby bylo léto, ještě tři hodiny. Ještě hodinu.

Najednou se začínám třást, že by se před setměním mohlo něco přihodit. Už nemyslím na mrtvého, je mi najednou úplně lhostejný. Pojednou ve mně kypí lačná, dychtivá touha žít a před ní mizí všechno, co jsem si umíňoval. Jenom abych si v poslední chvíli nepřivolal neštěstí, mechanicky drmolím:

"Všechno splním, všechno splním, co jsem ti slíbil," - ale v tu chvíli už vím, že to neudělám.

Náhle mi napadá, že by moji vlastní kamarádi na mne mohli střilet, až polezu ze zákopu; nevědí přece, že jsem ještě naživu. Budu volat, jakmile budu v doslechu, aby mi rozuměli. A zůstanu ležet před zákopem, dokud mi neodpovědí. První hvězda. Fronta zůstává klidná. Oddychuji si a rozčilením mluvím sám k sobě: "Teď jenom žádné hlouposti, Pavle - klid, klid, Pavle -, a budeš zachráněn, Pavle." Působí to.

Slyším-li své jméno, je to, jako by volal někdo jiný, a tak to má větší váhu. Tma houstne. Mé vzrušení se vybil, z opatrnosti čekám, až vzlétnou první světlice. Pak lezu z trychtýře. Na mrtvého jsem zapomněl.

Úkol 5 Popište Pavlovy pocity. Jak se mění jeho postoj k mrtvému vojákoví.

Úkol 6 Rozhodněte o pravdivosti tvrzení vztahující se k dílu Na západní frontě klid.

Příběh vypráví student gymnázia.	ANO – NE
Dílo je psáno v er-formě.	ANO – NE
Hlavním hrdinou je Pavel.	ANO – NE
Pavel během války nezabije žádného vojáka.	ANO – NE
Pavel válku přežije.	ANO - NE
Na západní frontě klid je novela.	ANO – NE

Úkol 7 Jak myslíte, že se změnil pohled vojáků na život během války a po válce? S čím měli problém? Jak se začleňovali do společnosti?

Literatura pro 3. ročník

Ačkoli se tvrdí, že bojový plyn byl v bojovém nasazení poprvé použit Němci, není to pravda. Jako první použili několik plynových granátů Francouzi už během prvního dne války. První velké plynové útoky ale mají na svědomí skutečně Němci. První německý plynový útok na západní frontě přišel u Noye Chapelle v říjnu 1914, na konci ledna 1915 pak byl plyn poprvé použit na východní frontě. Ale zde se vždy jednalo o relativně neškodné plyny, většinou slzné. V dubnu 1915, během druhé bitvy u Ypres, ale Němci poprvé využili jedovatého plynu. Dohodová vojska něco takového nečekala a předpokládala, že zelený oblak chloru (nevěděli, že je to chlor) považovali za prostředek, kterým se Němci snažili zamaskovat postup, a tak byl vydán rozkaz připravit se do střeleckých pozic. Chlor měl za následek silné poškození zraku a dýchacích orgánů, vojáci často oslepli a navíc trpěli problémy s dýcháním a častými záchvaty kašle. Útok tedy nakonec rozvrátil nepřátelské linie, jednotky většinou uprchly, Němci ale v bitvě nevyužili vzniklého průlomů, protože sami byli zaskočeni účinkem své nové zbraně.

<http://vstupnistranka.wz.cz/prvnisvetovavalka/zbrane.php>

Úkol 8 Zodpovězte otázky.

Určete funkční styl. _____

Určete původ textu. _____

Posuďte souvislost mezi knihou Na západní frontě klid a tímto výňatkem. _____

Nalezněte cizí výraz, odborný výraz.

Jaké následky má použití chloru v boji? _____

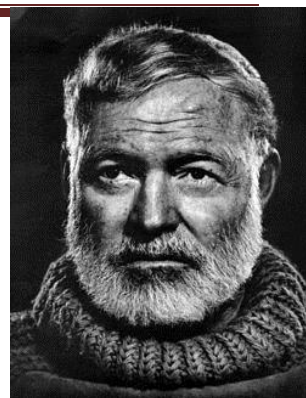
2.3 Ernest Hemingway

Narozen: 1899

Zemřel: 1961

Základní informace: Tento americký spisovatel vyrůstal v rodině lékaře. V synovi otec vzbuzoval lásku k přírodě, lovu a sportu. Naopak matka se zasazovala o rozvoj synových uměleckých stránek, díky ní hrál na violoncello. Již na střední škole se snažil psát verše, povídky nebo sloupky do novin. Nedlouho po studiích odjíždí do války jako dobrovolník ambulancních sborů Červeného kříže, zde je raněn. Po válce pracuje jako zahraniční zpravodaj. V roce 1961 pravděpodobně spáchal sebevraždu – jeho smrt bývá někdy vysvětlována jako nehoda při čištění pušky.

Tvorba: Hemingway je nositelem Nobelovy a Pulitzerovy ceny. Jeho dílo je významně ovlivněno válkou, hrdinové jsou lidé stavění do nebezpečí, z něhož se pak dostávají. Autorův styl je strohý, úsečný, zbavený všeho nadbytečného. Text má více rovin – počítá se s podtextem. Postavy jeho děl jsou většinou muži, kteří žijí nebezpečným životem.

Obrázek 9 E.Hemingway

Stařec a moře - _____

Sbohem, armádo - _____

Komu zvoní hrana - _____

Ztracená generace? To nechceme

Právo, 15. 4. 2013

Mladí lidé bez práce mohou také změnit svoje pracovní směřování a využít rekvalifikace. Ty si mají šanci vybrat zcela sami a stát jim na ně po posouzení během tří let může přispět až 50 tisíci korunami. Odpovědnost, že si najde práci, má ale každý sám. Ano, situace na trhu práce se mění, ale některé trendy trvají již dlouho. Stále je málo absolventů technických a přírodovědných oborů. V mnoha průmyslových podnicích nemají koho zaměstnat, protože absolventi s požadovanou kvalifikací včetně jazykové vybavenosti jednoduše neexistují. Podobná situace se objevuje u odborných učilišť a řemesel. Proto by se každý mladý člověk měl před tím, než odešle přihlášku na školu, sám sebe zeptat nejen na to, co ho baví a čím by chtěl být. Ale měl by si položit i druhou otázku: Najdu s touto školou práci?

V celé EU se míra nezaměstnanosti mladých pohybuje kolem 24 procent, což znamená jediné: mladých lidí bez práce je dvakrát víc než jiných dospělých. Máme štěstí, že Česko dosahuje v rámci EU podprůměrných hodnot, ale já tento problém rozhodně na lehkou váhu neber, napsala ve svém článku pro deník Právo ministryně práce a sociálních věcí Ludmila Müllerová.

Odmítáme však názory, že stát má uměle vytvářet pracovní místa pro mladé či nutit firmy, aby taková místa vytvářely. Podobná ochránářská opatření se vždy obrací proti těm, kterým mají posloužit, a vyvolávají další problémy, včetně snížení pružnosti trhu práce. V konečném důsledku pak nezaměstnanost zvyšují. Ale myslím, že je dobré jít cestou pobídek a motivace mladých nezaměstnaných i potenciálních zaměstnavatelů. Mezi tzv. skupiny znevýhodněné na trhu práce patří absolventi škol bez praxe. Nemohou najít místo právě proto, že nemají praxi, a tu nezískají, dokud nenajdou místo. Je to "bludný kruh". Ten pomáháme rozetnout projektem Stáže ve firmách. K němu nově spouštíme regionální projekt "Odborné praxe pro mladé do 30 let". Ten pomůže mladým, kteří jsou v evidenci úřadů práce déle než čtyři měsíce a mají minimální nebo žádnou pracovní zkušenost.

V souvislosti s hospodářskou krizí se začalo po celém světě mluvit o "ztracené generaci" mladých lidí, kteří nemohou nalézt práci. Například ve Španělsku se jedná téměř o každého druhého člověka do 24 let, který nestuduje. Ještě horší situace panuje v Řecku.

Pomohou nám v tom evropské peníze. Zároveň chceme přispívat měsíčně 24 tisíci korun až na rok zaměstnavatelům, kteří také nabídnou místo pro nezaměstnané do 30 let. K tomu nabídneme jednorázovou pomoc na vybavení pro zřízení pracovního místa.

Literatura pro 3. ročník

Úkol 1 Seřad'te odstavce v první ukázce podle logické návaznosti.

Úkol 2 Vysvětlíte smysl výrazů „ztracená generace“ použitý v obou článcích.

Úkol 3 Určete funkční styly obou úryvků.

Úkol 4 Interpretujte motto.

Ukázka 10 Komu zvoní hrana

Ztracená generace (anglicky Lost generation). Název „ztracená generace“ poprvé použila americká spisovatelka Gertrude Steinová, označila tak skupinu amerických spisovatelů narozených kolem roku 1900. Termín zpopularizoval Ernest Hemingway použitím ve své prvotině *Fiesta (I slunce vychází)*.

Tito spisovatelé zažili první světovou válku a tuto skutečnost zobrazovali ve svých dílech. Vyjadřují pocity vojáků po návratu z války (vrátili se duševně zmrzačení a měli problémy se zařazením se do společnosti).

Pro tyto autory jsou typické životní postoje, kterými dávají najevo nesouhlas a nedůvěru ke společnosti, jejich psaní je často blízké ke stylu novin, často staví své hrdiny do velmi nebezpečných situací, kde musí prokazovat svůj charakter.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Ztracen%C3%A1_generace

*Žádný člověk není ostrov sám pro sebe;
každý je kus nějakého kontinentu,
část nějaké pevniny; jestliže moře
spláchne hroudu, je Evropa menší,
jako by to byl nějaký mys, jako by
to byl statek tvých přátel nebo tvůj;
smrtí každého člověka je mne méně,
neboť jsem část lidstva.
A proto se nikdy nedávej ptát,
komu zvoní hrana.
Zvoní tobě.*

Viděl, jak všichni vpředu na okraji lesa na něho upírají oči, a řekl, "Arre caballo! Kupředu koni!" a cítil, jak se hrud' jeho statného koně na stále příkřejší stráni vzdouvá a jak se **sivá** šije napíná, (...), a ohlédl se k mostu a spatřil jasný záblesk z těžkého, zavalitého, špinavě zbarveného tanku tam na silnici a pak nezaslechl žádný hvizd, ale jenom dunivě zvonivý zvuk se štíplavým pachem, jako když se roztrhne kotel, a sám se octl pod sivákem a sivák kopal nohama do vzduchu a on se pokoušel vyprostit zpod té tíhy.

Mohl se hýbat docela dobře. Mohl se pohnout doprava. Ale když se pohnul doprava, jeho levá noha zůstala pod koněm naprosto nehybná. Jako by byl v té noze nějaký nový kloub; ne kyčelní klub, ale nějaký jiný, který se otáčí na strany jako závěs dveří. Tu zcela jasně poznal, co se stalo a právě v té chvíli se statný sivák vzepřel na kolena a pravá noha Roberta Jordana, která předtím správně odkopla třmen, volně klouzla přes sedlo a dopadla na zem vedle jeho trupu a Rober Jordan ohmatával oběma rukama stehenní kost na místě, kde levá noha ležela nehybně na zemi, a oběma rukama nahmatal ostrou kost, kde tlačila na kůži.

Sivák stál téměř nad ním a Rober Jordan viděl, jak se mu vzdouvají žebra. Tam, kde seděl, byla zelená tráva poseta lučnými květy a pohlédl dolů po stráni na druhou stranu k silnici a k mostu a k rokli a k silnici a uviděl tank a čekal na další záblesk. Granát přiletěl téměř okamžitě a zase bez hvizdu a v jeho výbuchu s pachem prudké třaskaviny, mezi létajícími hroudami hlíny a bzučivě odlétající ocelí spatřil, jak si statný sivák sedá klidně vedle něho, jako by to byl nějaký cirkusový kůň. A když se pak podíval na sedícího koně, slyšel, jaké vydává zvuky.

Pak ho Primitivo s Agustínem uchopili v podpaží a vlekli ho do posledního zbytku stráně a ten nový kloub v noze jí dovoloval volně se otáčet, jak se otáčela nárazy o zem. Jednou těsně nad nimi zasvištěl granát a ti dva ho pustili a padli k zemi, ale posypala je hlína s střepiny **odfrčely** a ti dva ho znovu zvedli. A pak ho dovedli nahoru do úkrytu v protáhlé úžlabině mezi stromy, kde měli koně, a nad ním stáli Maria, Pilar a Pablo.

Maria u něho klečela a říkala, "Roberto, co se ti stalo?"

Hodně se potil a řekl, "Zlomil jsem si levou nohu, **guapa**."

"Zavážeme ti ji," řekla Pilar. "Můžeš je na tomhle." Ukázala na jednoho koně s nákladem. "Odřízněte náklad."

Robert Jordan viděl, že Pablo kroutí hlavou, a kývl na něho.

"Vy jeďte dál," řekl. Pak řekl, "Poslyš, Pablo. Pojď blíž."

Sklonil se nad ním potem zalitý, štětinatý obličej a Robert Jordan ucítil plnou dávku Pablova zápachu.

"Nechte nás promluvit si spolu," řekl Pilar a Marii. "Musím si s Pablem promluvit."

"Bolí to moc?" zeptal se Pablo. Skláněl se těsně nad Robertem Jordánem.

Literatura pro 3. ročník

"Ne. Myslím, že má rozdrčený nerv. Poslyš. Vy jeďte dál, já jsem vyřízený, rozumíš? Pohovořím si chvíli s děvčetem. Až vám řeknu, abyste ji odvedli, odveďte ji. Bude chtít zůstat. Promluvím s ní jenom chvíli."...
..."Guapa", řekl Marii a uchopil ji za obě ruce. "Poslyš. Nepůjdeme spolu do Madridu -"

V té chvíli se rozplakala-

"Ne, guapa, neplač," řekl. "Poslyš. Nepůjdeme už do Madridu, ale já budu chodit vždycky s tebou, ať půjdeš kamkoli. Rozumíš?"...

..."Já jsem s tebou," zavolal Rober Jordan. "Já jsem teď s tebou. Jsme tam oba. Jed'!" Pak mu zmizeli z očí za ohbím úžlabiny a jeho zaléval pot a nedíval se na nic.

Vedle něho stál Agustín.

"Nechceš, abych tě zastřelil, Inglés?" zeptal se, skláněje se až k němu. "Quieras! Nic to není."

"No hace falta," řekl Rober Jordan. "Jen jed'. Je mi tady moc dobře."

Úkol 5 Shrňte obsah ukázky.

Úkol 6 Pokuste se charakterizovat postavy. Jaký je mezi nimi vztah.

Robert Jordan _____

Maria _____

Pablo _____

Úkol 7 Kde se děj odehrává? _____

Úkol 8 Charakterizujte zvýrazněné výrazy.

2.4 Práce s textem

Ukázka 11 Stařec a moře

Byl už starý, vyjížděl sám v loďce na lov do Golfského proudu a teď tomu bylo čtyřiaosmdesát dní, co nechytil jedinou rybu. Po prvních čtyřicet dní s ním jezdil chlapec. (...)

Stařec byl hubený, vyzáblý a zátylek měl zrytý hlubokými rýhami. Na lících mu vyvstaly skvrny kůže, zrohovatělé na ochranu před odrazem slunce v tropickém moři. Ty skvrny mu sahaly po stranách obličeje až dolů a ruce měl zjizvené hlubokými zářezy od toho, jak se lopotil s těžkými rybami na šňůrách. Žádná z těch jizev však nebyla čerstvá. Byly tak staré jako výmoly v bezrybé poušti. Všechno na něm bylo staré, až na jeho oči. Ty měly stejnou barvu jako moře a hleděly vesele a nezkrúšeně.

Úkol 1 Rozhodněte o pravdivosti tvrzení.

Většinou se starcem vyjížděl na moře chlapec.	ANO – NE
Děj se odehrává ve Španělsku.	ANO – NE
Stařec měl zjizvené ruce.	ANO – NE
Stařec měl svěží oči.	ANO – NE
Stařec měl stařecké skvrny na obličeji.	ANO – NE

Úkol 2 Nalezněte v textu přirovnání.

Ukázka 12 Stařec a moře II

Při dvou dalších obrátkách to dopadlo stejně.

Už nevím, říkal si stařec v duchu. Pokaždé užuž cítil, že ztrácí vědomí. Už nevím. Ale zkusím to ještě jednou.

Zkusil to ještě jednou, a když rybu obracel, cítil, že omdlévá. Ryba vyrovnala a opět pomalu odplouvala a její velká ocasní ploutev sebou mrskla ve vzduchu.

Zkusím to znovu, sliboval si stařec, třebaže mu připadalo, jako by měl ruce z rosolu, a viděl pořádně jen v záblescích. (...)

Sebral veškerou svou bolest a zbytek svých sil a svou dávno ztracenou hrdost a postavil je proti smrtelné úzkosti ryby a ryba se převrátila na bok a plula mírně na boku, dotýkajíc se téměř svým mečovitým výrůstkem bednění loďky, a začala míjet člun, dlouhá, nořící se do hloubky a široká, stříbrná a temně purpurově pruhovaná a ve vodě zdánlivě nekonečná.

Stařec pustil šňůru, stoupl na ni nohou, zdvihl harpunu, jak jen mohl vysoko a

Úkol 3 Doplňte, co bude následovat.

- veškerou silou, kterou v sobě právě zburcoval, ji vrazil rybě do boku těsně za ohromnou hrudní ploutev.
- vší silou jí mrštíł po rybě, netrefil se však. Zkusil to ještě jednou.
- vší silou jí mrštíł po rybě. Ryba se vší silou vymrštila nad hladinu z vody, ukázala své nádherné tělo a zmizela pod hladinou i s harpunou.

Ukázka 13 Stařec a moře III

Pluli dobře a stařec si máčel ruce ve slané vodě a snažil se udržet si jasnou hlavu. Vysoko nad nimi se hromadily oblačné kupy a táhly lehké beránky, takže stařec věděl, že bríza vytrvá celou noc, Díval se v jednom kuse na rybu, aby se ujistil, že je to pravda. To bylo hodinu předtím, než ho napadl první žralok.

Literatura pro 3. ročník

Úkol 4 Pokračujte v příběhu a domyslete jej.

Úkol 5 Pokuste se na základě úryvku určit, co je bríza. _____

2.5 Válka v české literatuře - Jaroslav Hašek

Reakce na válku se projevovaly různým způsobem.

- vznikaly manifesty (pro propuštění politických vězňů – 1917 Manifest českých spisovatelů)
- básníci oslavovali národ a víru v jeho budoucnost (A. Sova, V. Dyk, K. Toman)
- prozaikové popisovali vliv války na psychiku a myšlení člověka
 - zážitky z front – Jaroslav Hašek, Fráňa Šrámek
 - legionářská tvorba – vzniká během bojů v Rusku, Francii, Itálii, či jako pozdější reflexe – František Langer, Josef Kopta, Radola Gajda

Jaroslav Hašek

Narozen: 1883 Praha

Zemřel: 1923 Lipnice nad Sázavou

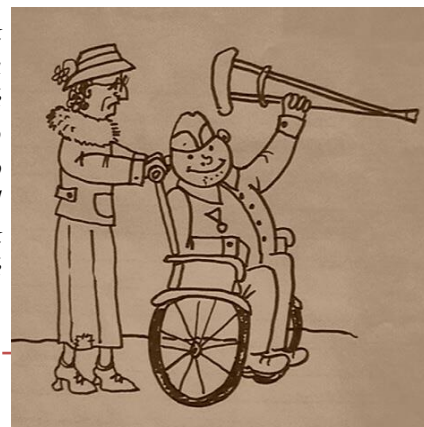
Základní informace: Po neúspěšných studiích gymnázia se vyučil drogistou a později se stal bankovním úředníkem. Stýkal se s anarchisty, vedl tulácký a bohémský život, holdoval alkoholu. Roku 1915 narukoval na haličskou frontu, kde se nechal zajmout Rusy a vstoupil do legií, později do Rudé armády. Přestože byl ženatý, v Rusku se oženil. Roku 1923 zemřel v Lipnici nad Sázavou.

Tvorba: Nejsilnějšími stránkami Haškovy tvorby byly od počátku humor a ironie. Rozvinul zde výtečnou schopnost zachycení věcného detailu a bizarního příběhu. A právě už v povídkách z cest (např. *Rybář Gulaj*, 1902) začíná Hašek cizelovat typ postavy lidového chytráka, který se stane určující pro jeho stěžejní románové dílo.

Obrázek 10 Jaroslav Hašek

Vlastenectví mrzáka. Včera dopoledne byli chodci na hlavních pražských třídách svědky scény, která krásně mluví o tom, že v této veliké a vážné době i synové našeho národa mohou dáti nejskvělejší příklady věrnosti a oddanosti k trůnu staříckého mocnáře. Zdá se nám, že se vrátily doby starých Řeků a Římanů, kdy Mucius Scaevola dal se odvésti do boje, nedbaje své upálené ruky. Nejsvětější city a zájmy byly včera krásně demonstrovány mrzákem o berlích, kterého stará matička vezla na vozíku pro nemocné. Tento syn českého národa dobrovolně nedbaje své neduživosti dal se odvésti na vojnu, aby dal svůj život i statky za svého císaře. A jestli jeho volání "Na Bělehrad!" mělo tak živý ohlas v pražských ulicích, jest to jen svědectvím, že Pražané skýtají vzorné příklady lásky k vlasti a k panovnickému domu.

Úkol 1 Zodpovězte otázky.

- určete funkční styl _____
- charakterizujte jazykové prostředky _____
- kdo je myšlen tím mrzákem? _____
- jak se jmenuje dílo, ze kterého je úryvek? _____
- co o díle víte? _____
- víte, co znamená pojem švejkovství? _____

Úkol 2 Shrňte obsah ukázky.

Úkol 3 Vysvětlete zvýrazněné výrazy.

Úkol 4 V čem spočívá vtipnost románu? _____

Obrázek 11 Z filmu Osudy dobrého vojáka Švejka

Ukázka 14 Osudy dobrého vojáka Švejka

„Jest rádium těžší než olovo?“

„Já ho prosím nevážil,“ se svým milým úsměvem odpověděl Švejk.

„Věříte v konec světa?“

„Napřed bych ten konec světa musel vidět,“ ledabyle odvětil Švejk, „rozhodně se ho ale zejtra ještě nedočkám.“

„Dovedl byste vypočítat průměr zeměkoule?“

„To bych prosím nedovedl,“ odpověděl Švejk, „ale sám bych vám, pánové, dal také jednu hádanku: Je tříposchod'ovej dům, v tom domě je v každém poschodí 8 oken. Na střeše jsou dva vikýře a dva komíny. V každém poschodí jsou dva nájemníci. A teď mně řekněte, pánové, v kterém roce zemřela domovníkovi jeho babička?“

Soudní lékaři podívali se významně na sebe, nicméně jeden z nich dal ještě tuto otázku: „Neznáte nejvyšší hloubku v Tichém oceáně?“

„To prosím neznám,“ zněla odpověď, „ale myslím, že rozhodně bude větší než pod vyšehradskou skálou na Vltavě.“

Předseda komise se stručně otázel: „Stačí?“, ale přece si ještě jeden z členů vyžádal tuto otázku: „Kolik je 12 897 krát 13 863?“

„729,“ odpověděl Švejk nemrkaje.

„Myslím, že to úplně stačí,“ řekl předseda komise, „můžete toho obžalovaného zas odvést na staré místo.“

„Děkuji vám, pánové,“ uctivě se ozval Švejk, „mně to také úplně stačí.“

Po jeho odchodu kolegie tří se shodla, že je Švejk notorický blb a idiot podle všech přírodních zákonů vynalezených psychiatrickými vědátory.

V **relaci** odevzdané vyšetřujícímu soudci stálo mezi jiným: „Níže podepsaní soudní lékaři **bazírují** na úplné duševní otupělosti a vrozeném kretenismu představeného komisi výše ukázané Josefa Švejka, vyjadřujícího se slovy jako „Ať žije císař František Josef I.“, kterýžto výrok úplně stačí, aby osvětlil duševní stav Josefa Švejka jako notorického blba. Níže podepsaná komise navrhuje proto: 1. Zastavití vyšetřování proti Josefu Švejkovi. 2. Odpravití Josefa Švejka na pozorování na psychiatrickou kliniku ku zjištění, jak dalece jest jeho duševní stav nebezpečný jeho okolí.“

Vážení návštěvníci muzea,

mrzí mě, že "národ Švejků" zapomíná na toho, kdo Švejka stvořil. Zapomínáme i na toho, komu se prý tak svými charakterovými vlastnostmi podobáme. Hašek má sice několik pomníků a pamětních desek, Švejk má několik soch na Slovensku, Polsku a Ukrajině, ale kamenné muzeum má Hašek jen v Lipnici nad Sázavou v jeho domku, kde psal svůj nesmrtelný román a prožíval poslední chvíle svého života a v ruské Bugulmě. Proč tam, se dozvíte z jeho biografie. Jsou to ale spíše jen jakési památníky, které Haška připomínají, ale nemohou obsáhnout vše co se kolem jeho osoby a jeho tvorby vyskytuje. Hašek, ačkoliv v celém světě proslul *Osudy dobrého vojáka Švejka*, je v Čechách dosti opomíjen. To je hlavní důvod, proč se snažím postavit Haškovi a jeho Švejkovi muzeum alespoň virtuální.

Užijme si trochu legrace, vraťme se do zašlých časů v dobových fotografiích a dokumentech, potěšme se Haškovým románem a povídkami, poučme se z jeho bohatých encyklopedických znalostí. Někdo si možná myslí, že je to jen další švejkování v tak vážné době, jako je tato. Má stoprocentní pravdu. Protože doba je vážná vždycky a o srandovno je vždycky nouze. Většinou lidé tohoto smýšlení vidí ve Švejkovi slabomyslného alkoholika a sprostého sabotéra, snažícího se poškodit zaběhnutá kola politických, vojenských a já nevím jakých ještě režimů, řádů a pořádků. Je vidět, že Haškův román nikdy nečetli, když jim vadí neškodné jednání Švejkovo a nepohoršují se širokým spektrem současných a věčných poručíků Dubů, Bretschneiderů a jiných Manlichertrotlů. Tito lidé ať raději do tohoto muzea nevstupují, protože by je asi trefil šlak. Oni totiž nevědí, že se Švejk opil jen jednou, a to jen proto, aby zachránil svého pána. Sprostě mluví všichni okolo něj a to hlavně osoby nadřizené a úřední. Švejk naopak udělal každému, co mu na očích uviděl, nejlépe šestkrát.

<http://www.sveikmuseum.cz/index.htm>

Obrázek 12 Socha Švejka stojící v Polsku

Úkol 5 **Zodpovězte otázky.**

Existuje plnohodnotné muzeum Švejka?

Proč vzniklo virtuální muzeum?

Jaký je vztah autora úryvku ke Švejkovi?

Proč někteří lidé nemají Švejka rádi?

2.6 Válka v české literatuře – legionářská literatura – František Langer

Úkol 1 Kdo je podle vás legionář? _____

Úkol 2 Porovnejte svůj zápis s následujícím tvrzením.

Legionář je _____

František Langer

Narozen: 1888

Zemřel: 1965

Základní informace: Tento spisovatel a dramaturg byl zároveň lékařem a vojákem. po studiích medicíny narukoval na frontu, kde byl v roce 1916 zajat Rusy a o rok později vstoupil do legií, zde působil jako lékař. Tuto činnost vykonával i po válce, zároveň se však věnoval spisovatelské tvorbě. Kvůli svému demokratickému smýšlení byl pronásledován nacisty a musel přehnout do Londýna – zde prožil celou válku jako lékař exilové armády. Po válce se vrátil domů, ale pounorový režim mu nebyl nakloněn a Langer byl vyřazen z literárního života.

Tvorba: Ve své legionářské tvorbě autor zobrazuje vojáky jako obyčejné lidi, nikoliv jako hrdiny, jeho pohled je objektivnější, více se zabývá psychologií postav.

Železný vlk – soubor sedmi povídek, připomínají reportáž napsanou uměleckým stylem, autor se v nich staví proti bolševismu a komunismu

Velbloud uchem jehly – komedie o chudé dívce Zuzce, které se podaří získat lásku bohatého továrníkova syna Alíka, autor zde zachycuje nudný život bohatých lidí, vlastnosti a charakter lidí chudých

Josef Kopta (1894 – 1962)

Narozen: 1894

Zemřel: 1962

Základní informace: Spisovatel a novinář rovněž bojoval v Rusku jako legionář, po návratu z války se však věnuje pouze literární činnosti. Od 30. let píše psychologickou prózu.

Třetí rota _____

Hlídač č. 47 _____

Ukázka 15 Hlídač č. 47

„Co to je?“ záupěl jako střelený. A hned se zase zasmál strojeně a úmyslně, neboť se mu vrátila vzpomínka na předchozí smích, který podivně duněl, jako by zůstal v jeho útrokách a tlačil se ven nikoliv ústy, nýbrž ušima.

„Chachachachá,“ táhlo se tmou, která nic nevracela.

A on jen cítil čtyři tupé nárazy v hlavě, která zněla jako zvon. Ale ještě neztrácel naděje. Snad to je větrem, který rve slova, sotva se dostala na rty, a roztrhá je a roznese, že člověk ani sám sebe neslyší. Nebo snad prostě zběsilý řev větru všecko přehluší? (...)

„Já jsem František Douša, hlídač číslo sedmačtyřicet.“ Řval slova, která mu slina přinesla na jazyk, ale neslyšel je. Tytéž prudké a dunivé nárazy v hlavě, totéž chvění mohutného zvonu, v nějž se proměnila. Ztichl a zesinal. Ruce se mu natáhly dlouze podél těla, jako by chtěly zemřít. Srdce však bilo hlučně a bouřlivě nikdy neslyšel tak jasně bít své srdce.

Úkol 5 Nalezněte v textu psychologické vykreslení postavy.

Úkol 6 Shoduje se vaše představa s filmovým zpracováním?

Ukázka 16 F. Langer - Jízdní hlídka

Valenta: Jak je to hloupé. Právě na nás se zaučují, jak se válčí. Nějací diplomati rozhodli, že zde máme zůstat a musíme střílet po mužících a oni po nás. A na mou duši neměl jsem a nemám na světě nikoho radši než Rusy. Tamhle jsou dva, sedí u nás tiše, trpělivě jako hosti, pravé ruské duše, a zatím jejich bratci lezou na nás s puškami a my do nich boucháme – a když jsem přišel do Ruska, první žvanec jsem dostal zrovna od takového mužika jako tamhle ti, kterému bylo líto hladového zajatce. Byl to pirožek s mrkví. To vám bylo dobré.

Matějka: Tak nestřílej a čekej!

Valenta: Když se bojuje, člověk byl měl alespoň mít vztek na ty na druhé straně. Ale ani to my nemáme. Nejraději bych na ně křikl: mužikové, nechte nás na pokoji, sami sobě ubližujete a nám nic neuděláte. My vás přece máme docela rádi, mějte ještě trochu strpení, a my už se vydáme na tu nejpěknější cestu. Domů! Slyšíte, pak si tu dělejte, co ...

(Přerušil ho rána, která rozrazila ještě zbylý střep v okně.)

Matějka: Opravdu se už zaučili.

Valenta: Mně se zdá, mně se zdá... *(Udělá několik kroků ke středu místnosti a opře se o stůl.)*

Soukup: Co je ti? *(Rána z podkrovní.)*

Valenta: Něco se mi stalo, Pepíku. Na krku.

Soukup: Vždyť jsi plný krve. Pojď, podívám se na to. *(Odvádí ho dozadu na pryčnu.)*

Matějka: Co je Valentovi?

Soukup: Ještě nevím.

Saidl *(Se vyklání.):* To byl uličník. Teď teprve ji dostal. Celou tu dobu ležel na sněhu a ani se nehnul.

Matějka: Valenta je raněn.

Saidl: Vážně?

Matějka: Myslím, že jen trochu.

Saidl: Však jsem to už za něj oplatil.

Soukup: Matějko, pojď sem, prosím.

Matějka: Saidle, dávej pozor! *(Saidl zmizí, Matějka běží k pryčně.)* Bože!

Kalaš: Dejte mi někdo napít.

Matějka *(Hrabe se v tlumoku.):* Dám ti svůj obvaz.

Soukup: To je hrozné.

Matějka: Zavaž mu to, snad to pomůže.

Úkol 7 Zodpovězte otázky.

V jaké zemi a za jakých okolností se odehrává děj? _____

Co je scénická poznámka? Nalezněte ji. _____

2.7 Práce s textem

Úkol 1 V kterém městě se manželský pár nachází?

Úkol 2 Jaké další události následovaly poté, co manželé nastoupili do auta?

Úkol 3 Kdo byl Gavrilo Princip? Ukaž ho na fotografii.

Úkol 4 Pokus se vymyslet, jak by mohl znít titulěk k této fotografii v novinách:

a/ srbských, _____

b/ rakousko-uherských, _____

c/ českých. _____

Úkol 5 Popiš osoby na plakátu.

Ke komu tato výzva směřuje?

Co bylo cílem kampaně?

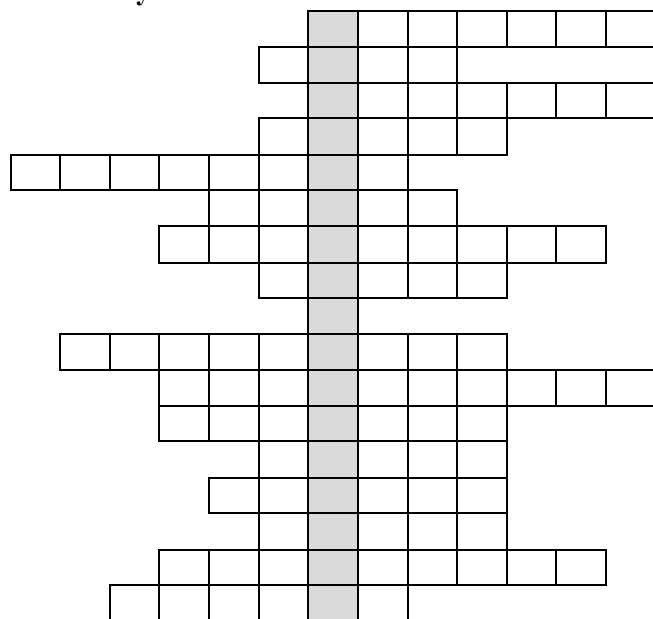
Úkol 6 Vymysli titulěk pro fotografii. _____

Úkol 7 Představ si, že jsi válečný zpravodaj, který přináší zprávy z 1. světové války. Máš v ruce tuto fotografii a tvým úkolem je napsat krátkou reportáž, která bude i s fotografií otištěna v novinách v celé Evropě.

Úkol 8 Proč jsou stromy tak poničeny? _____

2.8 Opakování učiva

Úkol 1 Vyluštěte křížovku.

- Na jaké frontě bojoval Pavel Bäumer?
- Jméno jednoho z hrdinů románu Tři kamarádi.
- Příjmení autora díla Petr a Lucie.
- Jméno hrdiny Remarquovy nejznámější novely.
- Cizí výraz pro stěhování se do jiné země.
- Hrdina Haškovy prózy.
- Jméno hlídače číslo 47.
- Kontrastem k válce je

- Americký autor, který rád lovil.
- Jak zemřel Hemingway, spáchal...
- Příjmení atentátníka v Sarajevu.
- Vojenský útvar vzniklý na území jiného státu.
- Příjmení novináře, který bojoval ve Španělsku.
- Jméno města, kde se potkají Petr a Lucie.
- Do jaké země emigroval Remarque.
- Příjmení autora – legionáře.

Úkol 2 Poskládejte názvy děl.

PLEUTCRIEA _____

STMOAŘŘEECA _____

KLVÝNZELEŽ _____

ANĚTNORFÍNDAPÁZDILK _____

KZHOVRMOAUNNÍA _____

Úkol 3 K postavě doplňte protějšek.

Petr _____

Stařec _____

Pavel _____

Švejk _____

3 Světová próza a drama v 1. polovině 20. století

3.1 Michail Bulgakov, Boris Pasternak

Úkol 1 Rozhodněte, kdo je na obrázcích a přiřaďte osobnosti informace.

Obrázek 14

Narozen: 1891 Kyjev
Zemřel: 1940 Moskva

Nositel Nobelovy ceny
Židovský původ
Studium Lékařské fakulty v Kyjevě
Umělecká rodina
Rodina profesora teologie
Boje proti bolševikům
Studium práv v Moskvě a Německu
Dobrovolník Červeného kříže v 1. světové válce
Za román mu hrozilo vyhnání na Sibiř
Podpora ruských umělců
Dílo Doktor Živago
Závislost na morfiu
Dílo Mistr a Markétka
Dopis Stalinovi o možnost emigrace

Obrázek 13

Narozen: 1890 Moskva
Zemřel: 1960 Moskva

Úkol 2 Seřad'te části textu v logický celek.

A podobně jako Gogol, nenechal Bulgakov na Rusku nit suchou, a všechno, co by se jen mohlo zakládat na vážnosti, naprosto zesměšnil. Jenom hlavní hrdiny příběhu, Mistra s Markétkou, kolem nichž se celé vyprávění soustředí, zanechal jakoby svému osudu, o nějž hrají Bůh s Ďáblem jakousi šachovou partii, jak je to ostatně vlastní i Goethovu Faustovi.

Jedna z hlavních postav románu, ďábel Woland, nahlíží do soukromí Moskvanů, stejně jako kdysi Čičikov z Gogolových Mrtvých duší.

Naproti tomu za hudebním motivem stojí zejména postavy románu Berlioz a profesor Stravinskij. Ostatně tyto dva motivy nejsou v románu jediné. Třeba protiklad Moskvy a Jeruzaléma, či opakující se motiv oleje jako symbolu Kristova utrpení v Getsemanské zahradě, jenž se objevuje již z počátku románu, anebo motiv jedu jakožto léku proti bolestem hlavy apod.

V románu se nejvýrazněji projevuje sepětí hudby a šílenství, dvou motivů postavených na kontrastu. Motiv šílenství je vytvořen na pozadí Gribojedova románu Hoře z rozumu, v jehož závěru hrdina Čackij opouští Rusko, aby unikl všudypřítomné a ubíjející průměrnosti.

Mistra a Markétku, nejslavnější ruský román 20. století, tedy napsal ruský spisovatel ukrajinského původu. Jenže teprve díky tomuto zúženému pohledu se nám ruská literatura může ukázat v pravém světle – jako skutečný konglomerát nejrůznějších, často nesourodých a protichůdných jevů a tendencí, malých literatur a kultur (včetně ukrajinské a židovské).

A podobným spletením je i román Mistr a Markétka, v němž můžeme rozeznat nejen množství odkazů na ruskou (ale též ukrajinskou) literární tradici, na Puškina či Gogola, ale rovněž na německou romantickou literaturu, slavným Goethovým Faustem počínaje a Hoffmannovými Životními názory kocoura Moura konče. Román tak působí jako časoprostor vzájemně se sváricích a křížících světů.

Literatura pro 3. ročník

Úkol 3 Označte:

modře – kým byl Bulgakov inspirován
červeně - motivy

zeleně – postavy vyskytující se v díle

Úkol 3 Zodpovězte otázky.

Kde se odehrává děj románu? _____

Na čem je založen děj? _____

Co/koho Bulgakov v knize kritizuje? _____

O čem kniha je? _____

Úkol 4 Určete u ukázek původ textu (recenze, čtenářský deník, diplomová práce). Svou volbu zdůvodněte.

Vyprávění životního příběhu Jurije Andrejeviče Živago od dětství až do smrti. Na začátku se odehrává pohřeb Jurovy matky, po jejíž smrti byl nucen zůstat sám se strýcem a odstěhovat se do Moskvy. Zde se stal lékařem a setkal se se svou budoucí ženou Antonií Alexandrovnou. Tou dobou ale v Rusku začíná jedna z nejkřutějších zim a propuká revoluce. Z bohaté rodiny Živagů se ze dne na den stanou chudáci bez domova. Odjíždí tedy jen s pár věcmi do Jurijova rodného Jurjatina a zabydlují se ve starém polorozbořeném domě. Jurij ale musí odejít jako lékař na frontu. Tam se setkává s Larisou Fjodorovnou, jejíž životní příběh je další linií knihy. Po skončení války se Živago vrací zpátky do Moskvy k ženě a dětem, ale po pár dnech při nákupu ve městě potkává platonickou lásku z války Larisu a stanou se z nich milenci. Jurij Živago opustí ženu a s Larou odjíždí do Jurjatina, kde žijí v hrozných podmínkách odříznutí od světa. Nakonec Lara s dcerou podlehnou naléhání bohatého milence z mládí Komarovského a vrátí se s ním do Moskvy. Za několik let se vrátí i Živago. Najde si novou ženu Marinu, má s ní děti a získá i práci lékaře v Botkinově nemocnici. Při své první cestě do práce však v tramvaji dostane infarkt a zemře.

Román Doktor Živago vynesl svému autorovi Borisovi Pasternakovi Nobelovu cenu za literaturu (1958), ale i takový odpor sovětského režimu, že tvůrce toto ocenění raději odmítl. Velkolepá freska zachycuje nejdramatičtější období novodobých dějin Ruska, první polovinu dvacátého století, tedy především první světovou válku a bolševickou revoluci. V těchto těžkých a krvavých časech hledá svou cestu životem titulní hrdina, lékař s duší básníka Jurij Živago. Nezajímá ho politika, pouze lidská individualita. Je povolán k tomu, aby pomáhal raněným a trpícím. Svým profesním posláním si je jistý, avšak o to méně má jasno v citech k ženám. Zatímco k sestřenci Toně jej poutá manželský slib, stvrzený dítětem, ke křehké dívce Laře jej přitahuje porozumění a milostná touha. Jeho cestu navíc kříží všeho schopný právník Viktor Komarovskij, Lařin bývalý mileneček, jenž je schopen přežít za každého režimu a jenž se nemíní Lary vzdát...

Hlavní myšlenkou tohoto díla je prokletí – autor věří, že lidé, kteří v životě byt' i jen jedinkrát zhřešili, znamenají pro svůj rod prokletí následných čtyř generací. A právě jejich „prokleté“ osudy, osudy lidí na počátku dvacátého století plného nadějí na velkolepé změny vedoucí ke světlé budoucnosti, má možnost divák během 11 dílů poznat do posledního detailu.

Filmová podoba knihy „Doktor Živago“ zachycuje, stejně jako originál, několik desetiletí ze života talentovaného moskevského lékaře první poloviny dvacátého století. Vzhledem k okolnostem jeho vzniku – jedná se o televizní seriál na pokračování, nikoliv o film určený na velké plátno kin – můžeme do určité míry pochybovat o stoprocentní kvalitě zachycení všeho podstatného ze samotné knižní předlohy. Dle mého názoru je však tento ruský „experiment“ rozhodně jeden z nejzdařilejších, na rozdíl od některých jiných, kupříkladu amerických či britských pokusů[13].

3.2 Práce s textem - Mistr a Markétka

Úkol 1 Vyberte správnou variantu.

Román má **jednu/dvě** dějové linie, které jsou spojeny osobou **Mistra/Markétky**. V příběhu Mistra a Markétky **román/novela** vyniká **fantaskními a groteskními/ hororovými** a reálnými prvky. Jednotlivé scény **potlačují/probouzejí** fantazii, útočí na smysly záplavou **vjemů/barev**. Součástí děje je i výrazná **zvukomalebnot/metaforičnost**. Vypravěčův jazyk je velmi **chudý/pestrý, často/výjimečně** oslovuje čtenáře. Pro jednotlivé postavy jsou charakteristické různé **charakterové odchylky/styly výpovědí**. Bulgakův talent je založen na kontrastech **děje/jazyka**, který graduje a **nečekaně/zcela očekávaně** se vyvíjí.

Ukázka 17 Mistr a Markétka

"A proč jsi právě ty, tulák, jítřil na tržišti mysl lidu svými řečmi o pravdě, o níž nemáš ani ponětí?! Co je to pravda?"
Náhle prokurátora napadlo: Ó bohové! Ptám se ho na věci, jež jsou z hlediska soudu k ničemu...

Rozum už mi věru neslouží... V mysli mu opět vyvstala nádoba s temnou tekutinou. Jed bych potřeboval, jed...

A znovu uslyšel hlas:

"Pravda tkví především v tom, že tě bolí hlava, a bolí tě tak, až z toho nemohoucně pomýšlíš na smrt. Nejenže nemáš dost sil, abys se mnou mluvil, pro tebe je těžké na mě dokonce jen hledět. Proto se v této chvíli bezděky stávám tvým katem, a to mě hněte. Ty dokonce nejsi schopen o čemkoli přemýšlet a bažíš jen po tom, aby přišel tvůj pes, patrně jediná blízká bytost na celém světě. Tvé útrapy však rychle pominou, bolest hlavy ustane." (...)

"Smůla je," pokračoval muž v poutech, jehož se nikdo nepokoušel zarazit, "že jsi zbytečně uzavřený a žeš nadobro ztratil víru v lidi. Jistě uznáš, že přece není možné věnovat všechnu svou přízeň psu. Tvůj život je příliš nuzný, vladaři," dovolil si vězeň dokonce i úsměv.

(...)

"Tak ty ses chystal ke zboření chrámu a k témuž jsi vyzýval obyvatelstvo?"

V této chvíli vězeň znovu ožil, z jeho očí se vytratil úlek a také on promluvil řecky:

"Já, dobr...", v jeho pohledu se mihla hrůza z toho, že se znovu málem přeřekl, "já, pane, jsem se nikdy v životě nechystal bořit chrámovou stavbu, ani jsem k takovému nesmyslnému konání nikoho neponoukal."

"To ne, na blázna rozhodně nevypadáš," odpověděl tiše prokurátor a v jeho tváři se zrodil úsměv téměř děsivý, "ale pak tedy přísahej, že se nic takového nestalo."

"A na co bych měl přísahat?" zeptal se dychtivě vězeň s rozvázanýma rukama.

"Dejme tomu na svůj vlastní život," odpověděl prokurátor, "to totiž bude vskutku na místě, jelikož tvůj život visí na vlásku, to si uvědom."

"A nemyslíš si náhodou, pane, že na vlasek jsi můj život zavěsil ty sám?" otázal se vězeň. "Pokud ano, tak se velice mýlíš."

Úkol 2 Podtrhněte informace, na jejichž základě poznáte, kdo s kým hovoří.

Úkol 3 Vytvořte myšlenkovou mapu s informacemi o těchto osobách.

Ukázka 18 Mistr a Markétka II

Těžko byste ve Wolandově společníkovi, který letěl po Markétčině pravici, hledali Korovjeva alias Fagota, samozvaného, nepotřebného tlumočnicka záhadného konzultanta. Místo klauna, který v otrhaném cirkusovém kostýmu opustil Vrabčí hory pod jménem Korovjev alias Fagot, po Markétčině boku cválal rytíř v temně fialovém odění, s kamenným, pochmurným výrazem, a tiše řinčel zlatým řetězem uzdy. Nedíval se ani na měsíc, ani ho nezajímala země. Letěl po Wolandově boku, bradu zabořenou na prsa, zaměstnán svými myšlenkami.

"Jak to, že se tak změnil?" zeptala se tiše Markétka mága v hukotu větru.

(...)

Noc připravila Kňoura o jeho bohatý ocas, seděla z něj srst a chomáče chlupů rozházela po bažinách. Dřívější kocour, který měl za úkol bavit vládce tmy, se proměnil ve vyzáblého mladíka, démona - páže a nejlepšního šaška, jaký kdy na světě existoval. Teď letěl zamlkle a vystavil svůj mladický obličej měsíčnímu svítu.

(...)

Jezdci zarazili koně.

"Přečetl si váš román," obrátil se Woland k Mistrovi, a měl jedinou připomínku: "že je bohužel nedokončený. Chtěl jsem vám proto ukázat vašeho hrdinu.

(...)

Nemusíte se za něj přimlouvát, Markétko, už to učinil ten, s kým si tolik přál mluvit." A otočil se k Mistrovi se slovy: "Teď můžete jednou větou zakončit svůj román!"

Mistr jako by čekal na ten okamžik. Stál nehybně a prohlížel si sedícího prokurátora. Pak složil ruce do kornoutu a zvolal mohutným hlasem, až se to třaslavě rozléhalo po liduprázdné holé krajině:

"Jsi svoboden! Svoboden! On tě očekává!"

Úkol 4 Podtrhněte postavy vyskytující se v díle.

Úkol 5 Pokuste se popsat Kňoura. _____

Úkol 6 Pokuste se na základě ukázky popsat ústřední téma celého díla. _____

Úkol 7 Zhodnoťte ukázku. (<http://www.youtube.com/watch?v=-8ZluBIOSTA>)

3.3 John Galsworthy

Narozen: 1867 (Kingston Hill)

Zemřel: 1933 (Londýn)

Základní informace:

Úkol 1 Seřad'te chronologicky informace o autorovi.

Po studiích námořního práva na univerzitě v Oxfordu se rozhodne cestovat po celém světě. Využívá přitom otcových peněz.

Ani po otcově smrti není nucen věnovat se právnické kariéře. Zděděný majetek mu umožňuje věnovat se své zálibě – literatuře.

Anglický spisovatel zobrazující ve svých dílech hlavně život vyšší anglické společnosti přišel na svět roku 1867 do rodiny bohatého právníka.

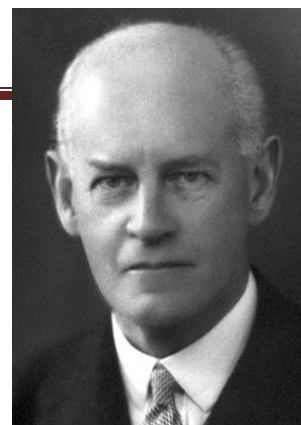
Po první světové válce vychází další dva díly, které Galsworthyho zařadí mezi nejuznávanější anglicky píšící autory své doby.

V následujících letech se věnuje výhradně literární činnosti, která mu přináší úspěch a věhlas, což mu umožní zapojení do různých dobročinných aktivit. V roce 1921 se stává prvním předsedou mezinárodní organizace spisovatelů (PEN club).

Na úspěch forsythovské trilogie autor navazuje dalšími dvěma trilogiemi. V roce 1932 se John Galsworthy stává laureátem Nobelovy ceny, avšak následujícího roku na následky rakoviny mozku umírá.

Autor debutuje povídkovým souborem „Ze čtyř stran světa“, po dvou neúspěšných pokusech o román až se třetím přichází úspěch „Ostrov pokrytců“ satiricky nahlíží na život vyšší anglické společnosti.

Povzbuzen úspěchem se Galsworthy rozhodne pro psaní první části trilogie Ságy rodu Forsythů.

Obrázek 15 J.Galsworthy

Úkol 2 Vysvětlete následující pojmy:

- PEN club _____
- laureát _____
- trilogie _____

Úkol 3 Na základě obrázků odpovězte na otázky.

Román sága je:

a) román popisující dlouhý časový úsek s jednou hlavní dějovou linií a velkým množstvím postav.

b) román popisující krátký časový úsek s jednou hlavní dějovou linií a menším množstvím postav.

- c) román zachycující historii jednoho rodu, rodiny, oblasti. Vyznačuje se několika dějovými liniemi a velkým množstvím postav.

Děj se odehrává v:

- a) ve Francii
- b) v Anglii
- c) v Rakousko-Uhersku

Hlavním tématem je:

- a) milostný mnohoúhelník naděje rodu Soamse.
- b) nemoc hlavy rodiny.
- c) politické události v Anglii.

Úkol 4 Na základě následující ukázky:

Charakterizujte Soamse _____

Charakterizujte Irene _____

Určete, zda žijí ve spokojeném manželství? _____

Napište, co znamená *sentimentální*? _____

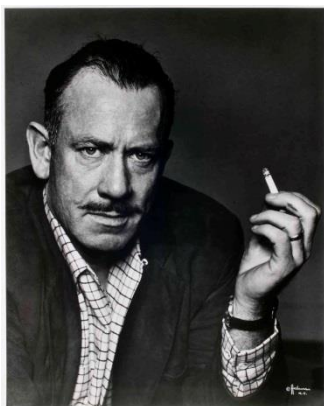
Ukázka 19 Sága rodu Forsythů

Všechn ostatní jeho majetek, všechny věci, které shromažďoval, stříbro, obrazy, domy, vklady, poskytovaly mu tajné a příjemné pocity; jen ona nikoli.

Na všech stěnách tohoto jeho domu bylo možno číst předpověď zhouby. Jeho obchodnická povaha se vzpouzela proti tajemné výstražce, že Irena nebyla stvořena pro něj. Oženil se s touto ženou, dobyl ji, přivlastnil si ji, a připadalo mu, že odporuje nejzákladnějšímu ze všech zákonů, zákonu vlastnictví, nemůže-li dokázat nic víc než vlastnit její tělo, - může-li je vůbec vlastnit; i o tom začínal pochybovat. Kdyby se ho byl kdokoli zeptal, zda chce vlastnit její duši, byla by mu tato otázka připadala směšná a sentimentální. Ale vskutku to chtěl a stěny pravily, že ji nikdy vlastnit nebude.

Byla vždy mlčenlivá, pasivní, uhlazeně znuděná, jako by ji děsilo pomyšlení, že by z nějakého slova, pohybu nebo znamení mohl usoudit, že ho má ráda; a tázal se sám sebe: Což to stále zůstane takhle?

Úkol 5 Podívejte se na následující ukázku (<http://www.youtube.com/watch?v=DbtsEHorZFA>, <http://www.youtube.com/watch?v=Db9Ldb0x5Hk>) Vyberte si jednu z hlavních postav a pokuste se zachytit její osud. Jak figuruje v ději, co se s ní stane, atd. využijte veškerý prostor.

Obrázek 16 J.Steinbeck

3.4 John Steinbeck

Narozen: 1902 Kalifornie

Zemřel: 1968 New York

Základní informace: Jeho otec pocházel z _____, do Kalifornie se přestěhoval v 16 letech. Matka pocházející z _____ rodiny před sňatkem působila jako učitelka. Finanční poměry jeho rodiny nebyly _____ a Steinbeck už jako školák vypomáhal na _____. Vystudoval střední školu, rok pracoval v cukrovaru, ale pak nastoupil na Stanfordovu _____, kde se věnoval historii a anglické literatuře. Na jaře roku 1920 _____ Steinbeck univerzitu a vrátil se k práci na velkostatku,

aby se seznámil s životem rolníků. V roce 1925 definitivně opustil univerzitu. Rozhodnut stát se spisovatelem odešel jako _____ do New Yorku. První literární práce mu redakce neuveřejnily, a proto nechal žurnalistiky. Mezi Steinbeckovy zájmy patřila hlavně _____ a _____. V jeho dílech je vykresleno přírodní pozadí, vztah lidí ke zvířatům, rostlinstvu, kameni, hlíně a vodě. Odsuzuje surovost, násilí, ziskotnost a vykořisťování chudých.

Tvorba: Autor je nositelem Pulitzerovy a Nobelovy _____.

Hrozny hněvu – na pozadí rodiny Joadových popsal situaci stovek farmářských rodin, které se ve 30. letech potýkaly s vleklým suchem. Neúroda vedla k _____ neschopnosti, lidé museli prodávat farmy a stěhovali se do _____. Sám autor prožívá situaci na vlastní kůži.

O myších a lidech

Úkol 1 Doplněte slova z nabídky:

příznivé, reportér, ceny, biologie, Německa, opustil, Kalifornie, univerzitu, platební, farmách, irské, literatura

Obrázek 17 Z filmu O myších a lidech

Úkol 2 Na základě obrázků se pokuste určit:

hlavní postavy příběhu (kdo je Lennie, kdo George)

časoprostorové údaje: _____

vlastnosti hrdinů (charakter, inteligence, síla): _____

Úkol 3 Přečtěte si ukázkou a zhodnoťte vaše odpovědi.

Ukázka 20 O myších a lidech

Na volném prostranství se první muž zastavil, a ten za ním málem do něho vrazil. První si sundal klobouk, setřel si ukazováčkem pot z jeho pásky a prudkým pohybem pot z prstu setřepal. Jeho společník shodil ze sebe houně, vrhl se na zem a začal pít z povrchu zelené tůňky; pil dlouhými hlty a frkal do vody jako kůň. Ten malý k němu nervózně přistoupil.

„Lennie!“ okřikl ho přísně: „Nepij mi tolik, Lennie, propánaboha!“ Lennie frkal do vody dál. Ten malý se naklonil a zatřásl mu ramenem. „Lennie! Bude ti zas nanic, tak jako včera.“

Lennie se ponořil do tůňky celou hlavou, s kloboukem a se vším, a pak se posadil na písek; z klobouku mu crčelo na modrý kabát a zatékalo na záda.

„To ti je dobrota,“ pochvaloval si. „Napij se taky, Georgi. Jen se jaksepatří napij.“ Slastně se usmíval.

George si sundal stočenou houni a opatrně ji spustil na břeh. „To se neví, jestli je to dobrá voda. Vypadá nějaká potažená.“ Lennie začal svou ohromnou tlapou cákat ve vodě a svíral a otvíral dlaň, takže voda pokaždé trošičku vyšpláchla; po tůňce se šířila kola, a když dosáhla druhého břehu, zase se vracela. Lennie se na to zadíval. „Koukni, Georgi, koukni, co jsem udělal.“

Úkol 4 Všimněte si použitých jazykových prostředků. Jak se text čte? Proč? Je použito nespisovných výrazů? Jaký vliv má jejich případné použití na text a jeho čtivost?

3.5 Práce s textem - O myších a lidech

Úkol 1 Podle klíčových slov se pokuste sestavit dějovou linii příběhu.

Klíčová slova: hlazení, smrt, zastřelení, provokace, cesta, práce

Úkol 2 Přečtěte si ukázkou a popřípadě opravte dějovou linii.

Ukázka 21 O myších a lidech II

Škubala se mu divoce pod rukama. Nohama tloukla do sena a hleděla se mu vykroutit; zpod ruky mu vycházelo zastřené ječení. Lennie se hrůzou rozplakal a začal ji prosit: „Jé! Tohle mi, prosím vás, nedělejte. George pak řekne, že jsem něco proved. A nedovolí mi opatrovat králíky.“ Pohnul trochu rukou a z jejích úst vyšel chraplavý výkřik. Tu se Lennie dohřál. „Nechte si to už! Jenom mi neječte! Ještě mě přivedete do maléru, tak jak to říkal George. Nechte toho už přece!“ Ale ona sebou škubala dál a v očích měla šílenou hrůzu. Zacloumal jí proto; měl už na ni vztek. „Přestaňte mi ječet!“ A zacloumal jí; její tělo sebou plesklo jako ryba. A už se ani nepohnula, neboť Lennie jí zlomil vaz. Podíval se na ni; opatrně jí sňal ruku z úst, a ona ležela bez hnutí. „Já vám nechci nic udělat,“ promluvil na ni, „ale jestli budete ječet, George se bude zlobit.“ Když na to nic neřekla a ani se nepohnula, naklonil se až nad ni. Zvedl jí paži a nechal ji zase klesnout. Chvilíčku byl vyjevený. A pak zděšeně zašeptal: „Já něco proved. Já zas něco proved.“

Děj: _____

Úkol 3 Vyberte větu, kterou bude příběh pokračovat.

- Začal přihrabávat seno, až ji zčásti přikryl.
- Sedl si vedle mrtvého těla a nevěděl, co si počít.
- Rychle vyskočil a mířil ven dveřmi stáje, jen se někam co nejrychleji schovat.

Úkol 47 Pokuste se odhadnout hlavní motivy díla.

3.6 Thomas a Heinrich Mannovi

Thomas Mann

Narozen: 1875 (Lübeck)

Zemřel: 1955 (Curych)

Heinrich Mann

1871 (Lübeck)

1955 (Santa Monica)

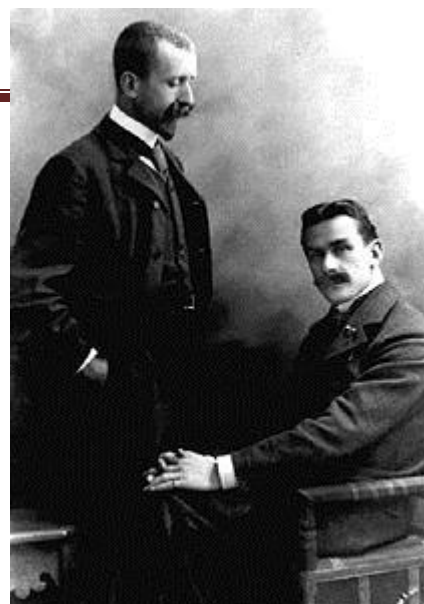
Základní informace: Narodili se do patricijské rodiny obchodníka s obilím a hudebně nadané Brazilky. Oba z rodinného prostředí výtěžili náměty svých prvních děl. Po smrti otce a zániku firmy přesídlili do Mnichova. Thomas získal Nobelovu cenu, veřejně vystupoval proti nacismu. Se svou ženou židovského původu byl nucen emigrovat do Švýcarska, krátce pobýval v Československu, poté v USA. Po válce se vrátil do Švýcarska.

Heinrich jako první veřejně odsoudil Německo za události vedoucí k první světové válce, stejně jako bratr byl nucen před nacisty za druhé světové války uprchnout, nejdříve do Československa, poté do USA, kde zemřel.

Tvorba:

Profesor Neřád – _____

Buddenbrookovi - _____

Obrázek 18 Bratři Mannové

Úkol 1 Seřad'te jednotlivé části textu tak, aby logicky navazovaly.

Nacisté od okupace Polska uvažovali o soustředění Židů v určité oblasti, která by sloužila jako jedno rozsáhlé ghetto. V úvahu nejvíce připadalo vytvoření **tzv.** Judenreservatu (židovské rezervace) v oblasti Lublinu.

Po **invazi** do západní Evropy a porážce Francie se zdálo být uskutečnění "Plánu Madagaskar" na dosah, neboť Madagaskar byl francouzskou **kolonií**, a tak německé ministerstvo zahraničí i SS připravovalo **deportaci** Židů na tento ostrov.

Adolf Eichmann se pokusil plán na zřízení židovského rezervátu realizovat v říjnu 1939, kdy zorganizoval tři transporty Židů. Transporty do této oblasti byly ale brzy zastaveny a plány na zřízení Judenreservatu nepřekročily nikdy **experimentální** fázi. Tábor v Nisku byl v dubnu 1940 zrušen a část vězňů se z Niska mohla vrátit zpátky do Rakouska či Protektorátu. Další část vězňů byla již předtím vyhnána směrem k sovětské hranici.

Od začátku války sprádalo nacistické vedení plány na deportaci Židů, jež byla ostatně logickým důsledkem jejich společenské izolace a arizace. Navíc již "židovskou otázkou" nebylo možné řešit dobrovolnou či nucenou emigrací, neboť v nacisty ovládaných zemích se nacházelo více než 3 milióny Židů, tedy počet, které potenciální cílové státy v žádném případě nebyly ochotny přijmout.

Dalším plánem "**teritoriálního** řešení židovské otázky" byla deportace Židů z nacisty ovládaných zemí na Madagaskar. Možnost vysídlení Židů na tento ostrov při východním pobřeží Afriky se v představách evropských antisemitů objevovala již od konce 19. století.

Podmínkou pro uskutečnění tohoto plánu však byla porážka Velká Británie, jež díky své námořní moci kontrolovala námořní cesty na Madagaskar a mohla deportacím zabránit. S neúspěchem ofenzívy proti Velké Británii v létě 1940 byl i "Plán Madagaskar" uložen **ad acta**. V tuto dobu však již nacisté připravovali válku proti Sovětskému svazu a s ní i radikální "řešení židovské otázky".

Literatura pro 3. ročník

Úkol 2 Vysvětlete zvýrazněné výrazy.

Úkol 3 Vytvořte titulky k článku. _____

Úkol 4 Zodpovězte otázky.

O jaký funkční styl se jedná. _____

Určete téma. _____

Určete primárního čtenáře. _____

Úkol 5 Charakterizujte postavu profesora Neřáda, jakou proměnou prošla jeho postava?

Ukázka 22 Profesor Neřád

Péra škrabala; nečinně sedící profesor Neřád hleděl přes schýlené šíje do prázdna. Den byl dobrý, když „někoho dopadl“, zejména když to byl někdo, kdo ho nazval „jeho jménem“. Potom byl dobrý celý rok. Bohužel, již plně dva roky se mu nepodařilo ani jediného ze záludných pokřikovačů „dopadnout“. To byly špatné roky. Rok byl špatný nebo dobrý podle toho, mohl-li jich Neřád několik „dopadnout nebo nemohl-li jim nic „dokázat“.

Neřád, který věděl, že žáci k němu za zády chovají zášť, že ho podvádějí a nenávidí, jednal s nimi jako se zapřísáhlými nepřáteli, jež nemohl dost „zkoupat“ a oddálit od „cíle třídy“. Protože strávil celý život ve školách, nebylo mu dopřáno hledět na chlapce a na jejich věci ze zorného pohledu zkušeného člověka. Viděl je tak zblízka, jako by byl jeden z nich, nenadále nadaný pravomocí a povznesený na katedru. Mluvil a myslel jejich mluvou, používal jejich hantýrky, nazýval šatnu „pelechem“. Promlouval k nim stylem, jehož by byli v takových případech použili také oni, totiž latinskými periodami, protkávanými „ovšem dozajista“ a „tedy tudíž“ a podobnými nakupeninami nesmyslných drobných vycpávek, zvyk z oktávy, kde přednášel o Homérovy, neboť Řekovy lehké rozvláčnosti musily být do jedné hodně těžkopádně překládány. ... Když trestal, nečinil to s nadřazenou výhradou: Jste uličníci, jak vám přísluší, ale kázeň musí být“, nýbrž trestal vážně a se zaťatými zuby. Co se dalo ve škole, mělo pro Neřáda vážnost a skutečnost života.

...

Neřád se za všeobecného veselí odplížil dlouhými kroky. Prchal jako po bortících se hrázích, pod průtržemi mračen, kolem sopek chrlících lávu. Všechno kolem něho se rozpadalo a strhávalo jej s sebou do propastí – neboť umělkyně Fröhlichová tropí nekalosti? Lohmann a ostatní, které Neřád měl vždy za přemožené a sražené k zemi, se vynořují ze své nicoty, jakmile se on nedívá. Umělkyně Fröhlichová dopustila, aby se jí stali účastní. O Kieselackovi to přiznává, o Lohmannovi to dosud zapírá. Ale Neřád jí už nevěří! A byl tím bezmocně udiven: ukázalo se, že umělkyně Fröhlichová není hodnověrná. Až do dnešního dne, až do tohoto strašného okamžiku byla kusem jeho bytosti; a znenadání se odtrhla: Neřád přihlížel, jak to krvácí, a nechápal to. Protože nikdy nežil s lidmi v pospolitosti, nebyl nikdy zrazen. Nyní trpěl jako chlapec – trpěl jako jeho žák Erztum touto ženou. Trpěl nezkušeně, nespoutaně a udiveně.

Úkol 6 Na které společenské nešvary upozornil autor tímto dílem? _____

Úkol 7 Charakterizujte jazykové prostředky.

Úkol 8 Vyjmenujte další literární nebo filmová díla, která se zabývají tematikou školství.

3.7 Antoine de Saint - Exupéry

Ukázka 23 Čistá smrt

Válečný pilot

Letoun se s úpěním znovu řítí do roklí. Ale celá váha mého těla podruhé zvrátila nožní páky.

Vrhl jsem letoun do opačné otáčky nebo lépe řečeno smýkl jsem jím do protisměru (k čertu s obraty podle pravidel!) a čelenka se sveze doleva.

Jak dlouho to potrvá? Tahle hra nemůže mít dlouhého trvání! Je nepochopitelné, že jsme ještě celí. A zatím zjišťuji, že jsem nezranitelný. Připadám si jako vítěz. Jsem každou vteřinu vítězem!

„Zasažení?“ „Ne...“

Nejsou zasažení. Jsou nezranitelní. Jsou vítězi. Patří mi posádka vítězů...

Od té chvíle se mi zdá, jako by nás každý výbuch nikoli ohrožoval, ale utužoval. Pokaždé si po desetinu vteřiny představuji, že je můj stroj rozdrčen. Ale odpovídá stále na mé povely a já ho zdvím jako koně pevným přitažením uzdy. Pociťuji uvolnění a zaplaví mě neslyšný jásot. Neměl jsem čas pocítit strach jinak než jako fyzické sevření, takové, jaké vyvolává velký hluk, a už je mi dopřáno vydechnout uvolněním. Měl bych správně pociťovat vzrušenou úzkost z rány, pak strach, pak uvolnění. To si myslíte! Na to není čas! Pociťuji jen úzkost a pak uvolnění. Úzkost, uvolnění. Chybí jedna fáze: strach. A nežiji vůbec v očekávání smrti v následující vteřině, žiji zmrtvýchvstání, když předchází vteřina končí. Žiji v jakémsi sledu radosti. Žiji v brázdě svého jásotu. A začínám pociťovat rozkoš, která přišla neočekávaně jako zázrak. Jako by mi vteřinu co vteřinu byl znovu dáván život. Žiji. Jsem živ. Jsem ještě živ. Jsem stále živ. Jsem už jen jediný pramen života. Opojení životem se mne zmocňuje. Říká se „opojení bojem“, ale je to opojení životem. Cha! Jestlipak vědí ti, co na nás zdola střílejí, že nás zocelují?

Mám právo na všechno, neboť v této vteřině dobře vím, co dělám. Přijímám smrt. Nepřijímám boj, ale smrt. Poznal jsem velkou pravdu. Válka, to není přijetí boje. To je pro bojovníka v určitých chvílích čisté a prosté přijetí smrti. Tady nahoře je smrt aspoň čistá!

Umíráme z lásky k člověku, je-li klenbovým svorníkem pospolitosti. Umíráme jen pro to, z čeho se dá žít.

Úkol 1 Na základě ukázky, která obsahuje vlastní zkušenosti a poznatky autora, doložte jeho povolání. _____

Úkol 2 Jak popisuje svoje pocity? _____

Úkol 3 Pokuste se vysvětlit vztah autora ke smrti. _____

Narozen: 1900

Zemřel: 1944

Základní informace: Tento francouzský spisovatel pocházel ze šlechtické rodiny, jeho otec hrabě Jean de Saint-Exupéry byl inspektorem pojišťovny, ale těsně před narozením svého pátého potomka umírá. Matka se snažila, aby děti prožily šťastné dětství, proto část roku trávila na zámku u rodičů, část u prarady. Po studiích na jezuitské koleji se Antoine chystal vstoupit na námořní akademii, kam ale nebyl přijat, proto se zapsal na architekturu.

Již roku 1921 se dobrovolně přihlásil k letectvu, chtěl být pilotem. O dva roky později byl raněn při nehodě. Po válce vystřídal mnoho zaměstnání – zastupoval automobilovou firmu, byl dělníkem, velitelem letecké stanice v Africe. Od návratu do Francie se stal vyhledávaným a uznávaným členem literárních kruhů, přesto často čelil finančním potížím. Ani v dobách míru nepřestal létat – při

Obrázek 19 A. de Saint-Exupéry

Literatura pro 3. ročník

jednom letu havaroval a zranil se. Aktivně se účastnil druhé světové války. Roku 1944 vzlétl z Korsiky, nevrátil se však.

Tvorba:

Letec, Kurýr na jih, Noční let, Válečný letec, Citadela
Malý princ

„Můžete teď přestat pátrat, já jsem sestřelil Exupéryho.“

„Kdybych věděl, že uvnitř sedí jeden z mých nejoblíbenějších autorů, nikdy bych nestřílel.“

Horst Rippert

Ukázka 24 Malý princ I

„Ovšem. A budeš-li hodný, dám ti také provázek, abys ho mohl ve dne přivázat. A kolík.“ Zdalo se, že tento návrh malého prince zarazil.

„Přivázat? To je ale divný nápad!“

„Víš, když ho neuvážeš, půjde, kam mu napadne, a ztratí se.“

A můj přítel se znovu zasmál:

„Kamkoli. Stále rovně...“

Tu malý princ vážně poznamenal:

„To nevadí, u mne je to velice malé!“

A tak trochu teskně dodal:

„Když jde člověk stále rovně, daleko nedojde...“

Tak jsem se dověděl druhou velmi důležitou věc: že totiž planeta, odkud pochází, je sotva větší než dům. To mě nemohlo příliš překvapit. Dobře jsem věděl, že kromě velkých planet, jako jsou Země, Jupiter, Mars, Venuše, které dostaly jméno, existují ještě stovky jiných, které jsou někdy tak malé, že dá hodně práce spatřit je aspoň dalekohledem. Když hvězdář takovou planetu objeví, dá jí místo jména číslo. Nazve ji například asteroidem 3251. Mám vážné důvody domnívat se, že planeta, odkud přišel malý princ, je planetka B 612.

Jen jednou ji uviděl dalekohledem v roce 1909 nějaký turecký hvězdář.

Úkol 4 Zodpovězte otázky.

Určete literární druh a žánr. _____

Charakterizujte jazykové prostředky. _____

Vyjádřete hlavní myšlenku díla. _____

Charakterizujte literaturu 1. poloviny 20. století. _____

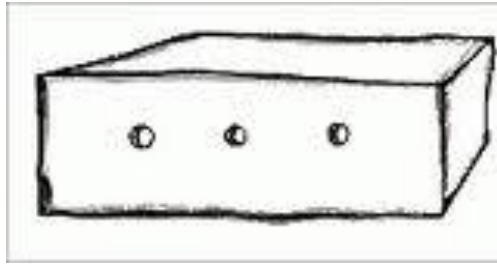
O kom je řeč v první části úryvku? _____

Popište planetu Malého prince. _____

Jak byl přijat objev tureckého hvězdáře? _____

3.8 Práce s textem - Malý princ

Úkol 1 Určete, co je na obrázku?

viz Literární výchova str. 65 + Čítanka 3

Úkol 2 **Zodpovězte otázky.**

Jaké pohádkové rysy nese příběh malého prince? _____

V čem spočívá filosofická rovina díla? _____

V čem spočívá alegorická rovina díla? _____

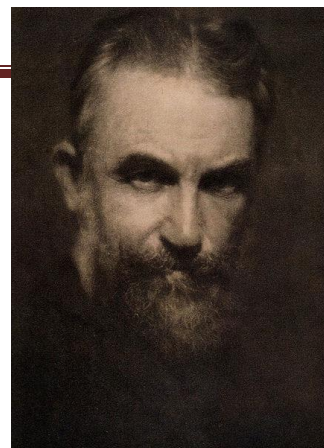
Úkol 3 **Zhodnot'te ukázkou.** <http://www.youtube.com/watch?v=v9jxGnVYD5M>

3.9 George Bernard Shaw - drama

Narozen: 1856 Dublin

Zemřel: 1950 Ayot St. Lawrence

Základní informace: Anglický dramatik, prozaik a esejista irského původu velmi záhy poznal praktický život, protože se již od patnácti let musel živit sám jako úředník realitní kanceláře. Pozitivní vliv na něj měla matka, která jej vedla k hudbě. Psal články o hudbě a vzdělával se jako samouk v knihovně Britského muzea. Kromě psaní se věnoval politice, literární, hudební a výtvarné kritice. V důsledku skepse vyvolané první světovou válkou podporoval komunistickou stranu Sovětského svazu, který se rozhodl i navštívit v roce 1931.

Obrázek 20 G.B.Shaw

Tvorba: Je považován za zakladatele moderního anglického dramatu, ve svých dílech uplatňuje kritiku a ironii. Psal hry historické (Caesar a Kleopatra), hry reflektující aktuální události a problémy ženské emancipace (Pygmalion). Na scénu se mu povedlo přivést debatu, osvětlující ústřední myšlenku hry ze všech možných stran a zvratech. Novinkou byly také jeho důkladné předmluvy k tištěným vydáním jeho her, což jsou vlastně eseje o jejich hlavních myšlenkách a obsahují ostrou kritiku viktoriánské morálky a zbídačování člověka. Získal Nobelovu cenu.

Ukázka 25 Pygmalion

HIGGINS (*horoucně*): Zaplat' pámbu, že to máme za sebou!

(*Líza sebou prudce trhne, ale nikdo si jí nevšimne, takže se stačí ovládnout a opět sedí jako socha*)

PICKERING: Neměl jste trému, na tom koktejlu? Já měl. A na Líze nebylo vůbec nic znát.

HIGGINS: Ta neví, co to jsou nervy. Já věděl, že to zvládne. Ale padla na mě únava z celých těch měsíců práce. Ze začátku, když jsme dělali fonetiku, to bylo dost zajímavé, ale pak mi to lezlo krkem. Nebýt té sázky, tak jsem celý ten krám zabalil už před dvěma měsíci. Byl to hloupý nápad a děsná otrava.

PICKERING: Ale jděte. Ten koktejl byl ohromně napínavý. Měl jsem srdce až v krku.

HIGGINS: První tři minuty určitě. Ale jak jsem zjistil, že vyhrajem levou rukou, připadal jsem si jako medvěd v kleci: jen jsem přešlapoval z nohy na nohu. A ke všemu ta večere, sedět přes hodinu na jednom fleku, jen se cpát a konverzovat s tou pitomou nafintěnou ženskou! Říkám vám, Pickeringu, nikdy více! Již dosti umělých vévodkyň. Byl to hotový očištěc.

HIGGINS (*za ním*): Dobrou. (*Přes rameno; u dveří*) Zhasněte, Lízo, a řekněte paní Pearceové, ať mi ráno nevaří kávu, budu snídat čaj. (*Odejde*)

(*Líza vstane a jde ke krbu zhasnout: snaží se ovládat a být lhostejná. Ve chvíli, kdy k němu dojde, už div nezařve. Posadí se do Higginsova křesla a pevně sevře opěradlo. Nakonec se vzdá a v tiché zuřivosti se vrhne na podlahu*)

HIGGINS (*v zoufalém hněvu*): Kde jsem ksakru zase nechal ty bačkory? (*Objeví se ve dveřích*)

LÍZA: (*popadne bačkory a ze všech sil mu jednu po druhé háže na hlavu*): Tady máte ty svoje bačkory! A tady! Koukejte si je about a co nejdřív se v nich přerazit!

HIGGINS (*ohromen*): Co vás to - ? (*Jde k ní*) Co je s vámi? Vstaňte. (*Zvedne ji*) Stalo se něco?

LÍZA: (*bez dechu*): Vám - nic. Přece jsem vám vyhrála sázku. To vám stačí. Na mně přece nezáleží.

HIGGINS: Vy že jste mi vyhrála sázku! Vy! Brabenče jeden drzá! Já jsem ji vyhrál. Proč jste po mně hodila bačkorama?

LÍZA: Protože jsem vám chtěla rozbít nos. Nejrádší bych vás zabila, vy sobče jeden. Proč jste mě nenechal na ulici, proč jste mě odtamtud tahal? Teď si říkáte zaplat' pámbu, že je po všem a že ji tam můžu zase hodit, co? (*Křečovitě si svírá prsty*)

HIGGINS (*se na ni dívá s chladným podivem*): Holka je přeci jenom nervózní.

(*Líza tlumeně vykřikne zuřivosti - instinktivně mu vletí nehty do tváře. Higgins ji chytne za zápěstí.*)

Ale copak? Schovejte dráčky, kočičko. Co se to opovažujete, vylévat si na mně svou mizernou náladu? Sednout a ticho! (*Hrubě ji hodí na pohovku*).

LÍZA: (*rozdrčena silou a váhou jeho osobnosti*): Co ze mě bude? Co ze mě bude?

HIGGINS: Proboha, vím já, co z vás bude? Copak na tom záleží?

LÍZA: Vám je to jedno. Já vím, že vám je to jedno. Vám by bylo fuk, i kdybych umřela. Já jsem pro vás nula - miň než tydlencty bačkory.

Literatura pro 3. ročník

HIGGINS: Ále, možností je! Co třeba váš starý sen o květinářství? Pickering by vám ho mohl zařídit: **peněz má jako šlupek.** (*Pochechtává se*) Bude muset zatáhnout ten váš dnešní ohoz, a to mu s půjčenými šperky, přijde málem na dvě stovky liber. Prosim vás, před půl rokem se vám o vlastním květinářství ani nesnilo! Však ono to nějak dopadne. Musím zalézt do postele; chce se mi šíleně spát. Mimochodem, pro něco jsem se vrátil. Ale pro co?

LÍZA: Pro bačkory. .

HIGGINS: No ovšem. Vy jste je po mně **mrskla.** (*Sebere je a odchází. Líza však vstane a osloví ho*)

LÍZA : Než odejdete, **pane profesore ...**

HIGGINS (*překvapením, že ho oslovila tak obřadně, upustí bačkory*): E?

LÍZA: Patří moje šaty mně, nebo plukovníku Pickeringovi?

HIGGINS (*se vrací do pokoje s výrazem, jako by tato otázka byla už vrchol nerozumu*): Proboha, co by s nimi Pickering dělal?'

LÍZA: Mohl by je upotřebit, až si vyberete další pokusnou holku.

Obrázek 21 Z filmu My fair Lady

Úkol 1 Pokuste se shrnout, o co v ukázce jde.

Úkol 2 Charakterizujte jazykové prostředky.

Úkol 3 Určete, co je:

„peněz má jako šlupek“ _____

„mrskla“ _____

„pane profesore ...“ _____

Úkol 4 Určete literární druh, jak to poznáte _____

Úkol 5 Vyznačte alespoň jednu scénickou poznámku.

Úkol 6 Charakterizujte vztah mezi Lízou a Higginsem. _____

Děj příběhu: _____

Úkol 7 Porovnejte filmové zpracování. (1:52:00-1:57:00; 0:05:00 – 0:07:30; 0:23:00 ; 0:57:00-0:59:00)

Úkol 8 Odpovězte na otázky:

Mezi nejznámější dramatiky 1. poloviny 20. století patří William Shakespeare. ANO – NE

Autorem hry Pygmalion je Alfred Jarry. ANO – NE

Pygmalion pojednává o sázce dvou jazykovědců. ANO – NE

Hlavní postavou muzikálu My fair Lady je Lisa Doolitlová. ANO – NE

G.B. Shaw je nositelem Nobelovy ceny. ANO – NE

G.B. Shaw byl zapřisáhlým odpůrcem komunismu. ANO – NE

Další osobnosti světového dramatu:

Bertolt Brecht – pronásledován fašisty, snaží se diváka vtáhnout do děje.

Matka Kuráž a její děti – markytánka během třicetileté války přijde o děti, ale válka je její obživou.

Alfred Jarry – předchůdcem absurdního dramatu

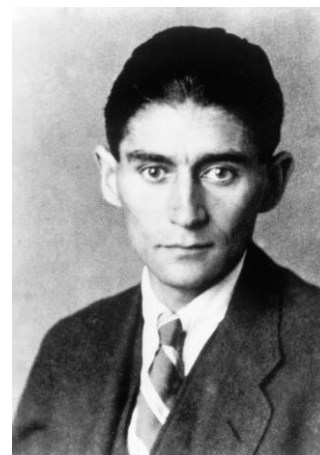
Král Ubu – o hrůzovládě po svržení polského krále.

3.10 Franz Kafka

Narozen: 1883 Praha

Zemřel: 1924 Kierling u Vídně

Základní informace: Narodil se v rodině židovského obchodníka, s otcem si moc nerozuměl (neměl pochopení pro Franzovu precitlivělou povahu). Kafka to prožíval jako celoživotní vnitřní konflikt – to se odrazilo i v jeho díle. Po studii práva pracoval jako úředník v pojišťovně (práce ho neuspokojovala, vykonával ji však svědomitě). Jako své poslání viděl psaní, kterým ventiloval vnitřní úzkosti a fobie. Trpěl bolestmi hlavy, únavou, nespavostí. Roku 1917 se u něj projevila tuberkulóza, která se odrazila i na jeho milostném vztahu. Toužil po manželství, zároveň se ale nechtěl vázat. Byl dvakrát zasnoubený, vášnivý vztah prožil s novinářkou Milenou Jesenskou. S Dorou Diamantovou prožil poslední rok svého života. Zemřel 1924 nedaleko Vídně.

Obrázek 22 F.Kafka

Tvorba: zajímavé zápletky, hrdiny jsou lidé, o nichž mnoho nevíme, hrdina řeší modelové situace – bez úspěchu, hrdinové jsou trestáni za vinu, které si nejsou vědomi, styl psaní je strohý, věcný, detailně popisný

Zámek, Proces, Proměna

Publikoval jen na naléhání přátel a málo. Před smrtí mnoho rukopisů spálil, o všem, co nebylo v jeho dosahu, přikázal, aby se to zničilo. Posmrtné vydání jeho spisů vycházelo péčí jeho přítele Maxe Broda.

Psaní bylo při Kafkově maximalismu zápasem o nejvyšší cíle, zápasem s nemožností. Odtud Kafkova ustavičná nespokojenost téměř se vším, co napsal, odtud takové množství krátkých i delších rozběhů, na které už nikdy nenavázal, odtud tolik fragmentů v jeho díle a tolik týdnů a měsíců marného zápasu bez výsledku a tolik čekání na pravou chvíli. A pak zas euforická období neuvěřitelného vypětí a produktivity. Odtud i jeho přísná měřítka při posuzování cizích děl. Psaní bylo pro něho spásou i zatracením, jednou sladkou odměnou, podruhé službou ďáblu, posilou i trýzní, štěstím i zoufalstvím, překážkou na cestě životem i útočištěm v čase beznaděje a porážek.

Celý život se v Kafkově psaní střídají období plodná a neplodná, časy schopnosti a neschopnosti psát, krátká údobí relativní spokojenosti a dlouhá údobí zoufalství nad tím, co napsal i nenapsal, poznamenaná škrtáním a ničením textů, které zavrhl. Psaní bylo pro Kafku nejen existenční potřebou, ale i předmětem neustálé reflexe.

Franz Kafka se sám za spisovatele nepovažoval. Spisovateli nazýval profesionály literatury, kteří píší pravidelně, či dokonce se psaním žijí. Postupem času u něho zatlačilo nebo i potlačilo jiné cíle, o které v životě též usiloval: úspěch v zaměstnání, uzavření manželství, založení rodiny, zplození dítěte. Protože mu jeho osobní založení, jeho řádnost a neschopnost riskovat spolu s ohledy na rodinu, s níž po celý život v těsném kontaktu žil, nedovolovaly zanechat zaměstnání, byl nucen vést „dvojitý život“ mezi úřadem a psaním, což se pro něho stalo zdrojem permanentní trýzně.

Kafka v zaměstnání (úřadě) vynikal úzkostlivou svědomitostí a přesným plněním povinností. Zachované úřední dokumenty z jeho ruky svědčí o práci vzorného úředníka. Jestliže z jeho Deníků a dopisů vysvítá, že úřad byl pro něho velkou přítěží a překážkou, nelze to přičítat tolik vlastní práci v úřadě, jako spíše tomu, že mu práce v úřadě bránila v činnosti, v níž velmi záhy spatřoval hlavní a později – po ztroskotání svých životních nadějí – už jediný životní úkol: v psaní.

Franz Kafka je mrtev již přes osm desítek let. Přesto – což je v análech světové literatury vzácný jev – zůstává jeho dílo ve středu živého zájmu čtenářské obce v různých částech světa. Na otázku, co v něm nachází, je bezpočet odpovědí. Souhrnně a zjednodušeně lze snad říci, že je uvádí do světa, v němž žijí, v němž na staré jistoty nelze již spoléhat, v němž víra ve stálý pokrok zklamala, do světa, který rozleptává tradiční lidská společenství, zahání jedince do samoty, vzbuzuje v něm pocit provinění, jakož i touhu prolomit svou izolaci a začlenit se do nového, době odpovídajícího společenství, nalézt v něm duchovní domov a řád žití a umírání.

3.11 Práce s textem - Proměna

Úkol 1 Na základě obrázků se pokuste vytvořit krátký příběh.

Ukázka 26 Proměna

Když se Řehoř Samsa jednou ráno probudil z nepokojných snů, shledal, že se v posteli proměnil v jakýsi nestvůrný hmyz. Ležel na hřbetě tvrdém jak pancíř, a když trochu nadzvedl hlavu, uviděl své vyklenuté, hnědé břicho rozdělené obloukovitými výztuhami, na jehož vrcholu se sotva ještě držela přikrývka a tak tak že úplně nesklouzla dolů. Jeho četné, vzhledem k ostatnímu objemu žalostně tenké nohy se mu bezmocně komíhaly před očima.

Co se to se mnou stalo? pomyslel si. Nebyl to sen. Jeho pokoj, správný, jen trochu příliš malý lidský pokoj, spočíval klidně mezi čtyřmi dobře známými stěnami, Nad stolem, na němž byla rozložena vybalená kolekce vzorků soukenného zboží - Samsa byl obchodní cestující - visel obrázek, který si nedávno vystříhl z jednoho ilustrovaného časopisu a zasadil do pěkného pozlaceného rámu. Představoval dámu, opatřenou kožešinovou čapkou a kožešinovým boa, jak vzpřímeně sedí a nastavuje divákovi těžký kožešinový rukávník, v němž se jí ztrácí celé předloktí.

Řehořův pohled se pak obrátil k oknu a pošmourné počasí - bylo slyšet, jak kapky deště dopadají na okenní plech - ho naplnilo melancholií. Co kdybych si ještě trochu pospal a zapomněl na všechny blázniviny, pomyslel si, to však bylo naprosto neproveditelné, neboť byl zvyklý spát na pravém boku, v nynějším stavu se však do této polohy nemohl dostat. Ať sebou házel sebevětší silou na pravý bok, vždycky se zase zhoupł zpátky naznak. Zkoušel to snad stokrát, zavřel oči, aby se nemusel dívat na zmítající se nohy, a přestal, až když ucítil v boku lehkou, tupou bolest, jakou ještě nikdy nepocítil.

Ach bože, pomyslel si, jaké jsem si to vybral namáhavé povolání! Den co den na cestách. Zlobení s prací je mnohem víc než přímo v obchodě doma, a k tomu ještě ten kříž s cestováním, starosti o vlaková spojení, nepravidelné, špatné jídlo, stále se střídající známosti, jež nikdy nenabudou trvalosti, srdečnosti. Aby to všechno čert vzal! Ucítil nahoře na břicho slabé svědění; pomalu se sunul po hřbetě k čelu postele, aby mohl lépe zvednout hlavu; našel svědící místo, poseté spoustou drobných bílých teček, které nedovedl posoudit; a chtěl to místo jednou nohou ohmatat, hned ji však stáhl zpátky, neboť při dotyku ho hrůzou zamrazilo.

Sklouzl opět zpátky do dřívější polohy. Z toho časného vstávání člověk dočista zpitomí, pomyslel si.

Člověk se potřebuje vyspat. Jiní kupci si žijí jak ženy v harému. Když se například během odpoledne vrátím do hostince, abych si přepsal získané zákazníky, sedí si tihle páni teprve u snídaně. To bych si tak mohl zkusit u svého šéfa; na místě bych letěl. Ostatně kdoví jestli by to pro mne nebylo lepší.

Literatura pro 3. ročník

Kdybich se kvůli rodičům nadržel, dávno bych dal výpověď, šel bych rovnou k šéfovi a od plíc bych mu řekl, co si myslím. Ten by určitě spadl z pultu! Je to také divný způsob, sednout si na pult a z té výšky mluvit se zaměstnancem, který navíc kvůli šéfově nedoslýchavosti musí přistoupit až těsně k němu. Nu, ještě se té naděje docela nevzdávám; jen co budu mít pohromadě tolik peněz, abych splatil, co mu rodiče dluží - může to trvat ještě tak pět šest let -, rozhodně to udělám. Pak se to rozetne. Prozatím ovšem musím vstát, protože mi v pět jede vlak.

A podíval se na budík, který tikal na prádelníku. Pane na nebi! pomyslel si. Bylo půl sedmé a ručičky šly klidně dál, dokonce bylo půl pryč, pomalu už tři čtvrti. Že by byl budík nezazvonil? Z postele bylo vidět, že byl správně nařízen na čtvrtou hodinu; určitě také zvonil. Ale což bylo možné klidně zaspat to zvonění, které otřásá nábytkem? Nu, klidně zrovna nespál, zato patrně tím tvrději. Co však teď počít? Příští vlak jede v sedm hodin; aby ho stihl, musil by si nesmírně pospíšit a koleckce ještě není sbalená a sám se necítí nijak zvlášť svěží a spolehlivý. A i kdyby vlak stihl, šéfovo hromování ho nemine, poněvadž sluha z obchodu čekal u vlaku o páté a dávno podal hlášení, že ho zmeškal. Je to šéfova stvůra, bez páteře a bez vlastního rozumu. Co kdyby se hlásil nemocný?

Odhodit příkrývku bylo docela prosté; stačilo, aby se jen trochu nafoukl, a spadla sama. Ale dál už to šlo těžko, hlavně proto, že byl tak nesmírně široký. Byl by potřeboval paže a ruce, aby se zdvihl; místo nich měl však jen spoustu nožiček, které byly neustále v roztodivném pohybu a které navíc nebyl s to ovládat. Chtěl-li naráz některou z nich pokrčit, pak se určitě narovnála; a když se mu konečně povedlo provést s onou nohou to, co chtěl, pracovaly zatím všechny ostatní s krajním, bolestným vzrušením jako pominuté. "Jenom se zbytečně nezdržovat v posteli," řekl si Řehoř. Nejdřív se chtěl dostat z postele spodní částí těla, avšak tato spodní část, kterou ostatně ještě neviděl a již si ani nedovedl dost dobře představit, byla, jak se ukázalo, příliš těžko pohyblivá; šlo to tak pomalu; a když sebou nakonec málem zuřivě, vší silou a bez ohledu hodil dopředu, špatně zvolil směr, prudce narazil na dolní čelo postele a palčivá bolest, již ucítil, ho poučila, že právě spodní část těla je v tu chvíli snad nejchoulostivější.

Úkol 2 Zodpovězte otázky.

Kdo je vypravěčem této povídky? Kdo je hlavní postavou? _____

Jak Řehoř Samsa vnímá svou proměnu? _____

Shrňte, co jste se v ukázce dozvěděli o hlavní postavě, jaký je psychologický profil, má-li nějaký? _____

Popište jazykovou stránku textu. _____

Úkol 3 Na základě poslechu (<http://www.youtube.com/watch?v=tOTHgD2DhMM>) – do 5.mniuty

a) Popište, jak se změnila situace rodiny po Řehořově proměně.

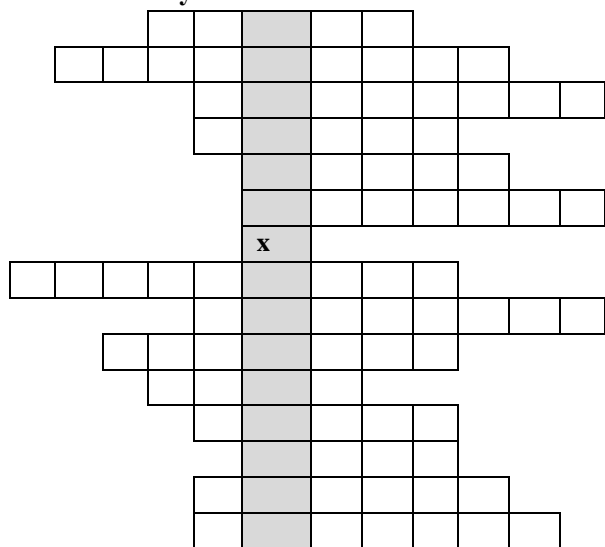
b) S jakými postavami se setkáváme v povídce? _____

c) Jak se k Řehořovi chovali ostatní členové rodiny. _____

d) Co bylo Řehořovou zálibou? _____

3.12 Opakování učiva

Úkol 1 Vyluštěte křížovku.

Název díla – o zeměměřiči, který přichází do vsi vykonat práci.

Směr, jehož název není objasněn – jsou 3 teorie.

Vypravěčský styl díla Na západní frontě klid.

Jméno hrdiny povídky Proměna.

Jméno hlavní hrdinky Ságy rodu Forsytů.

Vojenská polní nemocnice.

Autor díla Hrozny hněvu.

Směr pohlízející na jev z různých pohledů.

Kdo starci zničil úlovek?

Dlouhý příběh zachycující život několika generací.

Místo děje příběhu Petr a Lucie.

U jakého státu se odehrává Stařec a moře?

Jméno hlavního hrdiny románu Komu zvoní hrana.

O koho se doma stará Malý princ?

4 Česká literatura v 1. polovině 20. století

4.1 Společensko - historické pozadí doby

Rakousko-Uhersko přijímá Wilsonovy body

Vídeň – Dlouho nezlomně konzervativní rakousko-uherská vláda konečně svolila k vyjednání míru s Dohodou.

Ministr zahraničí, Gyula Andrásy, prostřednictvím své nóty dává Spojeným státům na vědomí, že Rakousko-Uhersko se zaručí dle 14 bodů prezidenta Wilsona z ledna tohoto roku poskytnout národům Rakouska-Uherska autonomii. Konkrétně zní Andrásyho nota takto:

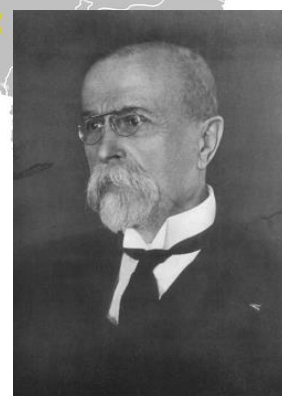
„Odpovídajíc na notu pana prezidenta Wilsona z 18. t. m., zaslanoou vládě rakousko-uherské, a ve smyslu rozhodnutí pána prezidenta., pojednati odděleně s Rakousko-Uherskem o otázce příměří a míru, klade si rakousko-uherská vláda za čest prohlásiti, že stejně jako s dřívějšími projevy pana prezidenta, souhlasí také s jeho názorem, obsaženým v poslední notě o právech národů rakousko-uherských, zejména o právech Čechoslováků a Jihoslovanů.

Poněvadž tedy Rakousko-Uhersko přijalo veškeré podmínky, na kterých učinil pan prezident závislým vstup do vyjednávání o příměří a míru, nepřekáží po názoru rakousko-uherské vlády již nic zahájení tohoto jednání. Rakousko-uherská vláda prohlašuje tudíž ochotu, aniž vyčkala výsledku jiného vyjednávání, vejíti v jednání mezi Rakousko-Uherskem a odpůrcími státy o neprodlené příměří na všech frontách rakousko-uherských, a žádá pana prezidenta Wilsona, aby ráčil učiniti příslušné přípravy.”

<http://www.neaktuality.cz/domaci/rakousko-uhersko-prijima-wilsonovy-body/>

Obrázek 23 Nástupnické státy Rakouska-Uherska

Obrázek 24

Úkol 1 Zodpovězte otázky:

Které významné události se týká ukázka? _____

Jakého roku byla vydána Wilsonova nota? _____

V jaké zemi byl Wilson prezidentem? _____

K jakému funkčnímu stylu byste ukázkou přiřadili? Zdůvodněte. _____

Charakterizujte kompozici ukázky. _____

Úkol 2 Podle mapky vyjmenujte nástupnické státy Rakouska-Uherska. _____

Úkol 3 Kdo je zobrazen na obrázku 26? Co o něm víte? _____

Úkol 4 Na základě Dějin udatného národa českého charakterizujte stav českého kulturního života v 1. polovině 20. století.

Literatura pro 3. ročník

Úkol 5 Pokus se osobnosti přiřadit k činnosti, kterou vykonávali (malířství, film či divadlo, spisovatelé).

Josef Lada	Karel Čapek	Alfons Mucha
E. F. Burian	Toyen	Karel Poláček
Adina Mandlová	Werich a Voskovec	Hugo Haas
Vladislav Vančura	Jaroslav Hašek	Vlasta Burian
Josef Čapek	Oldřich Nový	Jaroslav Seifert
Max Švabinský	Jan Zrzavý	Jiří Wolker

Úkol 6 Jmenujte 3 umělecké směry, které jsou charakteristické pro toto období.

- a) _____
- b) _____
- c) _____

Úkol 7 Přiřad'te osobnosti oblast, ve které působila.

František Drtikol	zpěv
Josef Gočár	fotografie
Eliška Junková	architektura
Ema Destinová	závody

Úkol 8 Na základě poslechu (DUNČ) doplňte text.

V roce _____ ekonomika prudce _____, žádné problémy nikdo neviděl. Až přišel pátek _____, den, při kterém došlo ke _____ na newyorské _____, ten odstartoval světovou _____. Výroba se začala _____, což vedlo k _____ dělníků, kteří pak neměli _____ na _____ zboží, takže nebylo pro koho _____. V důsledku toho _____ ztrácely hodnotu, rostla _____ a _____. Do Evropy se krize dostala o něco později. Země se s ní snažily vyrovnat pomocí _____ vlády formou různých _____ a nařízení. Jen v Československu bylo na _____ nezaměstnaných, což se stalo živnou půdou pro _____ (vina se svalovala na _____ a _____). Teprve od roku _____ se ekonomika začíná zvolna _____.

Literatura pro 3. ročník

Ukázka 28 Těžká hodina

Těžká hodina

(věnováno A.M.Pišovi)

Přišel jsem na svět,
abych si postavil život
dle obrazu srdce svého.

Chlapecké srdce je písnička na začátku,
plán pro zámek, který bys lidem jak milé dal k svátku,
ale mužovo srdce jsou ruce a mozoly,
které se krví svou do cihel probolí,
aby tu stála alespoň skutečná hospoda u silnice
pro ušlé poutníky a pro poutnice.

Dnes je má těžká hodina.
Chlapecké srdce mi zemřelo a sám v rakvi je vynáším,
a zemřelým trpě, trpím i tím,
které mi v prsou se roditi počíná.
Dnes je má těžká hodina;
jedno srdce jsem pohřbil a druhé ještě nemám,
zesláblý úzkostí, zesláblý samotou
marně se bráním studeným stěnám
pokoje svého
uštěpačného.

Milenčin dopise, lampo, kniho kamarádova,
věci zrozené z lásky, světla a víry,
dnes při mně stůjte a třikrát mi věrnější buďte,
když zůstal jsem na světě sirý,
a modlete se,
aby mi narostlo srdce statečné a nesmlouvavé,
a věřte dnes za mě, že tomu tak bude,
a věřte dnes za mě, že postavím
dle obrazu jeho
život člověka spravedlivého.

Já mužné srdce ještě nemám,
sám v těžké své hodině;
a proto nevěřím.

Úkol 2 Běžně je slovo srdce pojímáno jako synonymum pro slovo láska, v případě básně Těžká hodina tomu tak není. Co je myšleno slovem srdce?

Úkol 3 Doplňte do básně Poštovní schránka vynechaná slova.

Úkol 4 Interpretujte báseň Umírající.

Ukázka 27 Umírající

Umírající

Až umřu, nic na tomto světě se nestane a nezmění,
jen srdcí několik se zachvěje v rose jak k ránu květiny,
tisíce umřely, tisíce se mnou umrou, tisíce na smrt jsou znavení,
neboť v smrti a zrození nikdo nezůstal jediný.

Smrti se nebojím, smrt není zlá, smrt je jen kus života těžkého,
co strašné je, co zlé je, to umírání je,
kdy smysly střelené v letu padají se všeho, se všeho,
a v rezavém potrubí těla čas hnije pak pomyje,
by rozložil ruce, oči, nervy a každý sval,
kterým svět v náruč jsi chytl a miloval,
smrti se nebojím, smrt není zlá, ve smrti nejsem sám,
umírání se bojím, kde každý je opuštěn, — a já umírám.

Sbohem, děvčátko, sbohem, má milá, sbohem, obraze spanilý,
od tvých ňader mi utřali ruce a srdce rozbili,
myšlenka na tebe jak zlatý hřeb půl roku mě protínala,
když bylo mi hůř, bolela víc, když bylo lépe, pomáhala.
Ale dnes sbohem, dnes už vše marné je, dnes napsal jsem list,
aby jsi zapomněla a hledala jinde, kde srdci dávají jíst,
ten dopis byla má největší bolest a největší sten,
ale v umírání musí být každý sám, sám a samotén.

Až umřu, na světě nic se nestane a nezmění,
jenom já ztratím svou bídu a změní se ze všeho,
snad stanu se stromem, snad děckem, snad hromadou kamení,
smrti se nebojím, smrt není zlá, smrt je jen kus života těžkého.

Ukázka 29 Poštovní schránka

Poštovní schránka (Host do domu)

Poštovní schránka na _____ ulice,
to není nějaká leccjaká věc.

_____ modře,
lidé si jí váží velice,

_____ se jí docela,

Psaníčka do ní házejí ze dvou _____,
z jedné smutná a z druhé veselá.

Psaníčka jsou _____ - jako pel
a čekají na _____, loď a člověka,
aby jak čmelák a vítr je do dalek rozesel,
- tam, kde jsou _____,

blizny červené,
schované v růžovém okvětí.

Když na ně psaní doletí,
narostou na nich _____
sladké nebo trpké.

4.3 Poetismus – Jaroslav Seifert

Úkol 1 Na základě výkladu, doplňte informace o autorovi.

Narozen:

Zemřel:

Základní informace: Jaroslav Seifert se narodil do proletářské rodiny. Studoval na _____, studia však nedokončil, rozhodl se pracovat jako _____. Jako mnozí ostatní zpočátku viděl v _____ hnutí východisko poválečné situace, jako žurnalista redigoval několik komunistických deníků a avantgardních časopisů. Ve dvacátých letech byl zakladatelem hnutí _____. Vystřízlivění přichází záhy, roku 19__ podepisuje _____ proti gottwaldovskému vedení KS4, ze strany je _____.

V 50. letech se stává terčem komunistické kritiky, situace se uklidnila až po smrti _____. Rozchod Seiferta s komunismem byl zásadní a několikrát se projevil i veřejně – roku 1956 kritikou kádrování na _____, roku 1968 odsouzením okupace, roku 1977 za podpis _____. Roku 19__ získává prestižní _____ cenu, netroufá si ji převzít osobně, udělají to za něj jeho děti.

Tvorba: Seifertova tvorba lze rozdělit podle tematiky a směru, který v díle převládá na díla:

- **proletářská** (Město v slzách)
- **poetická** (Na vlnách TSF, Poštovní holub, Jablko z klína)
Na vlnách TSF (1925) – ovlivněno jeho cestami do SSSR a Francie. Tato sbírka velmi ovlivnila vznikající poetismus. Verše jsou zde pečlivé a jednoduché – mají blízko k písni. TSF = Télégraphie sans fil – tj. rozhlas bez drátu. Významová stránka těchto veršů je nesena originální typografickou úpravou Karla Teigehe.
Poštovní holub (1929) – láska k matce a domovu, pocity skepse a tragiky
Jablko z klína (1933) – tato sbírka je jemně ironická. Básně v ní jsou lyrické. Prolíná se zde nostalgie vzpomínek spolu s tušenými (ale neprožitými krásami). Postupně se ztrácí intimnost jeho citu a prožitky získávají obecnější platnost. Tato sbírka znamenala velký zlom v jeho tvorbě a vlastně zde byl vytvořen prostor pro další období. Ovlivnění poetismem však Seifertovi zůstalo do konce života.
- **válečná** (Zhasněte světla, Světlem oděná, Kamenný most)
- **poválečná** (Šel malíř chudě do světa, Maminka, Halleyova kometa)

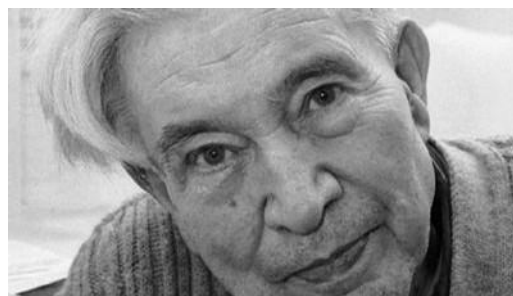
Úkol 2 **Zodpovězte otázky.**

Kdo je autorem Manifestu poetismu?

Ve kterém roce byl napsán? _____

Charakterizujte poetismus?

Co je tématem poetických básní?

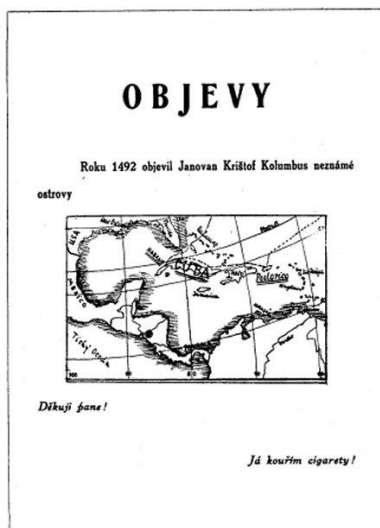

Obrázek 26 Jaroslav Seifert

Poetismus je korunou života, jehož bází je konstruktivismus. Umění, které přináší poetismus, je ležerní, dovádivé, fantaskní, hravé, neheroické a milostné. Není v něm ani špetky romantismu. Zrodilo se v atmosféře jaré družnosti, ve světě, který se směje; co na tom, slzí-li mu oči. Převládá humorná letora, od pesimismu bylo upřímně upuštěno. Posunuje emfázi směrem k požitkům a krásám života, ze zatuchlých pracoven a ateliérů, je ukazatelem cesty, která odnikud nikam nevede, točí se v nádherném vonném parku, neboť je to cesta života. Poetismus je bez filosofické orientace. Poetismus není literatura. Poetismus není ismem, totiž ismem v dosavadním úzkém slova smyslu. Poetismus není umění, tj. není umění v dosavadním romantickém smyslu slova.

Poetismus je především modus vivendi. Je funkcí života a zároveň naplněním jeho smyslu. Je strůjcem obecného lidského štěstí a krásné pohody, beznáročně pacifický. Štěstím je komfortní byt, střecha nad hlavou, ale i láska, výborná zábava, smích a tanec. Je vznešenou výchovou. Dráždidlem života. Ventiluje deprese, starosti, rozmrzelost. Je duchovní a morální hygienou.

(Manifest poetismu, K. Teige, 1922)

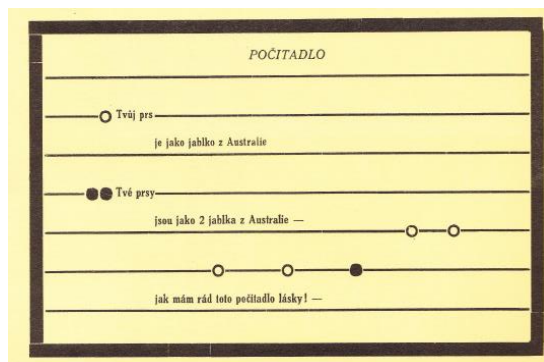
Ukázka 31 Rozhovor

Rozhovor

Líbal jsi mne na čelo či ústa,
nevím
- zaslechla jsem jenom sladký hlas
a tma hustá
obklopila úžas polekaných řas.

Na čelo jsem políbila tě v spěchu,
neboť omámila mě
vůně tvého proudícího dechu,
ale nevím

- zaslechla jsem jenom sladký hlas
a tma hustá
obklopila úžas polekaných řas,
líbalas mne na čelo, či ústa?

Obrázek 27 Na vlnách TSF
Ukázka 30 Pohřeb pod okny

Pohřeb pod okny

Žaluji větru, život je krátký,
vraťte se, koně,
kdyby se koně mohli vrátit,
kdyby se čas mohl vrátit zpátky!

Kdyby nazpět hodiny byly
ty chvíle, jež jsme promarnili,
kdyby stroj, nazpět otáčev se,
rozmotal provaz sebevrahu
a měsíc, který včera zapad,
kdyby se vrátil na oblohu,
kdybychom mohli znovu plakat
pro bolesti malicherné!

Žaluji větru, který letí,
kdyby se vítr mohl vrátit
a vrátit masku mrtvé pleti,
posmrtnou masku, která s čela
ve chvíli smrti odletěla
a kterou vítr s sebou nese,
bychom ji mohli zlíbat ještě,
dřív, nežli rozbije se
v korunách stromů, v kapkách deště.

Úkol 3 Určete téma básně *Rozhovor*.

Úkol 4 U uvedených básní určete druh rýmu.

Úkol 5 V básni *Pohřeb pod okny* nalezněte:

- anaforu
- motiv pláče a smutku
- opakování

Úkol 6 U básně *Pohřeb po okny* vysvětlete, proč autor použil motiv větru.

4.4 Práce s textem - Na vlnách TSF

Ukázka 32 První dopis mamince

První dopis mamince (sb. Maminka)

*Už vím, dám dopis na zrcadlo
či do košíčku na šití,
však žel dosud mě nenapadlo,
co psát, jak dopis začítí.*

*Maminko moje milovaná,
a v zubech konec násadky,
přemýšlím; stránka nenapsaná
čeká a čeká na řádky.*

*Přeji Ti dnes v den Tvého svátku
– ve slově Tvého velké T –
no vida, už mám druhou řádku
a pokračuji ve větě:*

*šťěstí zdraví – po t se píše ě –
a zdraví – a pak selhává
už nadobro má fantazie,
tak přízemní a kulhavá.*

*A trhám papír, muchlaje ho
– maminka stojí nad válem
a chystá něco voňavého –
tu v odhodlání zoufalém*

*přibíhám k ní, tiskne mě k sobě,
očima mlčky ptá se mě.
Pak zamoučené ruce obě
zvedly mě rychle se země.*

Úkol 2 Z uvedených slov složte báseň, využijte i grafickou stránku.
Umírající umíráme cholerou vydechují
vdechující vůni vůni konvalinek
konvalinek láskou

Úkol 1 Popište, jaký vztah měl básník ke své mamince: _____

Úkol 2 Přemýšlejte o tom, jak se mění vztah k rodičům v průběhu věku dítěte.

Úkol 3 Představte si, že odjíždíte za prací daleko a nevíte, jestli se ještě vrátíte a rodiče uvidíte. Napište 1 větu, kterou byste mamince/ tatínkovi řekli.

Úkol 4 U následující básně odhadněte období vzniku. Svou volbu zdůvodněte.

Ukázka 33 Píseň o rodné zemi

Píseň o rodné zemi

*Krásná jako kvítka na modranském džbánu
je ta země, která vlastní je ti,
krásná jako kvítka na modranském džbánu,
sladká jako střída dalamánku,
do něž nůž jsi vložil k rukojeti.*

*Stokrát zklamán, rady nevěda si,
znovu vždycky navracíš se domů,
stokrát zklamán, rady nevěda si,
k zemi bohaté a plné krásy,
k chudé jako jaro v čerstvém lomu.*

*Krásná jako kvítka na modranském džbánu,
těžká, těžká jako vlastní vina
- není z těch, na něž se zapomíná.
Naposledy kolem tvého spánku
padne prudce její hořká hlína.*

4.5 Surrealismus – Vítězslav Nezval

Narozen: 1900 Biskoupky u Třebíče

Zemřel: 1958 Praha

Základní informace: Dětství strávil v Brně, kde posléze studoval i práva, v Praze se neúspěšně věnoval studiu filozofické univerzity. Většina jeho děl vzniká v Brně. Nezval obdivoval F.X.Šaldu, protože propagoval mladou generaci básníků. Stal se členem Devětsilu, ve své osobě propojoval avantgardu s levicovostí. Rok byl zaměstnán v redakci Masarykova naučného slovníku, poté pracoval jako dramaturg Osvozeného divadla, nakonec se živil jako spisovatel na volné noze. Roku 1958 umírá na infarkt.

Obrázek 28 V. Nezval

Tvorba: Je poznamenána poetismem, postupně přechází k surrealismu.

Z jeho poetických děl jsou známé sbírky: *Abeceda*, *Papoušek na motocyklu* či *Edison*, Surrealismus je patrný z *Absolutního hrobaře*, *Ženy v množném čísle*, *Prahy s prsty deště*.

Úkol 1 Pokuste se seřadit tyto ukázky v celek ve správném pořadí. Pak zkuste báseň pojmenovat a své rozhodnutí zdůvodněte.

Absolutního hrobaře
Jenž klímá na jedno oko
Uspáván jednotvárnou vůní věcí
Páchnoucích jako sýr

Podobný ploutvi
Oceánských smršťů
A znovu se zašklebí jediným svým vykotlaným zubem na konci topůrka
Nad podlahou této odpolední krčmy posypané pískem

Za bezvětrí které obrací stránky Hostinského oznamovatele
Absolutní hrobař
Lusknutím rozdrť v prstech mozek vlaštovky
Jež opustila jeho gigantický nos

Když mlaskne absolutní hrobař jazykem
Běží slepice které v nich ihned dozrávají v chutné hrudi
Pro malé jedlíky
Jeichž trup se viklá iako židle

Název básně: _____

Úkol 2 Právě jste si přečetli surrealistickou báseň představitele českého surrealismu. Pokuste se rozhodnout, která z těchto tří definic vystihuje podstatu surrealismu.

A) Tento směr chtěl osvobodit umění i společnost a učinit život šťastnějším. Vyznačuje se proto optimismem, hravostí a radostí, smyslovým opojením.

B) Je avantgardní umělecký směr, který vychází z učení Sigmunda Freuda. Jeho cílem bylo osvobození mysli od rozumové kontroly, zdůraznění podvědomí a uvolnění emocionality. Základními literárními prostředky byly automatický text a volný verš.

C) Usiluje o vyjádření smyslových vjemů a subjektivních dojmů z pozorované skutečnosti. Projevil se v malířství a hudbě, následně v literatuře.

Úkol 3 Celá sbírka, z níž jste četli ukázkou, se inspiruje surrealistickými obrazy Salvadora Dalího a novými výtvarnými technikami, jako jsou například *dekalky* (náhodný obraz vzniklý třením barev). Popište všechny své pocity při sledování tohoto obrazu. Nechte volně plynout myšlenky.

Obrázek 29 Tvorba S. Dalího

Úkol 4 Přečtěte si následující ukázkou z Nezvalovy Abecedy, přiřaďte básni písmeno, které zobrazuje.

dvojnásobná šibenice
Popěvek smutný popěvek o smrti
Zahynulo jich pod ní na tisíce
Zahynul pod ní Josef Kolínský

dnes jsi jen hračkou pro děti
Za strojních pušek vyrostly pohádky naše
a přece v dávném století
zabil prakem David Goliáše

Úkol 5 Vyberte si jedno písmeno a vytvořte vlastní báseň.

4.6 Práce s textem - Edison

Úkol 1 Pokuste se doplnit do ukázky vlastní slova. Myslíte, že úryvek spadá také do surrealistické tvorby autora? Svě tvrzení odůvodněte.

Jednoho procházej se podél nábřeží
jež bylo ponuré a světélkující jako
dal jsem se vésti
jež točily se v průjezdech
rozevřených na způsob zvířecí
a noc chvatem se přibližovala
vcházejíc do úderů hodin a do piana
jež se rozléhalo až na druhém konci

Ukázka 34 Píseň písni

Tvé oči dva výstřely naslepo
Dva výstřely naslepo které se neminuly cíle
Dva výstřely naslepo za rohem ulice kudy jsem šel
Jak věžeň hledající konec dvora
Tvé oči dvě pouťové frkačky
Dva kolotoče v dáli
Dva zvony
Dvě pečete
Tvé oči dva náprstky bolehlavu
Tvé oči dva roubíky aby se věčně mlčelo
Dva proutěné koše
Dvě zkumavky
Dvě kolečka mosazných hodin
Tvé oči dva blatouchy
Tvé oči dva štěpné rýmy
Tvé oči dva polní bubínky
Dva smutné pohřby dva skoky s okna
Tvé oči dvě noci beze sna
(...)

Tvá ústa jsou rudý řád
Před nímž se smeká a stojí ve špalíru
Když se vzdaluješ doprovází tě vpravo hled
Všech kdož ti vzdali přísahu
Tvá ústa jsou hebká sametka
Která se ráda naklání k tabákovníku
Výbuch kráteru sopky růží
Moucha slunečních úpalů
Tvá ústa dvě troucí se rybky
(...)
Tvá ústa jsou zatmění Měsíce
Zatmění Slunce
Zatmění Venuše a Země
Tvé ruce jsou nůžky jimiž přestříhuješ můj sen
(...)
Zatím co tvá ramena se chvějí jako páv
Tvé ruce jsou ledové obklady
Tvé ruce jsou poupata
Tvé ruce pavoučice

Úkol 2 Vyberte si část lidského těla a pokuste se navázat na Nezvalovu báseň.

Úkol 3 Přečtěte si následující ukázkou a zodpovězte otázky.

Určete literární druh: _____

Určete literární žánr: _____

Určete dějové linie:

Odhadněte důvod vzniku díla: _____

Určete druh rýmu + запиšte schéma. _____

Nalezněte v básni metody poetismu.

Označte v textu: refrén, anaforu, metaforu, leitmotiv

Ukázka 35 Edison

I.

Naše životy jsou truchlivé jak pláč
Jednou k večeru šel z herny mladý hráč
venku sněžilo nad monstrancemi barů
vzduch byl vlhký neboť chýlilo se k jaru
avšak noc se chvěla jako prémie
pod údery hvězdné artilerie
které naslouchali u politých stolů
pijáci nad sklenicemi alkoholů
polonahé ženy v šatě z pavích per
melancholické jako v podvečer

Bylo tu však něco těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti

Vracel jsem se domů přes Most Legií
zpívaje si v duchu malou árii
píják světél nočních bárek na Vltavě
z Hradčanského domu bilo dvanáct právě
půlnoc smrti hvězda mého obzoru
v této vlahé noci z konce února

Bylo tu však něco těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti

Skláněje se s mostu uviděl jsem stín
sebevrahův stín jenž padal do hlubin
bylo tu však něco těžkého co pláče
byl to stín a smutek hazardního hráče
řekl jsem mu probůh pane co jste zač
odvětil mi smutným hlasem nikdo hráč
bylo tu však něco smutného co mlčí
byl to stín jež jako šibenice trčí
stín jenž padal s mostu; vykřikl jsem ach!
ne vy nejste hráč! ne vy jste sebevrah!

Šli jsme ruku v ruce oba zachráněni
šli jsme ruku v ruce v otevřeném snění
za město kde počínaly Košíře
z dálky mávaly nám noční vějíře
nad kiosky smutku tance alkoholů
šli jsme ruku v ruce nemluvíce spolu
bylo tu však něco těžkého co drtí
smutek stesk úzkost z života i smrti
Odemkl jsem dveře rozžal svítíplyn
veda na nocleh svůj pouliční stín
řek jsem pane pro nás pro oba to stačí
nebylo tu však už stínu po mém hráči
či to byl jen přízrak nebo sebeklam?
stál jsem nad svým každodenním lůžkem sám

bylo tu však něco těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti

Usedl jsem za stůl nad kupy svých knih
pozoruje oknem padající sníh
pozoruje vločky jak své věnce vijí

se svou věčnou chimérickou nostalgií
píják nezachytitelných odstínů
píják světél potopených do stínů
píják žen jichž poslouchají sny a hadi
píják žen jež pochovávají své mládí
píják krutých hazardních a krásných žen
píják rozkoše a zkrvavělých pěn
píják všeho krutého co štve a drtí
píják hrůz a smutku z života i smrti

Řekl jsem si zapomeň už na stíny
otvíraje týden staré noviny
kde jsem v pachu novinářské černi tona
uzřel velkou podobiznu Edisona
byl tu jeho nejnovější vynález
seděl v taláru jak středověký kněz
bylo tu však něco krásného co drtí
odvaha a radost z života i smrti

II.

Naše životy jsou strmé jako vrak
Jednou k večeru se vracel rychlovlak
mezi Kanadou a Michiganem
soutěskami které neznám jejich jménem
po plošině kráčel malý průvodčí
s čapkou nasazenou těsně do očí
bylo tu však něco krásného co drtí
odvaha a radost z života i smrti

Jeho otec krejčí švec a drvoštěp
kupec s obilím měl chatrč půdu sklep
a věčnou nestálost jež k potulkám nás svádí
zemřel touhou po vlasti a smutkem mládí

Tatíku tys věděl co je věčný stesk
dnes je z tebe popel hvězda nebo blesk
tatíku tys věděl že jsou všude hrubci
mezi krejčími i mezi dřevorubci
ty jsi poznal co jsou potulky a hlad
chtěl bych umřít jak ty také zdrav a mlád
avšak je tu cosi těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti

Nevím kde a máš-li jaký náhrobek
ze tvé krve zbyl tu malý pohrobek
hled' už slabikuje v Kanadě tvé knihy
hled' už těší se jak půjde na dostihy
hled' už čítá slavné životopisy
encyklopedii staré eposy
hled' už vyrostl hled' čas tak rychle mívá
hled' už nehrá si čta knížky o chemii

Já jsem býval také v dětství hrdina
já jsem čítal také knihy Darwina
já jsem si hrál vážněj' nežli jiní
s kyselinou solnou v malé školní skříni
s burelem a čpavkem s cívkou rumkorfu

Literatura pro 3. ročník

proč jsem chtěl však být též hráčem na harfu
proč jsem miloval však také kolovrátky
proč jsem si však také hrával na pohádky
z nichž mi zbylo něco těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti

Tomáši tys nebyl mužem métié
čet jsi "Analysu melancholie"
i tys poznal žalost smutek stesk a lásku
v knížkách v Detroit mezi statisíci svazků
ty jsi sníval též o cestách po moři
ve své primitivní laboratoři
kterous připjal k vozům nákladního vlaku
v němž jsi čechral křídla papírových ptáků
Grand Trunk Herald! Velký Věstník ve voze!
Sázíš! Tiskneš! Válka! Srážky! Eroze!
Voláš právě vyšlo! Kupte! Nové zprávy!
Požár v Kanadě a Malý kurýr z Jávy

bylo tu však něco krásného co drtí
odvaha a radost z života i smrti

Jednou jsi se náhle vrhl pod kola
ani živé duše kolem dokola
a už vlečeš chlapce mezi nárazníky
zachránils mu život vezmi si mé díky

Hle jsi v dílně na výrobu obuvi
stroje chrlí oheň jako vesuvy
co ses navzdychal při každé polobotce
vím tys zdědil neklid toulavého otce

Touláš se jak nosič z dvorku do dvorku
jednou zklamán odjel jsi do New-Yorku
bloudě v této americké metropoli
byl jsi odhodlán vrhnout se na cokoli
snad hráls tehdy karty snad jsi také pil
snad tam nechals mnoho nejlepších svých sil

bylo v tom však něco krásného co drtí
odvaha a radost z života i smrti

III.

Naše životy jsou bludné jako kruh
Jednou kráčel po New-Yorku dobrodruh
bylo odpoledne s vlahým sluncem v máji
chodec zastavil se mlčky na Broadwayi
před palácem West-Union Telegraf
kde to hučelo jak na rozvodné desce
byl to kamelot a velký vynálezce

Tisíc vynálezců udělalo krach
hvězdy nevyšinuly se ze svých drah
pohledte jak tisíc lidí klidně žije
ne to není práce ani energie
je to dobrodružství jako na moři
uzamykati se v laboratoři

pohledte jak tisíc lidí klidně žije
ne to není práce to je alchymie
Malá neděle ach kolik jasných zvonů
malá centrála slyš zvonky telefonů

Vaše uši poslouchají milence
defraudanty hovořící o směnce
kalifornské lupiče a noční vrahy
telefonní rozhovory z Velké Prahy

Svět si hraje s vaším ušním bubínkem
stáváte se elektrickým pramínkem
fonomotory a mechaničtí ptáci
vzlétají až k hvězdám odkud se k vám vrací
jako k ptáčníkovi z rohu předměstí
hlásajíce vaši slávu z návštějí
spáváte pět hodin denně vám to stačí
v tom se podobáte hazardnímu hráči

Vždycky znovu žít a mítí máni
jedenkrát jste uzřel v Pensylvanii
noc a obloukovou lampu u Bakera
pocítil jste smutek tak jako já zvečera
nad poslední stránkou svého románu
jako akrobat jenž přešel po lanu
jako matka která porodila dítě
jako rybař který vytáh plné síť
jako milenec po sladké rozkoši
jako z bitev krácející zbrojnoši
jako země v poslední den vinobraní
jako hvězda která hasne za svítání
jako člověk náhle ztrativší svůj stín
jako Bůh jenž stvořil růži noc a blín
jako Bůh jenž touží stvořit nová slova
jako Bůh jenž musí tvořit vždycky znova
hněta z svého dechu nové kalichy
snášeje se s vodou oblak na líchy

bylo v tom však něco krásného co drtí
odvaha a radost z života a smrti

Večer na začátku října tentýž rok
sklíčen odměřoval jste svůj vážný krok
po laboratoři v slavném Menloparku
uprostřed své korespondence a dárků
toče prsty mlýnek ze zvyku
uhnětl jste maně z vláken uhlíku
ptáka našich nocí s kterým dlouho bdíme
metlu příšer stínů již je zaháníme
žhavé poletuchy snivých promenád
anděla nad štíty nároží a vrat
růže restaurantů kaváren a barů
vodotrysky noci ve tmách na bulváru
růžence nad mosty velkoměstských řek
aureolu pouličních nevěstek
věnce nad komíny velkých parolodí
slzy které kanou s výšin nad poschodí
nad katafalk města které tlumí je

nad budovy chrámů staré mumie
nad kavárny v nichž jsou plytké duše v dýmu
nad zrcátka vín nad jejich věčnou zimu
nad katafalk města mdlobných výparů
nad mou duši rozladěnou kytaru
na níž jako žebrák světél snů a lásky
vyhrávám a pláči proměňuje masky
s vášní truvéra já princ a bludný král
města orgií jež sluje Balmorál
jehož slavnou branou vcházím vždycky ve snu
černým kordonem svých poddaných a věžňů
knížat vražd a hysterických karmaňol
drožek šlenství a opentlených kol
křečovitých vášní při nichž znějí zvony
chimér vzlétajících z ložnic nad balkony
píják krutých hazardních a krásných žen
píják rozkoše a zkrvavělých pěn
píják všeho krutého co šve a drtí
píják hrůz a smutku z života i smrti

IV.

Naše životy se nikdy nevrací
umíráme v troskách iluminací
jako jepice a jako blesky hromů

už se vznáší světla mezi listím stromů
už se chvěje v sněhu elektrický drát
už se blíží doba světlých proménád
už se budou hledat duše pod röntgenem
jako ichtyosauři pod neogenem
už se blíží k ránu zlatá rafie
už jsme svědky kinematografie
už nám budou zaháněti vypínače
strašidelné sny hazardního hráče
už se nesou výkřiky a tleskání
už se Edison svým hostům uklání
Už je zase duše smutná po slavnosti
už jste v pracovně a už tu není hostí

kolik vynálezců udělalo krach
hvězdy nevyšinuly se z věčných drah
pohleďte jak tisíc lidí klidně žije
ne to není práce ani energie
je to dobrodružství jako na moři
uzamykati se v laboratoři
pohleďte jak tisíc lidí klidně žije
ne to není práce to je poesie

Je to úmysl a trochu náhoda
stát se presidentem svého národa
stát se básníkem jenž předhonil vás všechny
stát se skřivánkem jenž ukrad jádro z pecky
býti vždycky šťastným hráčem rulety
být objevitelem sedmé planety

Tisíc jablek spadlo na nos zeměkoule
a jen Newton doved těžít ze své boule
tisíc lidí mělo epilepsii

a jen svatý Pavel užřel hostii
tisíc hluchých lidí bloudí beze jména
a jen v jednom z nich jsme našli Beethovena
tisíc šilenců již táhlo zámořím
a jen Nero doved zapáliti Řím
tisíc vynálezů jde k nám za sezonu
jenom jeden z nich však byl ten Edisonův

Už zas nespát už zas nemít záruky
už zas pálit vše co přijde do ruky
zuhelňovat jutu opičí srst hole
suché listí palem struny na viole
už zas bloudit ve své staré nevíře
nad bambusem japonského vějíře
běda pane běda je to vějíř lásky
jež jste jednou dostal od neznámé masky
když jste se s ní setkal v mládí na plese
kdo to byl ach pane rozpomeňte se
loučíte se s její vůní na vějíři
už zas pálit vše ach běda už se škvíří
snad to byla jedna z vašich sudiček -
už zas natáhnout si na noc budíček
už zas k retortám už zas být Kolumbusem
už zas pořádati honbu za bambusem
procestovat celou zemi do šíře
za magickým dřevem tvého vějíře
jako muž jenž hledal čtyři zlaté vlasy
jako potápěč za perlou v stínu řasy
jako Kristus v tmách na via Apia
jako hledač štěstí v mlhách opia
jako bludný žid na cestách za domovem
jako matka která bloudí za hřbitovem
čekajíc na dětský hlásek ze záhrobí
jako malomocný ze své choroby
jako poustevník jenž hledá boha v trýzni
jako bohové svou smrt když věkem žízni
jako slepý básník vlastní pravou tvář
jako poutník pohled na polární zář
jako blázen na den posledního soudu
jako dítě na skřivánka hnětouc hroudu

Rozjeli se vám do Brazílie
do Japonska země krásných magnólií
do Havany umířt tam na malárii
jako umírají misionáři
měl jste jistě pane úsměv na tváři
pod bambusovníkem smrti na koníku
už se za vás hlásí dvanáct náhradníků
už si připravují svoje tlumoky
Mac Gowan tam strávil skoro dva roky
dal se směrem k velké řece Amazonce
jejímž tokům není začátku a konce
bil se často s dobrodružstvím o život
na peřejí jejich smrtonosných vod
bil se na nůž s chamtivými zlatokopy
přijel do New-Yorku zmizel beze stopy

Jak vás milovat vy cesty bez cíle

vás vy noci trópů sluncem opilé
vás vy světla světél vás vy noci hoře
vás vy světla utonulá na dně moře
vás kdož umírali jste tak vesele
budou z vás teď bambusoví andělé
já vás vzpomínám však kdo to ještě pláče
už zas vyráběti nové vypínače
už zas hroutiti se na dno křivulí
už zas roztáčet novou vrtuli
hledte stárneme a čas tak rychle mívá
už zas hledat prvky k nové alchymii
hledte stárnem je vám osmdesát let
hledte prapory jak o sokolský slet
vaše ruce bledé jako bílá křída
ne ach ne to není ještě panychida

Ještě vidět stále před sebou svůj stín
ještě rozbíratí složky žiravin
ještě se zas kůže rukou znovu drobí
ještě najít přístroj k cestám do záhrobí
ještě zpívati a nemít nikdy klid
ještě magnetku na lidský perisprit
ještě zapomenout na všechno co drtí
na smutek i úzkost z života i smrti

V.

Naše životy jsou těšivé jak smích
jednou v noci sedě nad kupou svých knih
uviděl jsem náhle v pachu novin tona
sníh a velkou podobiznu Edisona
bylo to po půlnoci v pozdním únoru
zastihl jsem sama s sebou v hovoru
jako bych se býval opil silným vínem
hovořil jsem se svým nepřítomným stínem

Jako refrén zněl tu stále jeden tón
šel jsem po špičkách až k dveřím na balkon
přede mnou se chvělo moře světél v dáli
pod ním lidé ve svých lůžkách dávno spali
avšak noc se chvěla jako prerie
pod údery hvězdné artilerie
naslouchal jsem mlčky odbíjení s věží
pozoruje stíny v dálce na nábřeží
stíny sebevrahů pro něž není lék
stíny starých pouličních nevěstek
stíny aut jež porážely stíny pěší
stíny chudáků jež bloudí bez přístřeší
stíny hrbatých na rohu ulice
stíny plné rudých vředů přijíce
stíny zabitých jež budou bloudit navždy
kolem stínů svědomí a stínů vraždy
zakuklené stíny v šatech vojáků
stíny láskou přemožených pijáků
stíny světců kteří básníky se stali
stíny těch kdo vždycky marně milovali
lkavé stíny meteorů padlých žen
křehké stíny cizoložných princezen

bylo tu však něco krásného co drtí
zapomnění na stesk života i smrti

Budte krásná budte smutná dobrou noc
zářivější meteorů jejichž moc
poznali jsme kdysi v parných nocích světél
reflektory stínů bavené jak metel
jež nás šlehaly až k horké závratí
na shledanou signály jež nad tratí
lákáte mne do dálek jak dusné růže
na shledanou hvězdy polibky mé duše
otvírající mi lázně v zahradách
temné balzámy a hřebíčkový pach
jízdy na světelných křídlech avionů
na shledanou kruté slasti Edisonů
zdroje studnic naft vy slavné rakety
šlechticové země bez etikety
na shledanou hvězdy padající s věží
na shledanou stíny v dálce na nábřeží
stíny času na něž není žádný lék
sladké stíny stíny snů a vzpomínek
stíny modra nebe v očích krásné ženy
stíny stínů hvězd v zrcadle vodní pěny
stíny citů jež jsou dosud bez jména
stíny prchavé jak noční ozvěna
stíny bledé opalisující pleti
stíny dechu dosud nezrozených dětí
stíny matek modlících se za syny
stíny preludů po městech ciziny
stíny rozkoší jež ruší spánek vdově
stíny preludů a touhy po domově

Budte krásná budte krutá dobrý den
krasší meteorů slz a přísah žen
lásko s níž jsme stáli na vrcholku hory
sbírajíce hnízda hvězd a meteory
na shledanou krasší snů a bludiček
už zas natáhnout si na noc budiček
pohled příteli co lidí klidně žije
ne to není práce to je poezie

Už zas trhat ve snách bledé lilie
už zas jíti do kavárny Slávie
už zas srkat každodenní černou kávu
už zas míti stesk a nachýlenou hlavu
už zas nespát už zas nemít záruky
už zas pálit vše co přijde do ruky
už zas slyšet tóny tlumeného pláče
už zas mít svůj stín stín hazardního hráče

Naše životy jsou jako noc a den
na shledanou hvězdy ptáci ústa žen
na shledanou smrti pod kvetoucím hlohem
na shledanou sbohem na shledanou sbohem
na shledanou dobrou noc a dobrý den
dobrou noc
sladký sen.

4.7 Další významní autoři – František Hrubín

Narozen: 1910 Praha

Zemřel: 1971 České Budějovice

Základní informace: Narodil se v Praze, ale většinu svého mládí prožil v Lešanech v Posázaví. Po maturitě se neúspěšně pokusil vystudovat filozofii a pedagogiku na Karlově univerzitě. Od roku 1934 pracoval v Městské knihovně, poté na ministerstvu financí, v polovině 40. let se rozhodl působit jako spisovatel z povolání. Spolu s Jaroslavem Seifertem kritizoval kádrování spisovatelů na II. sjezdu českých spisovatelů, následoval zákaz psaní. Vzhledem k tomu, že působil jako redaktor Mateřídoušky, mu bylo záhy dovoleno psát pro děti.

Tvorba:

Hirošima

Romance pro křídlovku

Srpnová neděle

Špalíček veršů a pohádek

Úkol 1 Spojte dílo a charakteristiku.

Úkol 2 Vymyslete otázky, které budou začínat slovy **kdo, co, komu, jak, proč, kde.**

Ukázka 36 Romance pro křídlovku

Pojednává o osudech lidí před výbuchem.
Jsou zde rozebírány vztahy jednotlivých rekreantů a rozdíly generační. V dramatu se odvrací od pracovního prostředí a volí prostředí jihočeského rybníka, o jeho postavách nelze jednoznačně říci, zda jsou kladné či záporné.
Křídlovka = trumpeta – symbolem života (hraje na svatbách, křtinách) i smrti (hraje na pohřbech). Básník (František) vzpomíná na své milostné vzplanutí v mládí
Soubor pohádek a básní pro děti.

Dnes v noci / 28. srpna 1930 /
 Terino, dnes večer odjelas ve voze
 se záclonkami. Včera jsi mě sama
 políbila na ústa. A ta jediná vločka
 tvého polibku rozstříkla se po celé
 obloze. Vzhlížím k hvězdám, a kdykoli
 usrknu, stáhnou se všechny mé rty.

Lešanská pouť / červen 1933 /
 "Což kdybysme se vzali?"
 "Proč by ne?" "Táta by nám koupil nový vůz!"
 To už ti bude osmnáct.

(To, jak jsem seděl v okně a bděl, a nevěděl,
 kolik máš
 rukou a kolik úst, to, jak jsem držel stráž
 nad mrtvým, to, jak mi chladem div neustydla
 v krvi žil a cév prudce tepající křídla,
 to, jak letmý dotek tvých úst byl věčný slib,
 to, jak se láska smrt ve mně křížovaly,
 to jak jsem si byl jist, že nic tu neošálí
 mých dvacet let, těch dvacet zlatoploutvých
 ryb, to už bude tak dávno!)

A jednou
 přineseš mi v čepici višně. Až v tom vedru
 budeme ležet nznak a já unaven
 se budu usmívat a chytat třpyt dvou vážek
 pod tvými řasami, nasadíš si žertem
 čepici na hlavu.

(Ten dlouhý štítek,
 aby se slunce neopovážilo
 vykousnout z tváře ani stínek!)

Vstanu a vztekle ti ji strhnu z hlavy.
 Do smrti neuvidím udivenější oči.
 Čepicí uhodím tě do tváře.
 Do smrti neuvidím zoufalejší dětské oči.

Ten den a ten večer,
 a příští dny a večery ti budu
 zpovzdálí dávat znamení.
 Ale marně.
 Už nikdy nepřijdeš. A kdovíkudy
 a na jakých cestách se to léto budeš tlouci
 ve voze se záclonkami.

Jen čepice,
 Viktorova čepice tu zůstane ležet
 ve zlatých janovcích, na jednom místě
 zůstane ležet jako ubité zvíře.

Kdo _____
Co _____
Komu _____
Kde _____
Jak _____
Proč _____

Romance pro křídlovku - _____

Ukázka 37 Zpěv lásky k životu

Zpěv lásky k životu

Jednou vás opustím, modré hladiny vod,
vás, kopce, k horám tam v dálce nizoučkový schod,
vás, noci srpnové, k dávným milenkám zvoucí,
vás, lípy s bzučivým rouchem, lučiny skvoucí,
divizny, proti nimž chudnou plápoly svic,
jednou vás opustím navždy, nebude nic.

Pro mne nic nebude, slunce zpod mračen léta
však rozpeří svůj jas v krásné končině světa,
křídlovky o pohřbech do snů družiček dál
třást budou s mražením cizí sváteční žal,
tirády cvrčků dál slavně budou znít v trávě,
jež vědět nebude o mé blouznivé hlavě,
dál budou křídlovky čerpat mladý dech z plic,
z toho však na věky pro mne nebude nic.

Vše jednou opustím, smutku, opojný blude,
kraj všecek zpívá však, vždy že sladko žít bude,
dále si budou dva **lunu** se sluncem plést,
navzájem snímat si z očí něžný třpyt hvězd,
dál budou chocholem olší potřásat břehy,
běžící za řekou, kde jsem sníval pln něhy,
dál moře Mléčných drah budou kypět a z pěn
snílkové budou tkát nový kosmický sen
a oči hvězdáren hloub se, ještě hloub vnoří
do noci bezedné, mágům zrcadla zboří,
dál poutník po kopcích půjde hvězdám svým vstříc,
dál měsíc bude jak žena v spanilé mdlobě
z té dálky strašlivě **vábit** člověka k sobě.

(...)

Úkol 3 Nalezněte v textu:

- anaforu
- oslovení
- básnický přívlastek

Úkol 4 Vysvětlete významy zvýrazněných slov.

4.8 Literatura během okupace – Jiří Orten

Narozen: 1919

Zemřel: 1941

Základní informace: Narodil se v Kutné Hoře manželům Ohrensteinovým, kteří vlastnili malý obchod s galanterií a střížním zbožím. Studovat odešel do Prahy, zde navštěvoval jazykovou školu, zároveň pracoval jako archivář karlínské firmy. Ve třetím ročníku konzervatoře musel studií zanechat pro svůj židovský původ, psal se rok 1940. Po vyloučení publikoval pod pseudonymy Karel Jílek a Jiří Jakub. Po smrti otce a emigraci bratra se stal jedinou oporou matce a mladšímu bratrovi, ačkoliv nesměl opouštět území Prahy. Zemřel v jednadvaceti letech na následky zranění, která utřil střetem s německou sanitkou. Od roku 1993 se na památku Jiřího Ortena koná festival Ortenova Kutná Hora.

Tvorba: Pozoruhodným svěděctvím o Ortenově životě jsou tři knihy jeho deníků – *Modrá, Žíhaná a Červená*, do nichž si zaznamenával své postřehy, básně i výpisky z četby v období od 10. ledna 1938 až do osudného 30. srpna 1941.

Poezie vyjadřuje pocity mladých lidí, kteří byli zaskočeni nastalou situací. Inspirován byl českou tvorbou, neřadil se k žádné skupině, avšak v jeho díle je patrný existencialismus.

Ve sbírce *Čítanka jaro* je patrná naivita mladého chlapce, pocit bezpečí, kterou postupně střídá pocit úzkosti, strachu ze smrti a pocit absurdity.

Koncem 30. let se formuje nová básnická generace, která poezii vytýká málo lidského obsahu a moc experimentů, se snaží navrátit ke každodennosti. Vůdčími osobnostmi jsou Kamil Bednář a Jiří Orten. Kritizováni jsou za svou asociálnost.

Obrázek 30 Jiří Orten

Úkol 1 Zopakujte si:

Jaroslav Seifert je představitelem surrealismu.

ANO – NE

Surrealismus je směr založený na učení Sigmunda Freuda. Upřednostňuje podvědomí.

ANO – NE

Báseň Edison napsal Jiří Wolker.

ANO – NE

Proletářská poezie je založena na hře se slovy, potlačuje interpunkci.

ANO – NE

Představitelem surrealismu v malířství je Salvador Dalí.

ANO – NE

Ukázka 38 Žíhaná kniha deníků (27.10.1940)

Zákazy

„Nemohl jsem na dnešek dlouho usnout a přemýšlel jsem a rovnal si v hlavě všechny ty zákazy, které se mne nějak, byť sebeméně dotýkají..., a až je napíši, nechám pod nimi ještě hodně veliké místo pro ty, které se dostaví po dnešním dni... Jsou to tyto zákazy:

Nesmím vycházet z domu po osmé hodině večerní.

Nesmím si najmout samostatný byt.

Nesmím se stěhovat jinam, než do Prahy I nebo V, a to jako podnájemník.

Nesmím chodit do vináren, kaváren, hostinců, biografů, divadel a na koncerty, kromě jedné nebo dvou kaváren pro mne vyhrazených.

Nesmím chodit do parků a sadů.

Nesmím se vzdalovat za obvod Prahy.

Nesmím (tudíž) jet domů, do Kutné Hory a nikam jinam, leda na zvláštní povolení gestapa.

Nesmím jezdit v motorových vozech tramvají, jen v posledním vlečném voze, a má-li „tento“ střední vstup, tedy jenom v zadní polovině.

Nesmím nakupovat v jakýchkoli obchodech jindy, než mezi 11. a 13. a mezi 15. a 17. hodinou.

Nesmím hrát divadlo a být jakkoli jinak veřejně činný.

Úkol 2 Zdůvodněte, proč nesměl Orten vykonávat výše uvedené činnosti.

Úkol 3 Napište, co se vám vybaví při pojmu holokaust.

K ventilaci všech těch palčivých pocitů smutku a osamělosti si vybírá poezii. V básních se vrací ke vzpomínkám na dětství a na maminku, na dobu kdy byl šťastný. Vzpomínky jsou mu jedinou útěchou. Vzpomínání ale vede nakonec vždy k tomu, že se mu před očima stejně vynoří chladná realita. A právě proto jsou vzpomínky zabarveny hořkostí – to „hořkost právě prožívaných životních zklamání ho nutí otáčet se po dětství.“⁽¹⁾

Autor uvažuje o smrti a snaží se ji brát jako součást trpkého života, je jí upoután, v náznacích píše o tom, že se jí oddá v den svých dvacátých narozenin. Na druhou stranu však cítí ke smrti bytostný odpor. Jak fyzický, tak i psychický. Pokud navždy odejde někdo z jeho blízkých, pokládá to za náznak blížící se smrti sebe samotného.

Myslí neustále na sebevraždu a napsal o ní bezpočet vyjádření. Sebevraždu bere jako vysvobození z drsné reality a pokládá ji za něco, co je nutné udělat. Nechce, aby jej smrt zastihla nepřipraveného.

Ortenovo dílo je řadou filosofických tezí po smyslu lidské existence. Není divu, že se táže po smyslu života, zvláště v době, kdy se schyluje k válce a jeho život je plný nařízení a omezení.

(http://is.muni.cz/th/152498/pedf_b/bakalarska_prace.pdf)

Úkol 4 Zodpovězte otázky.

Určete funkční styl, slohový útvar. _____

Charakterizujte jazykové prostředky. _____

Vysvětlete pojmy: teze, existence. _____

Co znamená (1)? _____

Nalezněte původ textu.

Ukázka 39 Lítost (Čítanka jaro)

Nesmírně suché jsou dnes rty mé
a je mi líto tmy pro kterou nevidíme
(tak hezká lítost to je
jako když dívka která dříme
neví koho si ve snu zamiluje
a vzdychá tiše jako by se usmívala)

a je mi líto radosti že lhala
(to ale chvějí se a lehýnce mne mrazí
mladá a svěží zima
ta zima kterou vždycky doprovází
úzkost jez započíná
už dávno předtím v srdcích mladých matek)

Ach je mi líto nenarozeňátek
že nepoznala smutek narození
že zklamání a zradu neviděla
že neklopýtla na veliké zemi
a do nebe se vznesla bez anděla
Nesmírně scuhé jsou dnes rty mé
a je mi líto tmy pro kterou nevidíme

Oblékl jsem si černé šaty, protože jsem smutný. Ten smutek je mi v pase trochu volný. Utahuji jej páskem, ale pak zase tlačí. U hrda a v ramenou mi padne. Splývá bez záhybu, jde až na paty.

Je ráno. Za chvíli půjdu něco zařizovat. Jednou v noci ... jednou v noci se náhle celé město rozsvítí. Poznám to i zatměním, vyskočím a poběžím na ulici, hledat svobodu. Najdu ji, najdu ji a budu skákat radostí. To bude noc všech splněných přání!

Úkol 5 Pojmenujte jednotlivé důvody Ortenovy lítosti.

Úkol 6 Co může symbolizovat tma, pro kterou nevidíme?

Úkol 7 Nalezněte anaforu, refrén.

4.9 Práce s textem - Ohnice, Deníky

Ukázka 40 Cesta k mrazu

Cesta k mrazu

Upustíš život, život upadne
a rozbije se.

Na malý povzdech vzdálen jemu,
který tě s láskou stiská

a s kruhem spánku kolem sebe,
jejž nesmí nikdo překročiti,

upustíš život, druhá stránka dne,
vysoká noc, noc radujme se,

jsme na krok všemu vzdálenému,
i smrt, i smrt je blízka

s kotoučem spánku kolem sebe,
který je třeba překročiti.

Kdyby teď přišel bratr tvůj,
ty za mrtvého bys jej měl.

Kdyby teď přišla milenka,
nemohl bys ji milovat.

Krev pod zem stéká, jen ji zastavuj,
ty, jenž jsi zkameněl,

je jí tak málo, brzo, brzo zchladne,
bude z ní led a bude tát.

neboť vše taje, vše, co zemřítí má.
Upustíš život, život neupadne,

pozbyl své tíhy, pod rukama tvýma
na kámen ztvrdl, kámen ve vesmíru

trčí a ty, chtěje jej uchopit
do zkrhlých prstů, jimž je stále zima,

studeným srdcem, jež ztratilo víru,
cheš do kamene prosbu rýt.

Tu poslední, tu nejprostší, tu marnou
prosbu, již nikdo nevyplní.

Ó dej mi pohyb, smrti, slova stárnou
a hřbitovy se plní,

chci ještě vidět, jak mi rozsvítí
na malý povzdech, na nejmenší chvíli

kulatou lampu, lampu se stínidlem,
chci ještě lítost mít s tím, čemu bude zima,

až zastaví se čas, až ticho na vystydlém
srdci se bude zachvívat,

až budu otevřen, až pod očima mýma
armáda červů spatří zámek vrat.

Úkol 1 Zodpovězte otázky.

Jaké pocity vyjadřuje autor? _____

Které nejčastější motivy jsou v básni zobrazovány? _____

Jaké je téma básně? _____

V jakých podobách se vyskytuje smrt? _____

Vyhleďte apostrofy (autor se obrací k jiné osobě než k publiku), významové paradoxy, naléhavé otázky, personifikace. _____

4.10 Imaginativní próza - Vladislav Vančura

Narozen: 1891 Háj u Opavy

Zemřel: 1942 Praha

Základní informace: Narodil se do rodiny hospodářského správce, jeho strýcem nebyl nikdo jiný než dramatik a básník Jiří Mahen. Vančura vyrůstal v Davlí u Prahy, studoval střední školu v Benešově a Praze. Chtěl především malovat, ale rodiče pro toto povolání neměli pochopení, chtěli, aby se zaměřil na reálnější povolání. Přerušil studium, vstoupil do učení u fotografa, poté knihkupce, pokusil se studovat UMRUM, aby se nakonec vrátil na gymnázium, jež zakončil roku 1915 maturitou. Následně vstoupil na lékařskou fakultu, kde roku 1921 získal doktorát medicíny. Krátce vykonával lékařskou praxi, ale od dvacátých let působí jako spisovatel na volné noze. Vančura byl popraven za heydrichiády dne 1. června 1942 ve věku 52 let.

Obrázek 31 Vladislav Vančura

Tvorba: Jeho díla vznikají z literární či výtvarné inspirace. Je pro něj charakteristický experiment s jazykem, široké rozpětí používaných jazykových prostředků – od argotu až po archaické výrazy. Využívá přechodníky, kombinuje vysoké a nízké stylové prvky. Jeho vypravěčský styl je založen na kontrastu banality příběhu a monumentalizujícího jazyka. Nejdůležitějším prvkem příběhu je vypravěč.

Rozmarné léto- Rozmarným létem dosáhla Vančurova tvorba vrcholu. Příběh autor situoval do Krokových Varů. Z tohoto městečka pro čtenáře „vystřihl“ tři dny a nechal je nahlédnout do jejich dění.

V říčních lázních Antonína Důry je prázdné, neboť červen přinesl déšť a uplakané počasí.

Scházejí se tu pan Antonín, kanovník Roch a major Hugo. V jejich společnosti se objevuje také Antonínova manželka Kateřina. Čas plyne poklidně, líně a lhostejně.

Ovšem jenom do té doby, než do města zavítá provazolezec Arnošek se svou krásnou společnicí Annou. Tři dny, které komedianti ve Varech tráví, vytrhnou obyvatele z pasivity a prázdného plkání. Paní Kateřina nemůže spustit oči z Arnoška a Anna přitahuje pozornost jejího manžela Antonína. O půvabnou Annu se dokonce pokusil i abbé Roch, ale vyvážl s natrženým uchem. Majora Huga nakonec od Anny výpraskem odehnal sám Arnošek.

Po odjezdu komediantů se vše vrací do starých kolejí. Antonín se musí spokojit se svou uštěpačnou Kateřinou a tlacháním s Rochem a Hugem.

Markéta Lazarová - _____

Obrazy z dějin národa českého- _____

Ukázka 41 Rozmarné léto

Antonín Důra

Dozpívav svoji písničku, veliký Antonín složil ruce na zádech a maní dýchal na kuličku teploměru. Sloupec téměř neúplatný sotva se pohnul a Důra znamená tuto řádnost měl několik myšlenek, jež se vystřídal v sledu míšených karet.

„Tento způsob léta,“ děl vposled, odvraceje se od přístroje Celsiova, „zdá se mi poněkud nešťastným. Je chladno a můj dech, jakkoliv jsem nepozřel vody, je mrazivý. Který měsíc nám zbývá, jestliže ani červen není dost vhodný, abychom pečovali o zdraví a o tělesnou čistotu?“

Nuže, ať je podnebí příznivé čili nic, tyto věci nesnesou odkladu.“

Řka to, ujal se mistr řemene, svlékl svůj šat a dívaje se dolů do vody, jež zrcadlila jeho dlouhé zarostlé nohy, roubení bazénu a nebeskou bář, znamenal obraz obrácené nádoby, kterou kdosi neuměle postavil právě na okraj, a dodal:

„Ach, plovárna a tato čiška jsou prázdná.“

Literatura pro 3. ročník

Úkol 1 Posuďte, jak na vás text působí? _____

Úkol 2 Vyhledejte a podtrhněte přechodníky + archaická slova.

Úkol 3 Najděte 5 slohově neutrálních slov.

Úkol 4 Převeďte text do současné češtiny.

Ukázka 42 Rozmarné léto II

Vzpomínka panina

„Můj manžel plkává dosti často,“ pravila paní Důrová, „ach! Je mi to snáseti od sedmnáctého roku, neboť vězte, že jsem se provdala mláda. Ano, mohla jsem voliti mezi lepšími chlapíky, než je mistr, avšak Antonín zbil ženichy a zmocniv se klíčů, jež jako s uděláním se hodily k mým dvířkám, obtěžoval mě tak dlouho, až bylo nutné slaviti svatbu. Je to pravda, Antonín býval velmi zamilován a velmi zdrav, chci se vsaditi, že toho měli ti kluci dost, když je zmlátil.“

Úkol 5 Popište vztah paní Důrové k manželovi. _____

Letní inscenace Divadelního spolku Kašpar podle novely Vladislava Vančury (2010). Účinkují: J. Potměšil, E. Elsnerová, T. Karger, F. Kreuzmann, M. Tichý, E. Boušková, J. Špalek, I. Kristeková a V. Němcová. Divadelní režie J. Špalek. Kamera P. Hykš. Televizní režie V. Křístek

Rozmarné léto, novela Vladislava Vančury z roku 1926, je u nás spjata především s filmem Jiřího Menzela. Přesto ani pokusy inscenovat toto dílo na jevišti nejsou řídké. Tohoto nesmírně obtížného úkolu se chopil Jakub Špalek v Divadelním spolku Kašpar v roce 2007 a nastudoval ho jako tzv. letní speciál. Inscenace se hraje od června do září a pak se na ni zase všichni ten rok těší. Tak je půvabná a okouzující. V malém Divadle v Celetné se podařilo vykouzlit jedinečnou atmosféru říčních lázní mistra Antonína Důry a tichého života města Krokovy Vary, jehož poklidný život naruší příjezd komediantského vozu kouzelníka Arnoštka a jeho společnice, krásné Anny.

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10212459801-rozmarne-letno/20954215688/>

Úkol 6 Rozhodněte, která tvrzení jsou pravdivá a která nikoliv.

	P	N
Novela Rozmarné léto vznikla před druhou světovou válkou.		
Nejznámějším dramatickým zpracováním novely je stejnojmenný film, který režíroval Jiří Menzel.		
Česká divadla uvádějí tuto novelu velice zřídka.		
Text se týká televizního přenosu divadelního představení Rozmarné léto.		
Toto divadelní představení nastudoval Divadelní spolek Kašpárek.		
Divadelní spolek hraje toto představení především před Vánoci.		
Režisérem divadelního nastudování je Jiří Špalek.		
Většina televizních diváků, kteří inscenaci shlédli, ji hodnotí kladně.		

4.11 Práce s textem - Markéta Lazarová

Vladislav Vančura: Markéta Lazarová

Lidé ustávají v práci a dívají se, kdo to přichází. Ach, oči starců vidí předaleko. Lazar ji zhlédl a již ji poznává.

Zdaližpak se hněvá? Zdaližpak ji přijme, zdali se usmínil? Již se ozývá její jméno, lidé udeřili prací a hrnou se k vrátkům, služby vybíhají, ale Lazar se obrací. Nechce svou dceru viděti. Zavře se ve světnici, jejíž krb je pobořen, a káže všechněm, aby mlčeli.

"Buďte zticha," praví čeledi a svým synům, "budte zticha, neboť se nevrací ten, před nímž se zavírá, ani nepřichází ten, jemuž bych mohl poslati někoho v ústrety. Buďte zticha, ať činí ta žena to, co si žádá."

Ruce služek klesají a leckterá mezi nimi pláče. Ti, kdo se rozběhli, nemají, co by učinili. Ach, návraty ztracených synů, ach, návraty dcer! Markéta padne na kolena. Je viděti její zedrané střevice a šaty plné bláta. Přikloň se, Lazare, k úpěnlivým prosbám své dcery, kéž bys ji slyšel, kéž bys přikývl hlavou. Ale nestalo se nic podobného. Lazar nevyšel.

Markéta měla tři bratry a tito bratři měli opět ženy a děti. Nuže, zotaví se jejich láska? Dají maličkým, aby objali svoji přítelkyni?

Nikoliv. Nádvoří je prázdné, nikdo jí nedbá, nikdo k ní nepřišel a děti váhají vidouce tvář zcela nepodobnou blažené tváři Markétině. Kdyby měla nešťastnice matku, zajisté by jí přinesla plášť a nádobu s vodou, zajisté by mluvila, a kdyby to bylo slovíčko

pláče, Markéta by přece naslouchala plna útěchy, neboť i výčitka bývá ojiněna láskou.

Prvou noc probděla Markéta kdesi v přístěnku domu, tam, kde luhají nečistí tuláci. Modlila se, ale z koruny, kterou jí láska vstavila na hlavu, nevypadl ani jediný kámen. Markéta milovala Mikoláše a Bůh si zajisté přál, aby ho milovala. Nedal ochabnouti tomuto citu a živil jej.

K ránu, když zdřímala, zdálo se jí, že je opět v lesích loupežníků. Spala s Mikolášem a cítila jeho objetí, ach, objetí, jež oťřásá vědomím a způsobuje, že naše myšlenky padají, jako padá ze stromu ovoce. Byla prokleta!

Bližil se k ní ďábel? Ach nikoli, uvykli jste nazývati věci příliš přísnými jmény a zdvojnásobujete tuto přísnost, jde-li o děvčátko v otcovském domě. Po soudu rozumných lidí má Markéta pravdu, myslí-li na miláčka. Necht' i na něho myslí, či lépe, necht' se k němu vrátí! Bůh věru nestojí o závoj fňukalek, jež komolí modlitby a nepřivedou na svět živého tvora. Pravíte, že byl tento sňatek na posměch otci, na posměch lidem a na posměch Bohu, neboť nevěsta volila již dříve, než se shledala s Mikolášem?

Chtěl bych namítnouti, že vedle skutků jsou sliby málo závažné. Je tím, čím se stala, přijměte ji.

Jak ji máme přijmouti, když sama sebe zatracuje, když se nazývá nestoudnicí a fenou?

Úkol 1 Na základě ukázky určete dobu a místo konání děje. _____

Úkol 2 Charakterizujte hlavní postavy:

- Kozlík - _____
- Markéta - _____
- Mikoláš - _____
- Kristián - _____

Úkol 3 Vypište zastaralé výrazy a určete současná synonyma.

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Úkol 4 Doplňte do textu slova podle smyslu vět.

Kozlík byl zuřivý hrdopýšek, jeho _____ se mu podobali, avšak jak mluví vypravování o jeho dcerách? O nic lépe! Žel, proslýchá se, měly povahu _____ že byly hrubé a že jejich _____ nic nebránila politováníhodným zálibám. Místo dívek je u _____, avšak tyto divošky měly na mysli spíše kolbiště než pokorné _____ v kuchyni. Věru nezasluhují se radovati, ale jejich smích a jejich chechtot netichne, ačkoli nadešla _____ Mluví o zajatém Němci a posmívají se mu a není slechu o nějakém mravu. Kateřina se vzteká a opakuje jméno příchozího: Kristián, Kristián, Kristián. Druhé jsou k smíchu cizincovy _____ ruce. Nenechají bez zmínky ani jeho způsob odívání a _____ prsten je ponouká k chechtotu.

Úkol 5 Souhlasíte s trestem pro Markétu Lazarovou?

Ukázka 43 Markéta Lazarová

„Zrušila jsi slib daný Bohu. Bohu, nešťastnice! Nemám odvahy, abych se díval, jak se propadáš a jak se obracíš v troud a hnis. Táhni mi z očí! Nepřipustím, abys byla v mém domě služkou, která dává pítí vepřům. Vezmi své smilné tělo a nes je z domu, jako se nosí mrtvý. Proč ještě stojíš, proč se nehýbáš? Tvoje tvář je tvář zjevence a lítost, kterou předstíráš, přitěžuje můj hněv a ruce mého hněvu. Vyjdi, prostopášnice! Ukládám ti dojíti do kláštera, který jsi zhanobila. Vrhni se na jeho mříž a vykřikuj, mluv o své zradě a pros, aby tě uvrhli do vězení.“

Obrázek 33 Jaroslav Durych

4.12 Katolický proud - Jaroslav Durych

Narozen: 1886 Hradec Králové

Zemřel: 1962 Praha

Základní informace: Durych pocházel ze staré kulturní rodiny, otec i bratr byli umělecky činní. Jaroslav však záhy ztrácí otce, zanedlouho matku. Vychovával jej strýc, pak babička, která si přála mít z Jaroslava kněze, tak se však nestalo. Četl zakázanou literaturu, proto byl vykázán z arcibiskupského konviktu. Po studiu na gymnáziu tak nastupuje na lékařskou fakultu, již vystudoval díky vojenskému stipendiu, to mu přeúčilo dráhu vojenského lékaře. Během první světové války se účastnil bojů na haličské frontě. Po válce se dál věnoval svému zaměstnání.

Tvorba: Častým tématem Durychovy tvorby je chudoba – není však pojmána jako sociální zlo, ale jako zdroj životní jistoty, synonymem citového bohatství a ušlechtilosti. Dalším tématem, kterému se autor věnuje, je třicetiletá válka. Svě dílo soustředí kolem kontroverzní postavy Albrechta z Valdštejna. Valdštejn však není hlavní postavou, jsou jimi lidé bloudící. Autor se ke svým valdštejnským prózám pečlivě připravoval studiem i studijními cestami.

Rekviem (tzv. Menší valdštejnská trilogie) se skládá ze tří povídek (Kurýr, Budějovická louka, Valdice)

Bloudění : Děj se odehrává od roku 1621. Hlavními postavami jsou: Jiří, proticísařský rebel, zprvu oddaný páže "zimní královny" Alžběty, později ve službách Albrechta z Valdštejna; ztělesňuje český národ; zamiluje se do Andělky, která je Španělka (ztělesňuje katolickou víru a zbožnost). Jiří, smrtelně zraněn v Chebu při obraně Albrechta proti vrahům, je před smrtí sezdán s Andělkou a zplodí s ní dítě, symbol naděje nového pokolení.

Úkol 1 Pojmenujte jednotlivé povídky díla Rekviem.

První povídka trilogie pojednává o poslu, kterého zplnomocnil generalissimus císařských armád Albrecht z Valdštejna. Jenže když **kurýr** doráží do cíle své cesty (Olomouce), zjistí, že Albrecht je po smrti - byl zavražděn v Chebu. Posel je věrný, a protože se nedokáže vyrovnat se smrtí svého pána, skočí se svým koněm přes hradbu. Je mu jasné, že tuto překážku nemůže živý překonat a dobrovolně odejde ze světa. V této povídce jsou patrné kontrasty. Například posel je příkladem prostých lidských ctností a věrnosti, jeho opakem je císařské panstvo (zbytečný lesk, zbabělost a úklady skryté pod krásným ošacením a knížecími tituly).

Třetí příběh se odehrává v době přibližně pět let po smrti Albrechta. Jeho panství v Jičíně připadlo spiklenci Banérovi. Švédský generál Banér se rozhodne podniknout cestu z Jičína do nedalekého Valdického kláštera. Jeho záměr je strašlivý. Chce otevřít Valdštejnovu skromnou hrobku a odejmout části jeho těla - hlavu a ruku a poslat toto jako symbol moci Švédům. Generál Banér se cítí velice sebejistý, nechce si vůbec připustit hříchy, které v klášteře páchá. Je chladně cílevědomý a **rouhá** se. V této třetí části trilogie se opět objevují protiklady - moc a pád, majestát smrti a jeho jednoduché zhanobení.

Příběh se odehrává u Budějovic. Panstvo se vrací z lovu a zastaví se na louce, aby si odpočinulo. Dávají se do řeči. Z jejich rozhovoru vyplývá, že pánové čekají na válečný soud. Baví se o událostech roku 1634 a o smrti Albrechta. Ve svých názorech se neshodují a neustále se navzájem obviňují. Najednou je ohlášena mladá žena, která by prý s panstvem ráda mluvila. Žena se dá do řeči a líčí pánům slavnou bohoslužbu, při níž císař (Ferdinand II.), jeho rodina, dvůr i generálové děkují Bohu za záchranu před Valdštejnem. Je zde naznačeno pokrytectví samotného císaře, protože při rozhovoru panstva na Budějovické louce bylo naznačeno, že sám císař a jeho spiklenci odstranili nepohodlného Albrechta z Valdštejna z cesty. A dokonce se zdá, že některé pány, kteří odpočívají po lovu, tíží vina, snad i oni mají své zásluhy na smrti Albrechta z Valdštejna. Mladá žena v příběhu vystupuje na první pohled jako neškodná vypravěčka. Svou řečí však skrytě poukazuje na špatnosti, **pokrytectví** a faleš.

Jaroslav Med poukazuje na několik bodů u Durychových prozaických textů a snaží se pomocí nich zhodnotit vlastně celé jeho dílo.

1. „*Celým Durychovým prozaickým dílem prochází dvě základní ideové konstanty: spiritualizace chudoby a dívčí krásy a spiritualizace historie.*“⁵⁷

Tento bod asi nejvýstižněji charakterizuje celé autorovo dílo. Když vezmeme do rukou jakoukoliv spisovatelovu knihu, zanedlouho pochopíme, že se jedná buď o spiritualizaci chudoby a dívčí krásy, nebo o spiritualizaci historie, jak bylo zmíněno již v citaci.

V chudobě vidí autor cestu do ráje. Proto mu tématem byla předčasně zemřelá matka, jak již bylo poznamenáno výše. (...)

2. „*Barokní fenomén ovlivňuje také kompoziční výstavbu Durychovy prózy, jejíž hybnou silou je často antiteze.*“⁵⁸

3. „*Durychovy prózy jsou vždy mnohvrstevné – mají vrstvu dějovou, psychologickou a metafyzickou.*“⁶¹

Mnohvrstevnost díla je jedním ze znaků postmodernismu (60. léta 20. století). V tomto smyslu lze vyslovit názor, že Durychova díla přesáhla svou formu do současnosti.

4. „*Durych chápe člověka vždy jako exponenta nadosobního řádu, z něhož vyrůstá, ať uvědoměle či neuvědoměle, každý lidský čin.*“⁶²

5. „*Kompoziční a stylová stavba Durychových děl je naprosto osobitá; její vliv na celkový charakter díla je v mnohém podobný stylistovornému úsilí V. Vančury.*“⁶³

https://dspace.upce.cz/bitstream/10195/30144/1/HrdinovaH_Stylisticka%20interpretace_JB_2008.pdf

Úkol 2 Nalezněte v textu:

- označení pro vynechaný text
- citaci
- symbol pro poznámku pod čarou
- původ textu
- odborný výraz

Úkol 3 Vypište hlavní znaky Durychova díla.

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Úkol 4 Vysvětlete význam kurzívy v textu.

4.13 Reportážní próza – Julius Fučík

Narozen: 1903 Praha

Zemřel: 1943 Berlín

Základní informace: Julius Fučík patřil k nejvýznamnějším ikonám komunistické ideologie.

Obrázek 34 Julius Fučík

Představoval pro ni ideální typ tzv. nového člověka.

Zejména jeho obraz nabízený mládeži plnil funkci závazného vzoru, jenž přímo vyzýval k následování. Oficiální kult vycházel především z textu *Reportáže, psané na oprátce*.

Fučík pocházel z dělnické rodiny. Do komunistické strany vstoupil hned v roce 1921, v pouhých osmnácti letech. Od počátku se profiloval především jako novinář. V letech 1928-1938 působil jako šéfredaktor časopisu Tvorba, od roku 1929 pracoval i v Rudém právu.

Zájem o literaturu a divadlo ho přivedl až na Filosofickou fakultu UK, kde studoval například u F. X. Šaldy (ten mu poskytl prostor ve svém časopisu Tvorba) či u Zdeňka Nejedlého. Vztah k divadlu se však odrážel i v jiných Fučíkových aktivitách. Vášnivě miloval převleky, rád v nich unikal před československou policií. Fučík neměl pouze pověst bohéma; byl také považován za lva salónů a lamače dívčích srdcí.

Po okupaci Československa v roce 1939 se Fučík stáhl do ústraní. Po zatčení prvního ilegálního ústředního výboru KSČ v roce 1941 se Fučík stává členem druhého výboru, má na starosti především vydávání ilegálních tiskovin, zejména Rudého práva. V této pozici je v dubnu 1942 zatčen. Fučík byl vyšetřován gestapem v Petschkově paláci a vězněn na Pankráci až do června 1943, kdy byl převezen k berlínskému soudu, odsouzen a 8. září ve věznici Plötzensee popraven.

Tvorba: Jako novinář se orientoval především na žánr reportáže, vnášel do publicistického stylu řadu uměleckých postupů a stylizací. Jeho reportáže měly nejen informativní funkci, ale též neskrývané

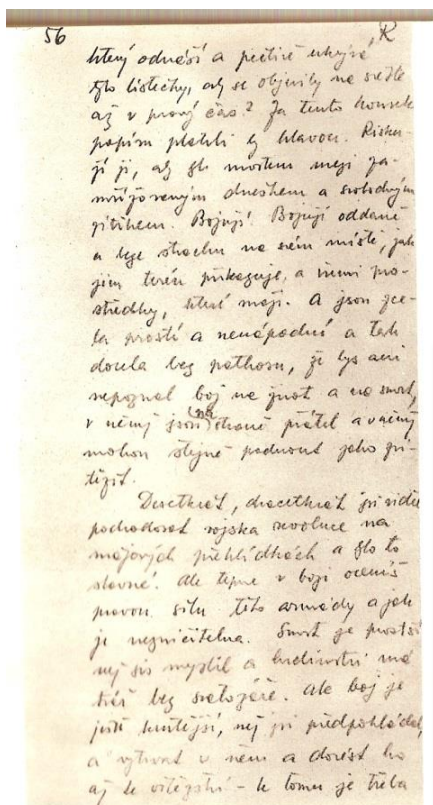
literární a ideologizující ambice. Ve třicátých letech vydal časopisecky celou řadu reportáží, jež polemicky a kriticky (z pozic komunistického hnutí) zachycovaly atmosféru meziválečné ČSR. Po válce vyšly knižně pod názvem *Reportáže z buržoazní republiky*. Knižně vydal Fučík již v roce 1932 soubor reportáží ze Sovětského svazu pod názvem *V zemi, kde zítra již znamená včera*. Vykreslil v nich velmi optimisticky své zážitky z cesty po SSSR, kterou ilegálně podnikl v roce 1930. Reportáž z pankráckého vězení tak nevznikla ve „vzduchoprázdnu“, ale zřetelně navazovala na Fučíkovy předválečné literární aktivity.

Reportáž psaná na oprátce

Reportáž byla napsána na 167 motáčkách, které pomáhal vynášet pankrácký dozorce Jaroslav Hora, člen protektorátní policie. Většinu války byly motáky uschovány u jeho sestry na venkově, ale řada byla i u jiných spolehlivých osob (objevovány byly postupně). Psací potřeby poskytoval příslušník zbraní SS Alois Kolínský, dosazený na Pankrác odbojem.

Text nevykazuje rysy spontánní deníkové tvorby, je stylizován do divadelního představení, patrně jsou umělecké ambice. Fučík navíc nešetřil prostředky, plýtvá místem (jeden moták obsahuje jen jméno autora a titul), podivující je rovněž absence stresu spojená s prozrazením. Fučíkova Reportáž obsahuje velké množství informací, které autor předkládá (důvodem může být zisk funkce „chodbaře“). Spoluvězni mu nedůvěřovali, vzájemně se před ním varovali, to vše nahrává spekulacím o Fučíkově kolaboraci.

<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/julius-fucik-mytus-a-realita/>

Obrázek 35 Jeden z motáků, na nichž byla napsána Reportáž psaná na oprátce

Ukázka 44 Reportáž psaná na oprátce

Počítali jsme vždycky se smrtí. Věděli jsme: dostaneme-li se do rukou Gestapa, znamená to konec. Podle toho jsme také jednali i zde. Teď snad potřebuje vysvětlení, proč já sám po nějaké době jsem začal postupovat poněkud jinak.

Sedm neděl jsem nevypovídal. Byl jsem si vědom, že žádné slovo mne nemůže zachránit, ale zato může ohrozit soudruhy venku. V mlčení byla moje aktivita.

Ale Klecan mluvil. Bylo tu již několik lidí z řad inteligence. A přišlo stanné právo. Hromadné zatýkání a popravy bez dlouhých výslechů. Na Gestapu se kombinovalo: Když Vančura, proč ne také jiní? Proč ne S. K. Neumann? Proč ne Halas? Proč ne Olbracht? Ti tři byli mi přímo označováni jako autoři článků v Rudém právu. Jejich zatčení bylo na vážkách. A zatčení, to znamenalo jistou smrt. Na programu byli i jiní: Nezval, Seifert, oba Vydrové, Dostal a z důvodů mně už docela neznámých dokonce i Frejka a takový mnohoživelník jako Bor. Kdybych byl naráz vyhlásil své ledví před Gestapem, nebyl bych jim většinou mohl ublížit. Ale o to teď nešlo. Šlo o něco jiného: mohl jsem je zachránit svým mlčením? Bylo mé mlčení ještě aktivním? Nebylo už pasivním?

Na tuhle otázku jsem si musil dát odpověď. A dal jsem si ji. Nejsem nepozorný k tomu, co se kolem mne děje a s kým mám co dělat. Sedm neděl na Gestapu naučilo mne mnohému. Poznal jsem ty všemocné lidi tady, jejich metody, jejich úroveň. Pochopil jsem, že mám i tady příležitost k boji; docela jinými prostředky než venku, ale se stejným smyslem a stejným zaměřením. Mlčet dál znamenalo nevyužít této příležitosti. Teď už bylo třeba něčeho víc, abych si mohl říci, že jsem na každém místě a v každé situaci plnil svou povinnost. Bylo třeba začít hrát vysokou hru. Ne o sebe – to bys musil hned prohrát, ale o jiné. Očekávali ode mne senzaci. Dal jsem jim ji tedy. Slibovali si mnoho od mého mluvení. „Mluvil“ jsem tedy. Jak, najdete v mém protokolu.

Výsledky byly dokonce lepší, než jsem předpokládal. Obrátil jsem jejich pozornost docela jiným směrem. Zapomněli na Neumanny, Halase, Olbrachty. Dali pokoj české inteligenci. Docílil jsem dodatečně i propuštění zatčené Boženy Půlpánové a Jindřicha Elbla, jejichž svědectví se dovolávám. A víc. Získal jsem důvěru a pokračoval jsem. Několik měsíců se honili za vidinou, která – jako každá vidina – byla větší a svůdnější než skutečnost. A skutečnost venku mohla zatím pracovat a růst k velikosti, která předčí všechny vidiny. Mohl jsem pak i přímo zasahovat do případů, které se sem dostaly, a tyto zásahy „nezůstaly bez následků“. Byla to jediná práce, kterou jsem jako „hausarbeiter“ v Petschkově paláci poctivě konal.

Že jsem tím oddálil svou smrt, že jsem tím získal čas, který by mě snad mohl pomoci, byla odměna, s níž jsem nepočítal.

Rok psal jsem s nimi divadelní hru, v níž jsem si vyhradil hlavní úlohu. Bylo to někdy zábavné, někdy vyčerpávající, vždycky dramatické. Každá hra však má svůj konec. Vyvrcholení, krize, rozuzlení. Opona padá. Potlesk. Diváci, jděte spat!

Hle, i má hra se chýlí ke konci. Ten už jsem nenapsal. Ten už neznám. To už není hra. To je život.

A v životě není diváků.

Opona se zvedá.

Lidé, měl jsem vás rád. Bděte!

Počítali jsme vždycky se smrtí. Věděli jsme: dostaneme-li se do rukou gestapa, znamená to konec. Podle toho jsme také jednali i zde.

I má hra se chýlí ke konci. Ten už jsem nenapsal. Ten už neznám. To už není hra. To je život.

A v životě není diváků.

Opona se zvedá.

Lidé, měl jsem vás rád. Bděte!

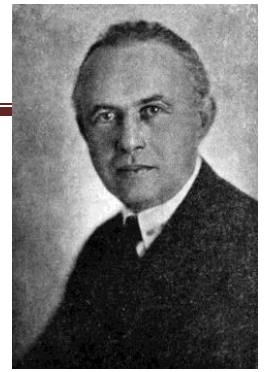
Úkol 1 Zodpovězte následující otázky.

1. Tato ukázka představuje bezpochyby nejvýznamnější a zároveň nejrozsáhlejší zásah do původního textu *Reportáže*. Co mohlo editorům vadit natolik, že takto rozsáhlou pasáž (zabírá skoro tři celé motáky) vypustili? _____
2. Fučíkovo hrdinství bylo spojováno především s mlčením: přestože jej gestapo mučilo, nepromluvil a neprozradil nic o svých soudruzích z odboje. Mění vypuštěná pasáž vyznění tohoto motivu? _____
3. Ovlivní nějakým způsobem interpretaci ukázky fakt, že byla napsána v pankráckém vězení? Může tato souvislost (Fučík text píše ve vězení, v podmínkách často riskantní konspirace, do níž jsou zapojeni i dozorcí) problematizovat onu „hru“ s gestapem, o níž Fučík v úryvku píše? _____

4. Může tato ukázka něco prozradit o Fučíkově motivaci napsat *Reportáž*? Proč se Fučík v posledních dnech svého pobytu na Pankráci (věděl, že odjíždí na smrt) věnoval právě psaní *Reportáže*? Jaký obraz sebe sama vytváří a komu je tento obraz určen? _____

5. Mění se nějak po vypuštění rozsáhlé pasáže z původního textu vyznění motivu bdění? Pokuste se o srovnávací interpretaci toho, co vlastně výzva „Lidé, měl jsem vás rád. Bděte!“ znamená. _____

6. Proč se Fučík dovolává svědectví Půlpánové a Elbla? _____
7. Vnáší motiv hry, výrazně akcentovaný ve vypuštěné části ukázky, do Fučíkova příběhu nějaké nové významy? Mění vyznění jeho příběhu? _____

Obrázek 36 Ivan Olbracht

4.14 Společenský proud – Ivan Olbracht

Narozen: 1882 Semily

Zemřel: 1952 Praha

Základní informace: Ivan Olbracht, vlastním jménem Kamil Zeman, byl český spisovatel-prozaik, publicista, novinář a překladatel německé prózy. Jeho otcem byl advokát a spisovatel Antal Stašek (vlastním jménem Antonín Zeman), který se vyznačoval velkým sociálním cítěním, které přenášel i do svých knih. Dlouholetou družkou Ivana Olbrachta se stala spisovatelka a novinářka Helena Malířová.

Studoval na gymnáziu ve Dvoře Králové, nedokončil vysokou školu v Praze ani Berlíně, kde se snažil o studia práv a filosofie. V roce 1909 zanechal studií a začal pracovat jako novinář. Nejdříve působil jako redaktor sociálně demokratických Dělnických listů ve Vídni, od roku 1916 v Praze v Právu lidu.

V roce vstoupil do KSČ a začal působit jako komunistický novinář, především v Rudém právu. Za první republiky byl dvakrát vězněn za své příliš revoluční komunistické názory – poprvé v roce 1926 ve Slezské Ostravě a podruhé v roce 1928 na Pankráci jako odpovědný redaktor Rudého práva. V roce 1929 z KSČ vystoupil po podepsání Manifestu sedmi.

V letech 1931–1936 často pobýval na Zakarpatské Ukrajině (tehdy Podkarpatská Rus) založil Komitét pro záchranu pracujícího lidu Podkarpatské Rusi, do kterého se přihlásilo mnoho osobností kulturního světa. Založil zde i školu. Zemřel v roce 1952.

Tvorba: Jeho dílo je velmi ovlivněno sociálními otázkami, socialismem a revoltou proti měšťácké společnosti. Dalším výrazným zlomem v jeho tvorbě byla návštěva Podkarpatské Rusi, usadil se zde ve vesnici Koločava, kde shromažďoval materiál k připravovanému dílu. Podkarpatské Rusi a její problematice se věnoval celá 30. léta, toto období bývá považováno za vrchol jeho literární tvorby. Díky jeho postavám, které se dostávají do vypjatých situací a na nichž zkoumá jejich psychiku, se řadí také k psychologické literatuře.

Golet v údolí – povídkový soubor přibližující archaický svět ortodoxního židovství (Zázrak s Julčou, Událost v mikve, O smutných očích Hany Karadžičové). Termín golet („exil“) je zde použit coby označení pro malou židovskou vesničku.

Nikola Šuhaj loupežník

Úkol 1 Vyznačte na mapě Podkarpatskou Rus.

Obrázek 37 Mapa Československa

Nikola Šuhaj loupežník je baladický román, jehož děj autor situoval do vesnice Koločava na Zakarpatské Ukrajině do doby 1. světové války a po ní.

Nikola je vojenský zběh, který se svým přítelem dezertoval z vojenského pluku v Ďarmotech. Nejdříve se spolu ukrývají u staré babizny, která má dvě ošklivé dcery. Nikola, který miluje svou věrnou a laskavou Eržiku, by si měl vzít Vasju, Němec Jevku. Baba oba zaklela, ale přesto utekli.

Nikola se vrátil do kraje rodné Koločavy, ale protože jej pronásledovali četníci, musel se ukrývat po lesích. Živil se zbojnictvím. Nikolova skupina, do které patřil i jeho bratr Jura, brala bohatým a chudým dávala, proto chlapce lidé měli rádi a pomáhali jim.

Četníci vypsali na Nikolovo dopadení peněžitou odměnu. Zradili jej jeho kamarádi z Koločavy a zabili ho i s jeho bratrem Jurou sekerou.

Olbracht v příběhu zachycuje nejenom strádání a bídu lidí za války, ale i krásu přírody, lidové pověsti, obdiv ke svému kraji a atmosféru venkova.

Ukázka 45 Nikola Šuhaj loupežník

Zde žije ještě Bůh. Starý Bůh země. Ničí ledovými vichry a jarními přívaly vod vše neduživé a slabé, aby mohl milovati ty, v nichž se mu dobře zalíbilo: stromy, peřeje toků, zvířata, lidi, skály: vše stejnou láskou, rozmarnou, krutou i štědrout, jako středověkých vládců. Sklání se v horkých poledních nad prameny, aby z nich pil miskou dlaně, a odpočívá v korunách starých javorů: hraje si s medvědy v houštinách, laská se s jalůvkami uprchlými od stád a se zalíbením se dívá na lidská mláďata, usnulá v mechu pod stínem jeho větví. Prastarý pohanský Bůh, Bůh země, pán lesů a stád.

...

Ale sláva Nikoly Šuhaje žije. V Koločavě, kde jsou jeho přátelé a kde mládež, která ho nikdy nepoznala, ještě dlouho nedorostla prvních panenských věnečků z kopretin a prvních probíjených opasků, může pod Šuhajovou zbojnickou slávou vycítit posud lidskou tvář, podobnou Nikolově. Ale za hranicemi Koločavy vyrostla jeho postava do tajnosti. Jeho činy a střelecké kouzlo se proměnily v slova písně, jeho zelená ratolístka a poklady, které kdyby se odkryly, oslnily by svět, v úžasu zimních večerů, kdy venku sněží a v peci plápolají buková polena. Nikola Šuhaj se proměnil v pohádku.

Úkol 2 Na základě textů zodpovězte otázky:

Charakterizujte dobu, ve které se děj odehrává. _____

Jaká byla sociální a ekonomická situace obyvatel Podkarpatské Rusi? _____

Jak a kde získal autor podklady pro svoje dílo? _____

Jaké kontrasty jsou v románu patrné? _____

Charakterizujte hlavní postavy. _____

Jaký byl osud hlavního hrdiny? _____

Úkol 3 Rozhodněte o pravdivosti tvrzení.

Ivan Olbracht se už v dětství setkal s literární tvorbou ve vlastní rodině. ANO - NE

Jeho prvním zaměstnáním bylo místo úředníka v advokátní kanceláři. ANO - NE

Olbracht byl soudně trestán za své politické postoje a názory ANO - NE

Ivan Olbracht se intenzivně zajímal o sociální situaci obyvatelstva Podkarpatské Rusi. ANO - NE

Po druhé světové válce působil v československém parlamentu. ANO - NE

Ivan Olbracht se ve svých dílech věnoval také problematice židovského obyvatelstva Podkarpatské Rusi. ANO - NE

4.15 Psychologický proud – Jaroslav Havlíček

Narozen: 1896 Jilemnice

Zemřel: 1943 Praha

Základní informace: Autor se narodil do učitelské rodiny. Po studiích na gymnáziu narukoval na ruskou frontu. Po návratu studoval obchodní vědy na vysoké škole technické v Praze, aby se následně stal úředníkem v Živnobance. Své povolání nenáviděl, jak dokládá řada jeho děl, v nichž to dává najevo.

Tvorba: Po poezii, kterou psal do šuplíku, se rozhodl pokračovat v psaní kratších próz, ty jsou charakteristické lyrismem, fantaskními a snovými motivy.

Obrázek 38 Jaroslav Havlíček

Petrolejové lampy - _____

Neviditelný - _____

Základním objevem, který stojí u rozvoje „čisté“ psychologické prózy ve 30. letech, je negativní hrdina, člověk, který se svými postoji, svým jednáním přiči neustálé představě o tom, co je správné a co nesprávné a který problematizuje základní a ustálené dělení na dobro a zlo. Objevují se tu nové postavy jakoby stojící mimo obě kategorie, nejsou schopné rozeznávat, co je dobro a co zlo, hranice jim splývá. Z této morální indifferencí pak vyplývá i jejich konflikt se světem. Tím, že se často taková postava stává vypravěčem příběhu, je čtenáři znesnadňováno vynést jednoznačný obecně platný soud. Takový hrdina ho provokuje a znepokojuje, snad i proto, že je zrcadlem i jeho stinných stránek a slabin, ztělesňuje něco, co je v hloubi jeho bytosti.

Moldanová, D.: Česká literatura v období avantgardy, s. 87-88.

Obrázek 39 Z filmu *Petrolejové lampy*

Obrázek 40 Karel Čapek

4.16 Demokratický proud – Karel Čapek

Narozen: 1890 Malé Svatoňovice

Zemřel: 1938 Praha

Základní informace: Narodil se v Malých Svatoňovicích Antonínu a Boženě Čapkovým, kromě bratra, známého spisovatele a malíře, měl ještě sestru Helenu. Studoval v Hradci Králové, následně v Brně a Praze, aby následně vyjel studovat do ciziny. Byl zastáncem filozofického směru – pragmatismu, který tvrdí, že pravda se skládá z velkého množství subjektivních pravd, tzn. každý člověk má svou pravdu. Pravidelně se setkával s Tomášem G. Masarykem, setkávali se v pátek, proto se tomuto okruhu Masarykových přátel říká „pátečníci“. Tito umělci, vědci a politické osobnosti projednávali filozofická, politická i umělecká témata. Čapkovou velkou zálibou bylo cestování, nejprve se mu věnoval se svým bratrem Josefem (narodil se o tři roky dříve než Karel, zemřel v koncentračním táboře na tyfus), následně mu společnost dělala jeho žena, herečka Olga Scheinpflugová (jako svatební dar dostali novomanželé letní sídlo Strž, kam s oblibou jezdívali nejen oni, ale i jejich přátelé, např. F. Peroutka). V profesním životě působil jako redaktor Národních listů či Lidových novin. Zemřel na zápal plic těsně před začátkem druhé světové války.

Tvorba: Vzhledem k rozsáhlé tvorbě se Čapkovy dílo dělí na utopickou část (autor kritizuje moderní společnost, často je vyjadřována obava z techniky) a část zabývající se vnitřním životem jedince.

Próza:

Krakatit - o vynálezu třaskaviny ohromné síly (Ing. Prokop při pokusech onemocní, v horečkách prozradí složení výbušniny Tomšovi spolužáku ze studií, snaží se ho dosáhnout až v Itálii, pak z bezpečné dálky je svědkem ohromné exploze, na cestě zpět potkává stařečka (Boha) ten mu ukazuje svět po výbuchu)

Válka s mloky – lidé využívají mloků jako levnou pracovní sílu, naučí je ovládat techniku, vyzbrojí je, mloci se proti nim obrací, zabírají stále více mělčin, lidem hrozí záhuba, mezi mloky jsou neshody, je naděje, že je lidstvo přemůže, přímá parodie na fašismus = Salamond vůdce mloků = Hitler, mloci = fašisté

Povětroň, Obvyčejný život, Hordubal

Dramata:

RUR – (rosium universal robots) o robotech, kteří usnadňují lidem práci, nemají cit, lásku, roboti všechny lidi vybijí až na jednoho Alquista, od něhož chtějí návod na výrobu robotů. Čapek věří v pokrok, neodmítá jej, ale upozorňuje, že hodnoty života mohou být za jistých okolností ohroženy

Ze života hmyzu – parodie na špatné lidské vlastnosti

Bílá nemoc – v blíže neurčené zemi – bílá nemoc, doktor Galén léčí chudé, onemocní maršál, doktor je ochoten ho léčit pod podmínkou, že zastaví zbrojení, maršál souhlasí, Galén je ušlapán davem, když nese lék maršálovi.

Matka – autor přesvědčen, že proti fašismu je třeba bojovat se zbraní v ruce, matka ztrácí syny a manžela, zbyl jí syn Tony, nechce ho pustit do války, pod dojmem zprávy, že se střelil do dětí, bere zbraň ze zdi a dává ji synovi „jdi“

Cestopisy: Italské listy, Anglické listy

Tvorba pro děti:

Dášeňka – o narození a růstu štěněte foxteriéra Dášeňky.

Pudlenka – o životě koček

Ukázka 46 Bílá nemoc

DR. GALÉN (vyběhne s kuffíkem v ruce): Doběhnu pěšky... Dovolte prosím... Prosím vás, pusťte mě... někdo mě čeká...

SYN: Občané, volejte: Ať žije maršál! Ať žije válka!

DR. GALÉN: Ne! Válka ne! Nesmí být žádná válka! Poslyšte, ne, válka nesmí být!

VÝKŘIKY: Co to říkal? – Zrádce! – Zbabělec! – Mažte ho!

DR. GALÉN: Musí být mír! Pusťte mne – Já jdu k maršálovi –

VÝKŘIKY: Urazil maršála! – Na lucernu! – Zabte ho!

(Hlučící zástup se zavře kolem Dr. Galéna. Zmatená vřava.)

(Zástup se rozestupuje. Na zemi leží Dr. Galén a jeho kuffík.)

SYN (kopne do něho): Vstávej, potvoro! Koukej mazat, nebo –

JEDEN ZE ZÁSTUPU (klekne k ležícímu): Počkat, občane. Ono je po něm.

SYN: Žádná škoda. O jednoho zrádce mihn. Sláva maršálovi!

ZÁSTUP: Ať žije maršál! Maršál! Mar-šál!

SYN (otevře kuffík): Hele, byl to nějaký doktor! (Rozbílí lahvičky s léky a dupe na ně.) Tak! Ať žije válka! Ať žije maršál!

ZÁSTUP (valí se dál): Maršál! Mar-šál! Ať – žije – maršál!

Literatura pro 3. ročník

Úkol 1 Zodpovězte otázky.

Shrňte ukázkou. _____

Znáte nějaká další díla kritizující politický režim? _____

Pokuste se odhadnout, co ukázce předcházelo a co následovalo.

Ukázka 47 Ze života hmyzu

TULÁK:

Vražda a zase vražda! Srdce, přestaň tak tlouci,
vždyť to byl jenom hmyz, vždyť jsou to jenom brouci,
je to jen malinké drama mezi stébly trávy,
ba právě jen hmyzí boj, ba právě jen broučí mravy;
jináč se žije hmyzu, jináč je v životě lidí.

Ach být zas mezi lidmi! Pak člověk aspoň vidí,
že přece je něco lepšího nežli ta hmyzí havěť.

Člověk, ten nechce jen žrát, chce tvořit a chce stavět,
má jářku nějaký cíl a kuličku svou staví,

ne, to zas chrobáci, fuj! Co mně to nejde z hlavy!

Kulička chrobákům a lidem lidštější ideály.

Pokojný člověk život celým životem chválí.

Pro štěstí stačí tak málo! Mít domov, třeba jen malý,

nikomu neškodit, starat se o málo a zplodit děti,

vždyť život chce jen život, a sladko je pohledětí,

jak žiješ a jak tvůj soused... třepe... nožičkami...

ne, to zas cvrčci! Co mě to pořád mámí,

vždyť si to pletu s brouky! To úzké, maličké bytí,

to pitomé blaho cvrčků člověka nenasytí.

Člověk chce něco víc, než aby se jenom napás

a vděčně, spokojeně žvýkal ten žvaneček štěstí:
život chce muže, život chce hrdiny, život chce
zápas;

chceš-li se zmocnit života, chop se ho silnou pěstí,
chceš-li být plně člověkem, nesmíš být malý a slabý,
chceš-li žít, tedy vládni, chceš-li jíst, tedy... zabij...

ne, to zas lumci! Ticho! Copak vy neslyšíte,
jak po celém světě pracují horečné tiché čelisti,

roch-roch-roch, to krvavé mlaskání syté

nad žvancem ještě živým ... Život je života kořistí!

Úkol 2 Zodpovězte otázky.

V čem se liší člověk od hmyzu?

V čem se mu naopak podobá? _____

Které lidské vlastnosti Tulák odsuzuje?

Přiřaďte dalším druhům hmyzu vlastnosti? _____

Ukázka 48 Válka s mloky

Daleko větší štěstí nám přálo na ostrově Tongarewa. Čekali jsme na pobřeží s puškami v rukou. Po západu slunce se vynořily z vody hlavy mloků, poměrně veliké a mírně zploštělé. Po chvíli vlezli mloci na písek, kráčeji kolébavě, ale dosti mrštně po zadních nohách. Vsedě byli vysocí něco přes metr. Rozsadili se v širokém kruhu a počali zvláštním pohybem kroužit hoření polovinou těla; vypadalo to, jako by tančili. W. Kleinschmidt povstal, aby lépe viděl. Tu mloci k němu obrátili hlavy a na krátký okamžik úplně strnuli; potom se k němu počali se značnou rychlostí blížit, vydávající sykové a štěkavé zvuky.

...

Z Vltavy právě před Národním divadlem koukala z vody veliká černá hlava a postupovala pomalu proti proudu. "Je to sumec?" opakoval Povondra junior. Starý pán upustil prut. "Tohle?" vyrazil ze sebe ukazují třesoucím se prstem. "Tohle?" Černá hlava zmizela pod vodou. "To nebyl sumec, Frantíku," povídal starý pán jakýmsi nesvým hlasem. "Půjdeme domů. To je konec." "Jaký konec?" "Mlok. Tak už jsou i tady. Půjdeme domů," opakoval skládaje nejistýma rukama svůj rybářský prut. "To teda je konec."

Úkol 4 Zodpovězte otázky.

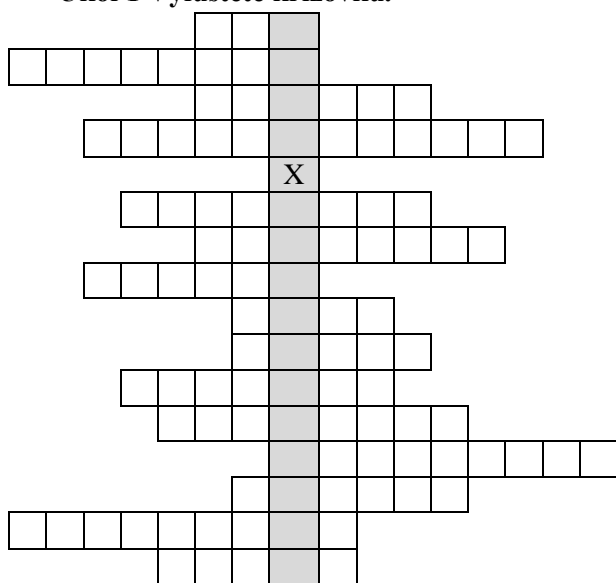
Popište mloka a jeho chování. _____

Co symbolizuje mlok na Vltavě? _____

Jaký slohový postup převažuje v prvním odstavci? _____

4.17 Demokratický proud - Karel Čapek II

Úkol 1 Vyluštěte křížovku.

Iniciály prvního československého prezidenta
 Kniha pro děti o životě koček.
 Jméno Čapkovy sestry.
 Noviny, do nichž Čapek přispíval.

Jakou politickou ideu kritizuje Čapek ve svých dílech.
 Román Karla Čapka.
 Jméno matky Karla Čapka.
 Letní sídlo Karla Čapka.
 Slovo, které vymyslel Čapek pro svou hru.
 Čapkův pes, o kterém napsal Čapek knížku.
 Význačný novinář a přítel Karla Čapka.
 Co vymyslel Ing. Prokop v díle Krakatit.
 Koho představuje vůdce mloků v díle Válka s mloky.
 Skupina kolem TGM, která se scházela v pátek.
 Jméno Karlova bratra.

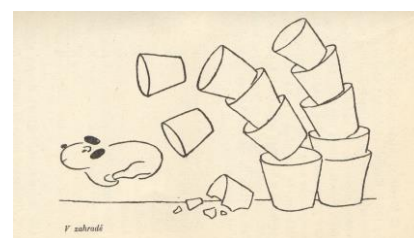
TAJENKA: _____

Úkol 2 Spojte dohromady trojice, které k sobě patří.

štěně	Helena	Španělsko
Tony	Salmond	sídlo
tulák	Strž	vlastnosti
mlok	hmyz	Alquist
dar	Dášenka	aktuální dění
výbušnina	matka	fašismus
Lidové noviny	sloupek	Iris
robot	Ing. Prokop	Tomeš

Úkol 3 Roztříd'te dílo Karla Čapka na romány, drama, tvorbu pro děti.

Krakatit RUR Věc Makropulos Pudlenka Hordubal Ze života hmyzu
 Dášeňka Válka s mloky Bílá nemoc Povětroň

4.18 Práce s textem – R.U.R.

Ukázka 49 R.U.R.

Radius vystoupí na barikádu: Roboti světa! Padla moc člověka. Dobytím továrny jsme pány všeho. Etapa lidstva je překonána. Nastoupil nový svět! Vláda Robotů!

Alquist: Mrtví!

Radius: Svět patří silnějším. Kdo chce žít, musí vládnout. Jsme pány světa! Vláda nad moři a zeměmi! Vláda nad hvězdami! Vláda nad vesmírem! Místo, místo, víc místa pro Roboty!

Alquist: Co jste to udělali? Zahynete bez lidí.

Alqvist: Pojď sem děvče, ukaž se mi! Ty jsi Helena? Neboj se, necukej. Pamatuješ se na paní Dominovou? Ach Heleno, jaké ta měla vlasy! Ne, ne, ty se na mne nechceš podívat. Tak co, děvče, pitevna je uklizena?

Helena: Ano pane.

Alqvist: Dobře, pomůžeš mi, vid'š? Budu pitvat Prima.

Helena: Prima?

Alqvist: Nu ano, ano musí to být, víš? Chtěl jsem vlastně – ano, chtěl jsem pitvat tebe, ale Primus se nabídl za tebe.

...

Alqvist: Ty jsi řekl. Ticho. Jděte.

Primus: Kam?

Alqvist: Kam chcete, Heleno, veď ho. Jdi, Adame. Jdi, Evo: budeš mu ženou. Buď jí mužem, Prime.

Úkol 1 Zodpovězte otázky.

Čím jsou Primus a Helena jiní než ostatní roboti? _____

Proč je v závěru Alquist oslovuje Adame a Evo? _____

Urči literární druh. _____

Hru R.U.R. řadíme k utopickým dramatům. Vysvětlete proč? _____

Před čím varuje tato hra? _____

Jakou roli hrají roboti a proč se vzbouří? _____

Co udělají s lidmi? _____

ROBOT

Robot je stroj pracující s určitou mírou samostatnosti, vykonávající určené úkoly, a to předepsaným způsobem a při různých mírách potřeby interakce s okolním světem a se zadavatelem. Robot je schopen své okolí vnímat pomocí senzorů, zasahovat do něj, případně si o něm vytvářet vlastní představu, model. Vnímáním světa nejenže může poznávat svět samotný, ale může také vyhodnocovat svůj vliv na něj a využívat tak zpětnou vazbu. Robot je fyzickou realizací obecnějšího pojmu agent.

Slovo robota bylo známo již v 17. století, ve významu otrocká práce poddaných. Mírně pozměněné jej poprvé ve významu stroj použil český spisovatel Karel Čapek v divadelní hře R. U. R. Slovo mu poradil jeho bratr Josef Čapek, když se ho Karel ptal, jak umělou bytost pojmenovat. Původně zamýšlený labor zněl autorovi příliš papírově.

Podle generace dělíme roboty na:

- roboty 1. generace, které pracují na základě pevného programu,
- roboty 2. generace, které jsou vybavené senzory a čidly, díky nimž reagují na okolní podmínky.

Podle schopnosti přemísťovat se dělíme roboty na:

- stacionární – nemohou se pohybovat z místa na místo (například průmyslové manipulátory),
- mobilní – mohou se přemísťovat (například vesmírné sondy a vozítka na Marsu).

Dále dělíme roboty také podle:

- pohybových možností,
- autonomie,
- účelu (boj, výroba, tiskárny a plotry, přeprava, průzkum),
- způsobu programování atd.

Literatura pro 3. ročník

Podle účelu, vzhledu, způsobu vzniku, schopností a dalších aspektů rozlišujeme tyto roboty:

- Manipulátor – stroj nemající vlastní inteligenci. Je ovládán na dálku.
- Kuchyňský robot – kombinace mixéru, hnětače, a dalších kuchyňských strojů, obvykle provedený jako motorová jednotka s nástavci.
- Android – robot podobný člověku – obvykle se očekává biologické složení. Roboti v R. U. R. byli podle tohoto dělení androidi.
- Droid – jakýkoliv inteligentní a samočinný robot, jeho typem je i dron, tedy droid pracující jako dělník.
- Humanoid – robot podobný člověku principiální stavbou těla a zejména způsobem pohybu.
- Antropomorfní stroj, který se člověku přibližuje (napodobuje ho) buď fyzicky, způsobem pohybu, nebo naopak mentálně (např. HAL 9000).
- Kyborg (kybernetický organismus) – umělá bytost či mysl, biologické, přírodní tělo plně pod vládou stroje, skrze nějaké bio-kybernetické propojení. Naproti tomu opačný pól je živá, přírodní bytost či mysl s uměle upraveným tělem, např. obohaceným o mechanické či elektronické součástky, ze kterého v extrémním případě mohl zůstat i jen mozek (viz bionika), ale stále považovaná za člověka.

Za vůbec prvního robota lze označit soustavu radar-počítač-kanóny, kdy bojové užití počítačů bylo prvotní myšlenkou. Příkladem je ENIAC a další systémy řízení palby na palubách válečných lodí, například Gun Fire Control System (GFCS) na amerických.

První průmyslový robot firmy Unimate byl zprovozněn na výrobní lince General Motors v New Jersey v roce 1961.

Vládu na poli robotiky brzy převzalo Japonsko, které neuznávalo patenty Unimate registrované v USA. Dodnes je Japonsko na čele oboru, jak na poli průmyslových manipulátorů, tak humanoidní konstrukce. Těžko si představit obor lidské činnosti, kde by se roboty nemohly uplatnit.

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Robot>

Úkol 2 Rozhodněte o pravdivosti tvrzení.

Robot je biologický organismus.	ANO – NE
Slovo „robot“ vymyslel na schůzce pátečníků T. G. Masaryk.	ANO – NE
Generace robotů se liší mírou samostatnosti.	ANO – NE
Roboti vystupující v divadelní hře R. U. R. byli podle členění v textu droidi.	ANO – NE
K robotům řadíme i určitý typ domácího spotřebiče.	ANO – NE
Slovo „kyborg“ vzniklo jako složenina počátečních písmen dvou jiných slov.	ANO – NE
Droid je jakýkoliv samostatně pracující robot.	ANO – NE
Droid je jeden z typů dronů.	ANO – NE
První robot v dějinách byl využit pro armádní účely.	ANO – NE
Světovou velmocí ve výrobě a využití robotů je v současnosti Jižní Korea.	ANO – NE

Úkol 3 Vyberte správné řešení.

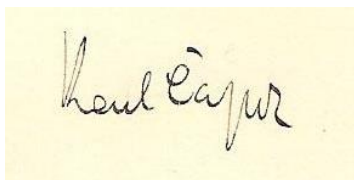
Kde byl použit první robot v průmyslovém provozu?

- USA
- Japonsko
- Indie

Která informace z textu nevyplývá.

- Karel Čapek měl technické vzdělání.
- Karel Čapek nebyl jedináček.
- Karel Čapek potřeboval pojmenovat zvláštní postavy ze své divadelní hry.

Úkol 4 Napište synonymum ke slovu *senzor*. _____

Obrázek 41 Podpis Karla Čapka

Obrázek 42 Karel Poláček

4.19 Demokratický proud – Karel Poláček

Narozen: 1892 Rychnov nad Kněžnou

Zemřel: 1945 koncentrační tábor Dora

Základní informace: Pocházel z českožidovské rodiny, otec vlastnil obchod se smíšeným zbožím. Po neúspěšném studiu na rychnovském gymnáziu, přestoupil do Prahy, kde odmaturoval. Začal studovat práva, jeho snahy však překazila láska k loutkovému divadlu a následně válka, narukoval a následně na srbské frontě padl do zajetí. Po skončení války pracoval na úřednických postech. Když v roce 1920 vyšly v časopise jeho první povídky, které zesměšňovaly poměry v jeho firmě, místo ztratil. Od roku 1922 pracoval v Lidových novinách, které na počátku války musel opustit. Do roku 1943 pracoval u Rady židovských starších, kde sepsával seznamy židovských knihoven. Téhož roku je deportován do Terezína, odtud o rok později do Osvětimi. Původně se historikové domnívali, že zde zemřel, ale podle nových záznamů se tak stalo až po převozu do tábora Dora.

Tvorba: Jeho výchozím žánrem je humoreska, založená na schopnosti karikovat, na jazykovém humoru. Tíhnul k parodickému zobrazení života, typický je pro něho útočný i laskavý humor, detailní znalost různých sociálních prostředí. Podobu jeho díla ovlivnila i novinářská praxe.

Jeho rozsáhlejší prózy jsou situované do předměstí maloměsta, v nichž živnostníci a úředníci prožívají své každodenní strasti.

Bylo nás pět - _____

Dům na předměstí (1928): hrdina policie si zakoupí ve městě dům a tam terorizuje své nájemníky. Poláček se těmito lidem nejen vysmívá, ale zároveň varuje před jejich nebezpečností.

Muži v ofsajdu (1931): děj tohoto románu se odehrává v prostředí fotbalových klubů Viktoria Žižkov a Slavia Praha.

Hostinec U Kamenného stolu (1941): humoristický román, jehož vydání muselo být „kryto“ jménem malíře Vlastimila Rady.

Úkol 1 Rozhodněte o pravdivosti tvrzení.

Velká část díla Karla Poláčka se věnuje kritice maloměstského života.

ANO - NE

Více než studiu se věnoval divadlu.

ANO - NE

Aktivně se účastnil 1. světové války.

ANO - NE

Karel Poláček je považován za jednoho z nejvýznamnějších humoristů v české literatuře.

ANO - NE

Karel Poláček zanechal stopu i ve filmu.

ANO - NE

Konec života byl poznamenán tragicky kvůli jeho původu.

ANO - NE

Ukázka 50 *Bylo nás pět*

Pan učitel mne chválí, že se chovám mravně a že mám dobrou hlavu, protože mu nosím sešity domů. Písmo mám nejlepší z celé třídy, vnější úprava písemných prací velmi úhledná. Píšu krásněji než Kolorenč František, co je první ve třídě, ale často schází, má škrofle a taky měl průšnice. Já si přinesl ze školy vši, měl jsem jich plnou hlavu. Nikdo neměl tolik vši, ani Zilvar, co ostává v chudobinci. Maminka pravila, že si musí zoufat, a česala mě...

... Já nyní chodím s Čeňkem Jirsákem a my spolu mluvíme a všem jsem pravil, že spolu mluvíme, aby to věděli. Jelikož jsem poznal, že není falešný, ale náhodou je správný. A vůbec to není praua, co pravil Bejval Antonín, že Čenda je jenom sám pro sebe...

... Mně se to velmi líbilo a pravil jsem, že by se to mělo říct taky Édovi Kemlinkovi, ten jistě dovede dělat obyvatele. Bejval povídal, že jo, a já jsem řekl, že Zilvar z chudobince taky může dělat obyvatele. Bejval souhlasil, ale já jsem mínil, že Jirsákovi se to nesmí říct, protože každou hru zkaží.

„To se vr!“ vece Bejval Antonín. ...

... My, kteří bydlíme v Palackého ulici, jsme přátelé, ale ostatní jsou nepřátelé. My jsme ti nejjudatnější, protože jsme postrachem všech nepřátel. Kteří jsou nepřátelé: To jsou Ješiňáci, ti jsou nejzlejší. ...

Literatura pro 3. ročník

Úkol 2 Zodpovězte otázky.

Kdo je vypravěčem příběhu? _____

Název díla zní „Bylo nás pět“ – kdo se ukrývá za číslovkou pět. _____

Jaké druhy komiky Poláček použil? _____

Co asi znamená slovo „škrofle“? _____

Co znamená slovo „vece“ Do jaké jazykové vrstvy patří? _____

Úkol 3 Vyhledejte v textu.

- nepřímou řeč
- některé typické stylistické chyby

Úkol 4 Zhodnoťte slovo „nejzlejší“. Je tvar slova správný? _____

4.20 Drama – V+W

Divadlo mezi válkami - drama – W+V

Po roce 1918 zanikají německé divadelní scény a postupně jsou otvírány scény české. Kromě tradičních kamenných divadel, která byla v každém větším městě, vznikají malá soukromá divadla, např. **Divadlo Vlasty**

Buriana (komiální repertoár), **Revoluční scéna** (lidový kabaret), **Osvobozené divadlo** (divadelní sekce Devětsilu), **Dada**, **D34**, atd.

Repertoár divadel:

díla současných autorů:

Karel Čapek

František Langer

Vítězslav Nezval

Jiří Mahen

scénické variace

Máchova Máje,

Dykova Krysaře, atd.

Osvobozené divadlo

Založeno bylo roku 1926 Jindřichem Honzlem a Jiřím Frejkou, kteří se inspirovali avantgardními směry (dada, futurismem, poetismem) a velkoměstskou lidovou zábavou (cirkus, kabaret). Zprvu si však hry nezískaly větší oblibu. Obrat přišel o rok později 1927, kdy zde Jiří Voskovec a Jan Werich uvedli svou parodii na pokleslou četbu Vest pocket revue. Od roku 1928 se dvojice rozrostla ještě o hudebníka Jaroslava Ježka, který texty zhudebňoval. Součástí her byly tzv. forbíny. Roku 1938 byla divadlu odňata koncese a jeho tvůrci emigrovali do USA.

Úspěch dvojice V+W byl založen na inteligentním humoru, který reflektoval soudobé problémy. Autoři si záměrně hráli se slovy, používali novinové fráze, vědeckou hantýrku, cizí slova.

Již svým prvním činem ovlivnili naši divadelní avantgardu. Nehoda s kulisami při debutu Vest Pocket Revue v Osvobozeném divadle roku 1927 je přiměla k nepřipravenému výstupu před oponou, z něhož pak vznikly slavné forbíny. Tyto improvizované skeče, slovní ping-pong ve dvou, byly nepochybnou inspirací pro naše další dvojice komiků jako byli Horníček-Kopecký, Suchý-Šlitř, Lasica-Satinský, Grossmann-Šimek a další. V+W patří k zakladatelům naší moderní politické satiry. Neklidná a později hrozivá třicátá léta je přiměla proměnit nezávazný, hravý humor v satiru, která si nebrala servítky ani vůči Spojeným státům (Sever proti jihu), Společnosti národů (Caesar) ani vůči hitlerovskému Německu a diktátorským režimům vůbec (Osel a stín, Kat a blázen, Rub a líc, Těžká Barbora, Pěst na oko aj.). Nacisté jejich divadlo i je samotné nenáviděli. Holý život si oba zachránili útekem do USA, kde mj. nahrávali desky pro české vysílání BBC v Londýně. Temnou realitu protektorátu tehdy projasňovaly vtípné komentáře V+W, s obtížemi laděné na zakázaných vlnách. Komunisté byli jejich levicově orientovanému divadlu před válkou nakloněni, ale když se dostali k moci, tak jejich satirické působení potlačili.

(<http://dokina.tiscali.cz/clanek/voskovec-a-werich-po-sto-letech-stale-zivi-6123>)

Úkol 1 Zodpovězte otázky.

Určete původ textu.

Určete funkční styl. Doložte. _____

Měla dvojice W+V následovníky? _____

Jmenujte některá díla autorské dvojice W+V. Co bylo jejich tématem? _____

Co je forbína? _____

Jak na tvorbu W+V reagovali nacisté a komunisté? _____

Úkol 2 Vyberte správnou odpověď

1) Kde se W+V seznámili a sblížili?

- a) v Osvobozeném divadle
- b) na Právnické fakultě
- c) na pražském gymnáziu
- d) na základní škole

2) Jak se jmenuje jejich 1. společná hra uvedená 1927?

- a) Balada z hadrů
- b) Vest pocket revue
- c) Kat a blázen
- d) Rub a líc

Literatura pro 3. ročník

3) Jak se jmenuje seskupení českých avantgardních umělců, kteří se věnovali proletářské literatuře, poetismu a ve 20. letech založili Osvobozené divadlo?

- a) Host do domu
- a) Tvrdohlaví
- b) Devětsil
- c) Umělecká beseda

5) Ve kterém filmu V+W zazněla poprvé slavná píseň J. Ježka Život je jen náhoda?

- a) Svět patří nám
- b) Hej rup!
- c) Pudr a benzín
- d) Peníze nebo život

7) Poslední společnou hrou V+W byla po návratu z emigrace v roce 1948 jejich adaptace amerického muzikálu. Kterého?

- a) Divotvorný hrnec
- b) Loď komediantů
- c) Jekyll a Hyde
- d) Šumař na střeše

4) Pojmem forbíny jsou označovány herecké výstupy V+W, které vtípně reagovali na aktuální jevy. Co je primárním významem tohoto slova?

- a) místo na jevišti před oponou
- b) krátká divadelní hra, aktovka
- c) zvláštní druh rekvizity
- d) dřevěná kulisa

6) Po uzavření Osvobozeného divadla V+W i J. Ježek emigrovali do USA. Proč se J. Ježek po válce nevrátil do vlasti?

- a) oženil se s Američankou
- b) zemřel
- c) neměl finance na cestu zpět
- d) cestoval po celém světě

Ukázka 51 Osel a stín

Skočdopolis: Kouknou, tady to mají. (*sejme zavazadla z osla*) Já jedu na kšeft do Athén. (*zmáčkne praporeček na taxametu*) Dělá to osmnáct drachem padesát.

Nejezchlebos: No jo, počkejte. Vždyť sem jezdím za devět.

Skočdopolis: No a co zpáteční cesta?

Nejezchlebos: Dobře, devět a devět je osmnáct. A za co těch padesát?

Skočdopolis: To je ta objížďka v Thermopylách, jak válcovali. (...)

Nejezchlebos: To se ví, někdy se stane, že i ten nejpořádnější peníze zapomene. Mému jednomu známému zubaři taky se stala příhoda. Vzal si taxivosla a jel si na trh pro peníze od pacientů, malér, pacienti na trhu nebyli a on neměl ani z čeho zaplatit oslaře. Jenže oslař byl zlatej člověk a eště mu půjčil.

Skočdopolis: Tak já ten vůl nejsem, pane. Ale voni jsou ten zubař. A voni nemají peníze. Kdo si myslej, že já jsem? Kde to mám brát? Kolik myslej, že mi to žere? Na sto mil věrtel jetele. Vždyť ten vosel není můj, já na něj splácím. Eště je v garanci a už má sjetý zadní kopyta, a voni mne ještě vokrádaj.

Nejezchlebos: Ne, to ne, já nevokrádám, já čistě jenom neplatím. (...) Já nemám, když tady nejsou ti trhovci.

Skočdopolis: Voni jsou zelinář?

Nejezchlebos: Ne, zubař. To víte, jaký lidi jsou. Přijdou si ke mně, abych jim spravil zuby. Já do toho dám práci, zlato, platinu, řeknou, já jim to zaplatím, až budu tržit. Přijdu na trh a voni tu nejsou. Mejma zubama kousají a já nemám co žrát! (*vzlyká*)

Úkol 2 Zodpovězte otázky.

V čem spočívá komičnost textu? _____

Proč mají jména nezvyklá zakončení? _____

Charakterizujte jazykové prostředky. _____

Úkol 3 Podtrhněte slovní hříčky.

Literatura pro 3. ročník

Úkol 4 Vysvětlete pojem „onikání“ a nalezněte ho v textu.

Úkol 5 Zhlédněte ukázkou na <http://www.youtube.com/watch?v=1nzLa44lOF4>.
Posud'te komicnost situace. Co znamená Krupp Essen?

Bundesarchiv - Bild 146 B54 FD11265-0003
Foto: Müller, Simon | 12. Oktober 1961

Obrázek 43 Továrna Krupp Essen

4.21 Práce s texty - Karel Poláček

Úkol 1 Na základě lístečků, které jste dostali, vytvořte skupinky. Nejdříve však musíte zjistit, do které skupiny patříte.

Úkol 2 Když už jste se našli. Napište, co vás spojuje? _____

Úkol 3 Na základě ilustrace k povídce Velký Fischman a malý Fišman určete, který muž na obrázku je velký Fischman, kdo je malý Fišman. Dále určete, v jakém jsou vztahu a jak se vztahují slova ve skupince k postavám.

Obrázek 44 Velký Fischman a malý Fišman

Úkol 4 Vyberte si roli pro plnění následujících úkolů.

Úkol 5 Přečtěte si text povídky a vypracujte dané úkoly podle jednotlivých rolí.

Ukázka 52 Velký Fischman a malý Fišman

Karel Poláček – Velký Fischman a malý Fišman

(z povídkové knihy Bez místa)

VELKÝ FISCHMAN bydlel na náměstí. Dům měl velikolepou fasádu, ze které se šklebily antické masky. Po stranách byly sochy, které znázorňovaly Průmysl a Obchod. Na štítě měl namalovanou čtyřbarevnou kůži volskou, jež je heraldický odznak obchodu kůžemi. Firma Joachima Fischmana nástupce jest velkoobchod kůží a výroba svršků.

Malý Fišman ostával na předměstí, které se nazývá Na Trávníku. Chalupa, ve které měl svůj obchod se zbožím osadnickým, patřila jednomu obuvníkovu, kterému přezdívali Svatý švec, neboť ve výklenku nade dveřmi měl svatou sošku ve věnci papírových růží. Chalupa stářím bachratěla a zapadala do země, takže bylo možno okny vlézt do světnice. V zahrádce bujel modrý oměj a červené orlíčky. Pod okny plynula tiše hnědá stružka močůvky.

Velký Fischman byl věhlasný muž svěžích růžových líc. Měl šedý knír, jenž nekončil u koutků úst, ale pokračoval až na tváře, kde se rozšířil a pokračoval až k nebesům. Pod dolním rtem měl mušku, jež bujela jako chomáček netřesku na omšelé skále. Velký Fischman měl zlatý skřípec, rozuměl burzovním věcem a byl zvolen do městské rady.

Ale malý Fišman měl žlutavý knír, jehož špičky unyle splyvaly k zemi. Nerozuměl finančnictví, ale jezdil se svým vozíkem po poutích a prodával močené okurky a cukrlata. V této živnosti mu pomáhal pes Sultán, jehož boky byly odřené jako voskované plátno pohovek ve studentských kvartýrech. Byl to staříčkový pes, o němž se tvrdilo, že pamatuje ještě doby, když přišli inženýři, aby vyměřovali trať místní dráhy.

Velký Fischman byl pán menší postavy a kulatých tvarů. Z jeho zjevu sálala bodrost a serióznost. Malý Fišman byl hubený strejc; měl ohnutá záda jako tatarský luk. Velký Fischman se při chůzi pohoupával. Malý Fišman měl těžký chod tažného dobytčete.

Velký Fischman pohyboval se v nejlepších kruzích a jednou týdně hrával vznešené taroky s notářem, advokátem a důstojným pánem. Malý Fišman sedával v neděli odpoledne v hostinci Na Blátě se ševci, chalupníky a soukeníky. Nehrál v karty; jenom trčel po celé hodiny za zády karbaníků a díval se do karet oddaným pohledem loveckého psa.

Velký Fischman měl tolik chorob, kolik úměrně jeho společenskému postavení. Stonal na klimatické lázně, mořské lázně i Karlovy Vary. I vynikající profesori ujišťovali jej, že jeho neduhy jsou vzácné. Ale malý Fišman trpěl pouze suchým loupáním.

Paní Fischmanová... ach, paní Fischmanová nosila lorňon, vždyť bývala protektorkou při dobročinných bazarech. Paní Fišmanová však stávala za podvečera na zápraží a vedla s babami tak dlouho řeči, až přišel malý Fišman a ženské rozehnal. Potom šla paní Fišmanová ohrát kávu.

Pan Fischman měl dva syny, dva způsobilé chlapečky v modrých kabátcích se zlatými knoflíky. Malý Fišman měl tolik dětí, že to budilo pohoršení. Vynikaly nezvedností a zbujností.

Malý Fišman byl nazván studenty místního gymnázia Fišmanem obecním neboli polním, na rozdíl od velkého Fischmana, zvaného královským neboli zlatým. Obyvatelé pak rozeznávali Fišmana příjímím Háček od Fischmana bohatého.

V kostele sedával velký Fischman v přední lavici, neboť byl starostou náboženské obce. Jeho talis byl hedvábný a vyšíváný zlatem. Malý Fišman seděl v poslední lavici, ve které byl nožem vyryt nápis: „Zde jsem držel 5.III. za tatínka Jahrzeit. Hugo Justitz, obchodní příručí.“

Velký byl rozdíl mezi malým Fišmanem a velkým Fischmanem. A přece byli bratrance.

A nyní budeme vypravovati příběh o tom, kterak malý Fišman udělal svému vynikajícímu příbuznému hanbu. Jednoho dne přijel malý Fišman z jarmarku a vyjádřil se, že je mu nějak mdlo. Fišmanka mu tedy řekla, ať si jde lehnout. Malý Fišman uposlechl. Ale v noci udělalo se mu ještě hůře. Blouznil, hádal se s někým a zpíval nějaké popletené písničky. Když Fišmanka vyčerpala všechny domácí prostředky, viděla, že se musí zavolat lékař.

Doktor přišel, prohlédl nemocného, podíval se na hodinky a pravil, že malý Fišman musí okamžitě do nemocnice. Když se o tom dozvěděl velký Fischman, velmi se divil, jak si může malý Fišman dovolit stonat; a usoudil, že malý Fišman stůně nad své poměry.

Malého Fišmana převezli do nemocnice krajského města. Nepobyl tam dlouho. Lékaři poznali, že jeho stav je beznadějný, a kázali jej přemístit do světnice, kde leželi morituri, smrti zasvěcení. Tam očekával malý Fišman konec svého malého života. Jeho poslední okamžik nadešel. Nebyl v umírání sám; ten večer pracovalo několik ostatních k poslední hodině. Zavolali nemocničního velebníčka, aby umírající zaopatřil. Velebníček se mnoho neptal a vzal to jedním rázem; a mezi ostatními udělil i malému Fišmanovi poslední pomazání.

Velký Fischman se rozhodl, že svého příbuzného navštíví. V kanceláři nemocnice se dozvěděl, že leží v nemocniční kapli.

„Jak to v kapli?“ podivil se velký Fischman.

Úředník mu vysvětlil, že malý Fišman byl jako řádný katolický křesťan zaopatřen a nyní čeká v kapli na smuteční obřady.

Velký Fischman se rozhněval a začal vysvětlovati, že malému Fišmanovi nepříslušelo žádné poslední pomazání, protože nebyl katolický křesťan. Velkému Fischmanovi je to nemilé, co mu provedli s příbuzným. Uvedl, že taková událost mu může uškodit při jeho společenském postavení. Nezasloužil si, aby mu bratranec ještě po smrti dělal hanbu. Úředník musí uznati, že se mu stalo přikofí.

Úředník podíval se do aktů, zavrtěl hlavou a pravil: „Opravdu, stala se chyba. Ovšem,“ dodal přemýšlivě, „to máte, pane, tím návaem. Jo, milý pane... chudého žida od křesťana nerozeznáš. Takovým způsobem stal se přehmat...“

4.22 Opakování učiva

Úkol 1 Zopakujte si pojmy.

Proletářská poezie _____

Poetismus _____

Surrealismus _____

Úkol 2 Poznejte dílo podle indicie, doplňte autora.

- objev žárovky _____
- lyricko-epický útvar pro trumpetu _____
- nesnadná jednotka času _____
- bohatým bral, chudým dával _____
- láska na kolotoči _____

Úkol 3 Podle postavy doplňte název díla.

Antonín Bejval _____

Helena _____

Eržika _____

Kozlík _____

Kurýr _____

Tereza _____

Úkol 4 Podle ukázky poznej dílo a doplňte autora.

Poštovní schránka na rohu ulice,
to není nějaká leccjaká věc.

Umírající cholerou vydechují vůni konvalinek,
vdechující vůni konvalinek umíráme láskou.

Řekl jsem si zapomeň už na stíny
otvíraje týden staré noviny
kde jsem v pachu novinářské černi tona
uzřel velkou podobiznu Edisona.

Nesmím chodit do parků a sadů.
Nesmím se vzdalovat za obvod Prahy.

Počítali jsme vždycky se smrtí. Věděli
jsme: dostaneme-li se do rukou gestapa,
znamená to konec. Podle toho jsme také
jednali i zde.

Alqvist: Dobře, pomůžeš mi, vid'?' Budu
pitvat Prima.
Helena: Prima?

Úkol 5 Posuďte souvislost mezi texty.

Ukázka 53 Bílá nemoc

Dr. Galén: Komu? Všem králům a vladařům na světě... Napište jim, že bych prosil... Já byl totiž na vojně pánové, jako doktor... a já bych chtěl, aby už nebyly války, víte? Prosím vás, napište jim to!

Novinář: Myslíte, že vás poslechnou?

Dr. Galén: Ano, totiž... Řekněte jim, že jinak zajdou na malomocenství, že ano... Ten lék proti Čengově nemoci, to je můj lék, rozumíte? A já jej nedám, dokud... dokud neslíbí, že už se nebude zabíjet! Prosím vás, pánové, řekněte jim, že jim to vzkazuju!

...

Maršál: Práce na dlouhé lokty, já vím. Znáám přece diplomaty, chlapče. Ale budu-li ještě několik let živ...Člověk mnoho vydrží má-li poslání. Mír...Bůh chce, abych dělal mír – Aneto, řekni to ...abych věděl, jak to zní.

Dcera: Bůh chce, abys dělal mír, tatínku.

Úkol 6 Zodpovězte otázky.

Určete funkční styl. _____

Charakterizujte jazykové prostředky. _____

Posuďte kompozici textu. _____

Nalezněte synonymum ke slovu definice. _____

Určete primárního čtenáře. _____

Určete účel textu. _____

Definice fašismu

Slovo fašismus pochází z italského výrazu fascio, což znamená svazek prutů. Fašismus spolu s komunismem byly dvě výrazné ideologie ovlivňující státy v meziválečném období. Cílem fašistických organizací je totalitní diktatura a silný stát.

Fašismus v Itálii

V březnu 1919 byly v Itálii založeny Bojové italské svazy pod vedením Benita Mussoliniho. Tematicky nacionalisty pojí odpor k liberalismu a nespokojenost s tím, co účast v Dohodě přinesla Itálii po první světové válce. V roce 1921 nabyla Mussoliniho strana jasnou fašistickou podobu přeměnou na Partito Nazionale Fascista. O rok později zakončili své úspěšné tažení napříč Itálií Pochodem na Řím, kde si Mussolini vynutil od krále jmenování do funkce předsedy vlády. Následující reformy a změny pravomocí z něj postupně udělaly autoritářského diktátora.

<http://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/fasismus/r~i:wiki:3714/>

5 Obraz 2. světové války ve světové literatuře

5.1 Společensko - historické pozadí doby

Úkol 1 Doplňte vynechaná slova, letopočty. Použijte nabídku níže.

Dějinný konflikt ukončen

Dne 2.9. _____, po srpnovém svržení atomových pum na _____ a _____, skončil největší dějinný konflikt. _____ kapitulovalo. V Evropě válka skončila _____. května 1945, kdy vstoupila v platnost bezpodmínečná kapitulace _____. Bylo tak ukončeno dlouhých _____ let bojů. Válka začala přepadením _____ v září _____. Do roku 1941 si _____ podmanil většinu Evropy s výjimkou _____. V létě 1941 bylo operací _____ zahájeno mohutné tažení proti _____. Strategie bleskové války ale selhala. Tehdy se bojovalo už i v _____ a do války vstoupila _____. Rok 1943 rozhodl válku v Africe a spojenci se vylodili na _____. Jednalo se o druhé frontě v _____, kterou otevřeli v létě 1944. Tehdy už také sovětská armáda vytlačovala nepřítele ze svého území. V dubnu 1945 se vojska Spojenců setkala na _____. Státy střední a jižní Evropy většinou osvobodila Rudá armáda. V těchto zemích následně uplatňoval svůj vliv Sovětský svaz. Odmítnutí _____ plánu některými zeměmi se dovršilo rozdělení Evropy na Východ a Západ.

Soupeření mezi velmocemi probíhalo jak na poli politickém (politika zadržování komunismu – intervence USA v Koreji, Vietnamu), tak na poli vojenském (zbrojení, jaderné zbraně), vědeckém (dobývání vesmíru). Po rozpadu Sovětského svazu a koloniálních velmocí se staly rozvojové země ohniskem nepokojů.

1945, 8, Sicílii, USA, Africe, Labi, Nagasaki, Marshallova, SSSR, Británie, Normandii, 1939, Polska, Německa, Japonsko, Barbarossa, Hirošimu, šest, Hitler

Úkol 2 Vysvětlete pojmy.

HOLOCAUST _____

PROPAGANDA _____

STUDENÁ VÁLKA _____

GLOBALIZACE _____

ŽELEZNÁ OPONA _____

Druhá světová válka byla v literatuře reflektována nejen v jejím průběhu, ale ještě dlouho poté.

Témata: kritika války

kritika nacismu

holocaust

kritika použití jaderných zbraní

Forma: umělecká lit.

literatura faktu

deníky

Autoři: Ernest Hemingway (Komu zvoní hrana), bratři Mannové, Erich Maria Remarque, Günter Grass, Joseph Heller, Anna Franková, aj.

Druhá světová válka je častým tématem filmů, např.

Úkol 3 Porovnejte ukázky 1 a 2

Jak autor charakterizuje Židy? _____

Považuje je za rasu čistou? _____

Co je hlavním cílem každého národa? _____

Na jakou rasu naráží Churchill v úryvku? _____

Ukázka 1

Hlavní teze Mein Kampfu je jednoduchá: Člověk je bojovný tvor, a tudíž národ, skládající se ze společenství bojovníků, je zároveň bojovou jednotkou. Každý živý organismus, který přestane bojovat o svou existenci, je předurčen k zániku. A stejně je zpečetěn osud každé země nebo rasy, která přestane bojovat. Bojový potenciál každé rasy závisí na čistotě. Z toho vyplývá nutnost zbavit se cizích znečištění.

Winston S. Churchill – Druhá světová válka, I. díl, str. 57

Ukázka 2

Pokud by Židé byli na tomto světě sami, utopili by se ve špíně a svinstvu. Stejně tak se pokouší v nenávisti naplněných bojích navzájem se ošidit a vyhubit. Ovšem jejich zbabělostí vyjádřený nedostatek jakéhokoliv smyslu pro sebeobětování mění jejich boje stejně v pouhopouhé divadlo. Je tedy ze zásady chybou vyvozovat ze skutečnosti, kdy se Židé sjednocují za účelem boje, nebo lépe řečeno vyvražďování svých blízkých, že by měli určitý ideální smysl pro sebeobětování.

(...) neboť pakliže se tato kniha jednou stane společným majetkem celého národa, musí už být židovské nebezpečí již dávno zažehnáno.

_____ – _____, str. 219

Úkol 4 Určete původ textu. Popište kompozici.

Zákon o ochraně německé krve a německé cti

Proniknut poznáním, že čistota německé krve je předpokladem další existence německého lidu, a prodchnut neochvějnou vůlí, zabezpečit německý národ pro všechnu budoucnost, usnesl se říšský sněm jednohlasně na následujícím zákoně, který se tímto vyhlašuje:

§ 1

(1) Sňatky mezi židy a státními příslušníky Německé nebo druhově příbuzné krve jsou zakázány. Manželství uzavřená proti tomuto zákonu jsou neplatná, i když byla k obcházení zákona uzavřena v cizině.

(2) Žalobu na prohlášení manželství za neplatné může podat pouze státní návladní.

§ 2

Mimomanželský styk mezi židy a státními příslušníky Německé nebo druhově příbuzné krve je zakázán.

§ 3

Židé nesmějí ve své domácnosti zaměstnávat státní příslušníky Německé nebo druhově příbuzné krve mladší 45 let.

(...)

§ 5

(1) Kdo jedná proti zákazu § 1, bude potrestán kázníci.

(2) Muž, který jedná proti zákazu § 2, bude potrestán vězením nebo kázníci.

(3) Kdo jedná proti ustanovení §3 nebo 4, bude potrestán vězením až do jednoho roku a peněžitou pokutou, nebo jedním z těchto trestů.

5.2 Deník Anny Frankové

Narozena: 12. června 1929 Frankfurt nad Mohanem

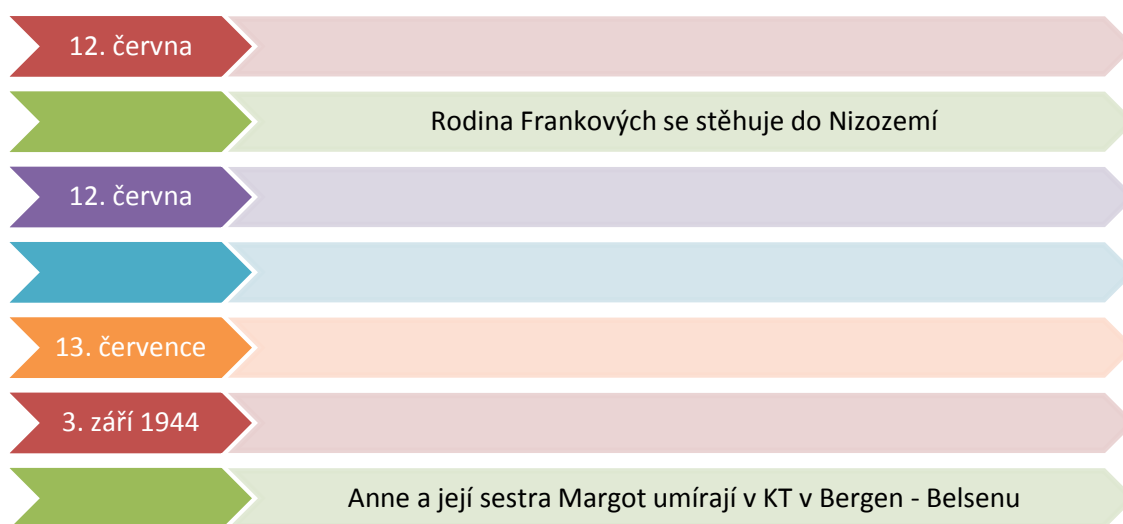
Zemřela: březen 1945 Bergen - Belsen

Základní informace: je pravděpodobně nejslavnější židovskou dívkou, která zahynula za druhé světové války. Anne se společně se svou sestrou Margot, matkou Edith a otcem Ottou po dva roky ukrývala v zadním traktu Ottovy firmy. Společně s nimi se také ukrývala rodina van Pelsova: syn Petr, matka Augusta a otec Hermann. Poslední osobou v zadním traktu byl Fritz Pfeffer, rodinný známý. Po celou dobu v úkrytu si Anne vedla deník (dostala jej ke třináctým narozeninám), který její otec po válce vydal jako knihu (zachycuje události od 12. června 1942 až do posledního záznamu z 1. srpna 1944). Deník byl přeložen do více než 70 jazyků a nesčetněkrát vydán. Anniny vyspělé texty popisující válečné události i obecně témata spravedlnosti, lidských práv a rovnosti inspirovaly tisíce mladých lidí.

Obrázek 45 Anne Frankové

Úkol 1 Pokuste se doplnit časovou osu.

Rodina odchází do úkrytu.	Anne k 13. narozeninám dostala deník.
6. července 1942	léto 1933
Do úkrytu přichází rodina van Pelsových.	březen 1945
Anne Franková se narodila v německém Frankfurtu.	Všichni z úkrytu byli převezeni do Auschwitz.

Obrázek 46 Deník Anne Frankové

Úkol 2 Dne 5. července 1942 navštívil rodinu Frankových pošťák. Zkuste doplnit rozhovory do bublin a popis situace do hranatých okének.

5.3 Další autoři píší o 2. světové válce

Joseph Heller – Hlava XXII

Román, považovaný za nejlepší americkou válečnou satiru. Hlavní postavou je kapitán Yossarian, který vykonává službu na ostrově ve Středozemním moři. Snaží se dostat pryč z armády, ale jeho snaha ztroskotává na paragrafu XXII – voják může být propuštěn jen tehdy, je-li blázen. Jestliže si to však uvědomuje, dokazuje tak, že je normální.

Art Spiegelman – Maus

Co asi znamená Mauswitz? _____

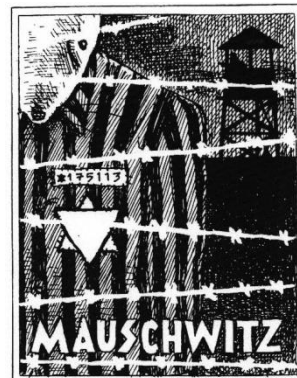
Kdo je zobrazován jako myš? _____

Kdo tedy bude protipólem? _____

Zamyslete se nad klady a zápory komiksové knihy s tímto tématem.

Klady:

Zápory:

Obrázek 47Mauswitz

Co následovalo po příjezdu do KT?

Vymyslete 5 otázek, které byste položili člověku, který prošel koncentračním táborem.

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

Napište 10 věcí, které byste si vzali do KT.

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

5.4 Práce s textem

Ukázka 54 Deník Anne Frankové

Středa 8. července 1942

Milá Kitty,

mezi nedělním ránem a touto chvílí jako by uplynuly dlouhé roky. Stalo se toho tolik, jako by se najednou celý svět otočil. Ale vidíš, Kitty, ještě žiju, a to je hlavní věc, říká otec. Ano, opravdu ještě žiju, ale neptej se, kde a jak. Mám dojem, že mi dnes vůbec nerozumíš, a tak ti prostě začnu vyprávět, co se v neděli stalo.

(...)

Byla jsem k smrti unavená, a třebaže jsem věděla, že to bude poslední noc v mé posteli, hned jsem usnula; druhý den ráno mě o půl šesté matka probudila. Naštěstí bylo menší vedro než v neděli a celý den se snášel teplý déšť. Navlékli jsme se všichni čtyři tak důkladně, jako bychom měli přenocovat v lednici, abychom si mohli vzít s sebou ještě pár kousků oblečení. Žádný Žid v naší situaci by se nedovázil vyjít z domu s kufrem plným šatstva. Měla jsem na sobě dvě košilky, troje kalhotky, dva páry punčoch a jedny šaty, přes ně sukni, plášť, letní plášť, pevné boty, čepici, šálu a ještě mnohem víc. Už doma jsem se skoro dusila, ale na to se nikdo neptal.

Margot si nacpala školní aktovku učebnicemi, šla si do přístěnku pro kolo a odjela za Miep kamsi do mně neznámých dálav. Pořád jsem ještě nevěděla, kde je to tajemné místo, kam odcházíme.

O půl osmé se i za námi zavřely dveře. Musela jsem se rozloučit s jediným tvorem – se svou kočičkou Moortje, která měla najít dobrý domov u sousedů, jak stálo napsáno v dopise panu Goldschmidtovi.

Odestlané postele, nádobí od snídaně na stole, maso pro kočku v kuchyni, to všechno budilo dojem, jako bychom vzali nohy na ramena. To nám bylo jedno. Chtěli jsme pryč, jen pryč a bezpečně dojít, jinak nic.

Zítřka více!

Tvoje Anne

Úkol 1 Zodpovězte otázky.

Určete funkční styl. _____

Určete slohový útvar. _____

Zasaďte úryvek do kontextu díla. _____

Charakterizujte postavy. _____

Charakterizujte okolnosti vzniku díla. _____

Úkol 2 Doplňte tvrzení.

Považuji/nepovažuji za důležité si období holocaustu připomínat z těchto důvodů: _____

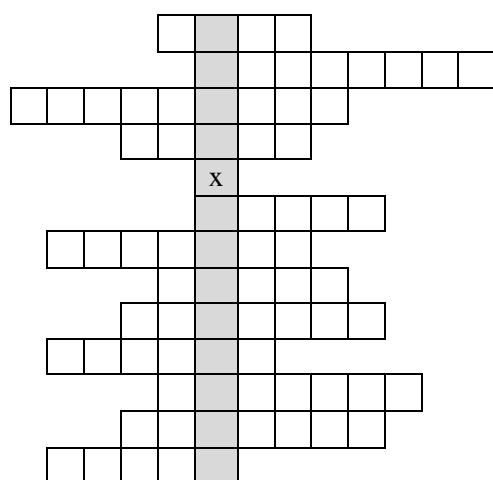
Podle mého názoru může/nemůže odkaz Anne Frankové přispět k prosazování dodržování lidských práv ve světě, protože _____

5.5 Opakování učiva

Úkol 1 Zopakujte si.

2. světová válka _____
Hirošima _____
Winston Churchill _____
koncentrační tábor _____
genocida _____
nacismus _____
Norimberské zákony _____

Úkol 2 Vyluštěte křížovku.

Dílo Arta Spiegelmana.
Totalitní idea vzniklá v Německu.
Místo, kde se vylodili spojenci, aby osvobodili Evropu.
Místo, kde se sdružovali Židé.

Spisovatel, který se stal komunistickým hrdinou, popraven 1943.
Říšský protektor, na něhož byl v Praze spáchán atentát.
Významný český spisovatel varující ve svých dílech před nacismem
Nacistický lékař – experimentátor.
Země, jejímž napadením započala válka.
Autor humoristické prózy, který zemřel v KT.
Známý polský KT.
Barva hvězdy označující Židy.

TAJENKA: _____

Úkol 3 Spojte autora s dílem.

J. Heller
J. Orten
V. Vančura
K. Poláček
J. Hašek
E.M.Remarque
R.Rolland
J. Seifert
J. Steinbeck
E. Hemingway
G. Apollinaire
A. de Saint – Exupery
G.B. Shaw
F. Kafka
V Nezval
K. Čapek

R.U.R
Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války
Stařec a moře
Petr a Lucie
O myších a lidech
Malý princ
Alkoholy
Hlava XXII
Bylo nás pět
Pygmalion
Na západní frontě klid
Modrá kniha deníků
Edison
Proměna
Markéta Lazarová
Na vlnách TSF

Úkol 4 Podle postavy poznejte dílo.

Kitty	_____
Lenny	_____
Markétka	_____
Petr	_____
Nikola	_____
Petr Švajcar	_____
profesor Higgins	_____
Irene	_____
Pavel Bäumer	_____
paní Müllerová	_____

Úkol 5 Podle charakteristiky poznejte autora.

- humoristická próza, maloměsto _____
- letec _____
- dramatik, samouk, vnesl do divadla diskusi _____
- Američan s německými předky _____
- Žid, jehož přejela německá sanitka _____
- komplikovaný vztah k ženám, přítelkyně Milena Jesenská _____
- forbíny _____

6 Seznam obrázků a ukázek

Obrázek 1 Guillaume Apollinaire	10
Obrázek 2 Kaligram	12
Obrázek 3 Ukázka tvorby G. Apollinaira.....	12
Obrázek 4 E. Munch - Výkřik	15
Obrázek 5 E. Schiele - Autoportrét	15
Obrázek 6 Tvorba S. Dalího	20
Obrázek 7 Romain Rolland	27
Obrázek 8 E.M.Remarque	30
Obrázek 9 E.Hemingway	33
Obrázek 10 Jaroslav Hašek	38
Obrázek 11 Z filmu Osudy dobrého vojáka Švejka	38
Obrázek 12 Socha Švejka stojící v Polsku	39
Obrázek 13	44
Obrázek 14	44
Obrázek 15 J.Galsworthy	48
Obrázek 16 J.Steinbeck	50
Obrázek 17 Z filmu O myších a lidech	50
Obrázek 18 Bratři Mannové	53
Obrázek 19 A. de Saint-Exupéry.....	55
Obrázek 20 G.B.Shaw	58
Obrázek 21 Z filmu My fair Lady	59
Obrázek 22 F.Kafka	60
Obrázek 23 Nástupnické státy Rakouska-Uherska.....	65
Obrázek 24	65
Obrázek 25 J.Wolker	67
Obrázek 26 Jaroslav Seifert.....	69
Obrázek 27 Na vlnách TSF	70
Obrázek 28 V. Nezval	72
Obrázek 29 Tvorba S. Dalího	73
Obrázek 30 Jiří Orten	81
Obrázek 31 Vladislav Vančura.....	84
Obrázek 32 Markéta Lazarová	87
Obrázek 33 Jaroslav Durych	88
Obrázek 34 Julius Fučík	90
Obrázek 35 Jeden z motáků, na nichž byla napsána Reportáž psaná na oprátce.....	90
Obrázek 36 Ivan Olbracht	93
Obrázek 37 Mapa Československa.....	93
Obrázek 38 Jaroslav Havlíček	95
Obrázek 39 Z filmu Petrolejové lampy	95
Obrázek 40 Karel Čapek	96
Obrázek 41 Podpis Karla Čapka.....	100
Obrázek 42 Karel Poláček	101
Obrázek 43 Továrna Krupp Essen.....	105
Obrázek 44 Velký Fischman a malý Fišman.....	106
Obrázek 45 Anne Frankové.....	112
Obrázek 46 Deník Anne Frankové	112

Literatura pro 3. ročník

Obrázek 47Mauswitz.....	114
Ukázka 1Ladislav Klíma - Utrpení knížete Sternenhocha	17
Ukázka 2 P. Eluard - Veřejná růže	21
Ukázka 3 P. Éluard - Veřejná růže	21
Ukázka 4 A. Breton - Nadja	22
Ukázka 5G. Apollinaire - Pásmo.....	23
Ukázka 6Petr a Lucie	27
Ukázka 7 Petr a Lucie II.....	28
Ukázka 8 Na západní frontě klid.....	30
Ukázka 9 Na západní frontě klid II	31
Ukázka 10 Komu zvoní hrana	34
Ukázka 11 Stařec a moře.....	36
Ukázka 12 Stařec a moře II	36
Ukázka 13 Stařec a moře III.....	36
Ukázka 14 Osudy dobrého vojáka Švejka.....	39
Ukázka 15 Hlídač č. 47	40
Ukázka 16 F. Langer - Jízdní hlídka	41
Ukázka 17 Mistr a Markétka	46
Ukázka 18 Mistr a Markétka II	47
Ukázka 19 Sága rodu Forsythů.....	49
Ukázka 20 O myších a lidech.....	51
Ukázka 21 O myších a lidech II	52
Ukázka 22 Profesor Neřád	54
Ukázka 23 Čistá smrt	55
Ukázka 24 Malý princ I.....	56
Ukázka 25 Pygmalion	58
Ukázka 26 Proměna.....	62
Ukázka 27 Umírající	68
Ukázka 28 Těžká hodina	68
Ukázka 29 Poštovní schránka.....	68
Ukázka 30 Pohřeb pod okny	70
Ukázka 31 Rozhovor	70
Ukázka 32 První dopis mamince.....	71
Ukázka 33 Píseň o rodné zemi	71
Ukázka 34 Píseň písni	74
Ukázka 35 Edison.....	75
Ukázka 36 Romance pro křídlovku.....	79
Ukázka 37 Zpěv lásky k životu	80
Ukázka 38 Žíhaná kniha deníků (27.10.1940)	81
Ukázka 39 Lítost (Čítanka jaro)	82
Ukázka 40 Cesta k mrazu	83
Ukázka 41 Rozmarné léto	84
Ukázka 42 Rozmarné léto II.....	85
Ukázka 43 Markéta Lazarová.....	87

Literatura pro 3. ročník

Ukázka 44 Reportáž psaná na oprátce	91
Ukázka 45 Nikola Šuhaj loupežník	94
Ukázka 46 Bílá nemoc	96
Ukázka 47 Ze života hmyzu	97
Ukázka 48 Válka s mloky	97
Ukázka 49 R.U.R.	99
Ukázka 50 Bylo nás pět.....	101
Ukázka 51 Osel a stín	104
Ukázka 52 Velký Fischman a malý Fišman	107
Ukázka 53 Bílá nemoc	109
Ukázka 54 Deník Anne Frankové	115

7 Použitá literatura

Andree, L. Literatura pro 3. ročník středních škol: učebnice. Brno: Didaktis, 2009. ISBN 978-80-7358-135-0.

Anýž, D. Jak se to dělá. Praha: Reader's Digest Výběr, 1996. ISBN 80-902069-1-3.

Davison, M. W. Kdy, kde, proč & jak se to stalo. Praha: Reader's Digest Výběr, 1997. ISBN 80-902069-6-4.

Geis, I. Dějiny světa v souvislostech. Praha: Ivo Železný, 2005. ISBN 80-237-3940-9.

Hart, M. H. 100 nejvlivnějších osobností dějin. Praha: Euromedia Group – Knižní klub, 2003. ISBN 80-242-0924-1.

Hitler, A.: Mein Kampf. Praha: Otakar II., 2000. ISBN 80-86355-26-8.

Churchill, W. S. Druhá světová válka, I. díl. Praha: Lidové noviny, 1992. ISBN 80-7106-068-2.

Lehár, J. Česká literatura od počátků k dnešku. Praha: NLN, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8.

Moldanová, D. Česká literatura v období avantgardy (1918-1945). Ústí nad Labem: Univerzita J.E.Purkyně, 2002. ISBN 80-7044-453-3.

Žitný P. Agresivita, bakalářská práce, MU Brno Fakulta pedagogická, 2007.

Otazníky historie srpen/2012, Brno: Extra Publishing, 2012. ISSN 1804-7424.

Otazníky historie, září/2011, Brno: Extra Publishing, 2011. ISSN 1804-7424.

Akta history revue: historie zvětšená do nejmenších detailů, červen/2012, Praha: RF Hobby, 2012. ISSN 1804-5421.

Živá historie, červen/2012, Brno: Extra Publishing, 2012. ISSN 1803-3326.

Živá historie, duben/2012, Brno: Extra Publishing, 2012. ISSN 1803-3326.

History revue: dějinné otazníky - bitvy - osudy mocných - spiknutí - historické omyly, duben/2013. Praha: RF Hobby, 2013. ISSN 1803-0440.

<http://www.kosmas.cz/knihy/182314/denik/>

http://kultura.idnes.cz/denik-apollinaire-0mo-/literatura.aspx?c=A130523_091921_literatura_kla

<http://dadaismus.wz.cz/>

<http://www.youtube.com/watch?v=zwLD5WWQptw>

http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=65

<http://www.ceskaliteratura.cz/dok/msur.htm>

<http://www.cesky-jazyk.cz/ctenarsky-denik/ernest-hemingway/komu-zvoni-hrana.html#ixzz2iBDlsmZ7>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Ztracen%C3%A1_generace

<http://vstupnistranka.wz.cz/prvnisvetovavalka/zbrane.php>

<http://www.mpsv.cz/cs/15041>

<http://www.svejkmuseum.cz/index.htm>

<http://www.csfd.cz/film/85724-doktor-zivago/>

<http://www.cesky-jazyk.cz/ctenarsky-denik/boris-leonidovich-pasternak/doktor-zivago.html>

is.muni.cz/th/145848/fss_b/Bakalarka.doc

<http://www2.holocaust.cz/cz/history/jew/general/general9>

http://www.muzeumpv.cz/html/wolker_more.html

<http://www.kafkamuseum.cz/ShowPage.aspx?HighlightTabId=115&tabId=145&chosenMenuItem=175>

http://zpravy.idnes.cz/proc-zustava-aktualni-mistr-a-marketka-roman-michaila-bulgakova-ktery-se-narodil-pred-120-lety-i0i-/kavarna.aspx?c=A110512_135827_kavarna_chu

Literatura pro 3. ročník

<http://ireferaty.cz/2/2001/Rekviem>

<http://www.neaktuality.cz/domaci/rakousko-uhersko-prijima-wilsonovy-body/>

http://is.muni.cz/th/152498/pedf_b/bakalarska_prace.pdf

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10212459801-rozmarne-lety/20954215688>

https://dspace.upce.cz/bitstream/10195/30144/1/HrdinovaH_Stylisticka%20interpretace_JB_2008.pdf

<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/julius-fucik-mytus-a-realita/>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Robot>

<http://dokina.tiscali.cz/clanek/voskovec-a-werich-po-sto-letech-stale-zivi-6123>

<http://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/fasismus/r~i:wiki:3714/>

[http://www.poklad-jazyka.cz/sve\(2t/c\(2as/c\(2asova\(1_osa/Historicke_texty/Norimberske_zakony.htm](http://www.poklad-jazyka.cz/sve(2t/c(2as/c(2asova(1_osa/Historicke_texty/Norimberske_zakony.htm)